व्यक्तिगत घटना दर्ताको विश्लेषणात्मक प्रतिवेदन

२०७६-२०७९

नेपाल सरकार

गृह मन्त्रालय

राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभाग

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभाग

टेलिफोन : ४२११५६१, ४२११९३८
४२००८९४, ४२००८९५
फ्याक्स : ४२०००१४
टोल फ्रि नं. १६६००१९६६६६

पत्र संख्या :-
प्राप्त पत्र संख्या र मिति :-
च.नं. :-

सिंहदरबार,
काठमाडौं, नेपाल

मिति :.........................

मन्तव्य

विभागबाट व्यक्तिगत घटना दर्ताको अवस्था सम्बन्धी चार वर्ष (वि.सं.२०७६ देखि २०७९ सम्म) को विश्लेषणात्मक तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न पाउँदा खुसी लागेको छ। यस प्रतिवेदनले नेपालको व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीको विकास क्रमको बारेमा जानकारी दिनुको साथै व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी तथ्याङ्कहरुको विविध पक्षहरुको प्रदेशगत रुपमा समेत विश्लेषण गर्ने प्रयास गरेको छ।

प्रस्तुत प्रतिवेदन विभागले सञ्चालन गरिरहेको व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (VERSP-MIS) मा उपलब्ध भएका व्यक्तिगत घटना दर्तासँग सम्बन्धित तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी तयार गरिएको Civil Registration and Vital Statistics सम्बन्धी पहिलो प्रतिवेदन भएकाले यसका केही सीमाहरु रहेका छन्। यद्यपी, यस प्रतिवेदनले व्यक्तिगत घटना दर्ता र तथ्याङ्कहरुको शुद्धता, पूर्णता र विश्वसनीयता कायम गर्न योगदान गर्नुका साथै सरोकारवाला व्यक्ति तथा निकायले व्यक्तिगत घटना दर्ताको अवस्था अध्ययन, अनुसन्धान एवम् नीति निर्माण तथा योजना तर्जुमा गर्ने प्रयोजनको लागि सहयोग गर्ने विश्वास लिएको छु।

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयलाई विशेष धन्यवाद, जसको सहकार्यले व्यक्तिगत घटना दर्ताको अवस्था सम्बन्धी प्रतिवेदन प्रकाशन गर्न महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ। विभाग र राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय बीचको प्रणालीगत अन्तरआवद्धता कायम गरी प्रतिवेदन तयार गर्न गरेको प्राविधिक सहयोगको लागि युनिसेफ, नेपाल प्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु।

अन्त्यमा, प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा गृह मन्त्रालय तथा विभागका यस अघिका महानिर्देशकले खेलेको भुमिका प्रति विशेष कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु। साथै प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा संलग्न विभागका कर्मचारीहरु, विशेषतः पञ्जीकरण शाखाका निर्देशक धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ। यस कार्यको लागि प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउनु हुने MIS Team लाई समेत धन्यवाद दिन चाहान्छु।

मिति: २०८१ असार १४

युवराज कटेल
महानिर्देशक

Email : info@donidcr.gov.np, nid@donidcr.gov.np, ss@donidcr.gov.np, vital@donidcr.gov.np
account@donidcr.gov.np, Website : www.donidcr@gov.np

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभाग

टेलिफोन : ४२११५६१, ४२११९३८
४२००८९४, ४२००८९५
फ्याक्स : ४२०००१४
टोल फ्रि नं. १६६००१९६६६६

पत्र संख्या :-
प्राप्त पत्र संख्या र मिति :-
च.नं. :-

सिंहदरबार,
काठमाडौं, नेपाल

मिति :............................

पञ्जीकरण शाखाको तर्फबाट

नेपालमा जन्म, मृत्यु तथा अन्य व्यक्तिगत घटना (दर्ता गर्ने) ऐन, २०३३ जारी भए पश्चात वि.सं. २०३४ वैशाख १ मा राजधानी काठमाण्डौं लगायत दश जिल्लाबाट प्रारम्भ गरिएको व्यक्तिगत घटना दर्ता चरणबद्ध रुपमा विस्तार हुँदै वि.सं. २०४७ वैशाख १ देखि मुलुकभर कार्यान्वयनमा रहेको छ। व्यक्तिगत घटना दर्ता अन्तर्गत मूलतः जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध विच्छेद र बसाई सराई गरी पाँच प्रकारका व्यक्तिगत घटनाको दर्ता हुँदै आएको छ। विगतमा सबै स्थानीय निकायहरु मार्फत भईरहेको व्यक्तिगत घटना दर्ता राज्यको पुनर्संरचनासँगै देशभरका ७५३ स्थानीय तहका ६७४३ वडा कार्यालय मार्फत हुँदै आएको छ।

नागरिक तथा वासिन्दाको जीवनमा घटेका जन्म, मृत्यु, विवाह लगायतका महत्वपूर्ण व्यक्तिगत घटना कानुन बमोजिम दर्ता गर्ने अभ्यास अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा नै प्रचलनमा रहेको छ। यसबाट व्यक्तिगत घटनाहरुको अभिलेखिकरण भई कानुनी पहिचान प्राप्त गर्ने तथा सो को आधारमा राज्यका निकायबाट उपलब्ध हुने सेवा सुविधामा पहुँच स्थापित हुने गर्दछ। यसका साथै राज्यलाई नीति, योजना, कार्यक्रम आदि तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा सेवा प्रवाह गर्न समेत व्यक्तिगत घटना दर्ता अभिलेखिकरणको तथ्याङ्क उपयोगी हुने गर्दछ। विगतमा हस्तलिखित रुपमा हुँदै आएको व्यक्तिगत घटना दर्ता वि.सं. २०७३ देखि अनलाईन प्रणालीबाट समेत प्रारम्भ भई क्रमशः मुलुकभर विस्तार हुदै गएकाले विभागद्वारा सञ्चालित अनलाईन व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीमा घटना दर्ता सम्बन्धी विवरणहरुको उपलब्धता र आयाममा विगतको तुलनामा बढोत्तरी हुँदै गएको छ।

प्रस्तुत प्रतिवेदनमा वि.सं. २०७६ देखि वि.सं. २०७९ सम्म विभागद्वारा सञ्चालित अनलाईन घटना दर्ता प्रणालीमा दर्ता भएका व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण गरिएको छ। विश्लेषणको क्रममा राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ को सन्दर्भ वर्षको व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी विवरणलाई समेत आधार लिईएको छ। प्रतिवेदन अवधिमा हस्त लिखित रुपमा भएका व्यक्तिगत घटना दर्तालाई विश्लेषणमा समावेश गर्न सकिएको छैन। त्यस्तै सो अवधिमा अनलाईन प्रणाली मार्फत घटना दर्ता गर्ने वडा कार्यालयहरुको संख्यामा क्रमिक रुपमा वृद्धि भई अनलाईन घटना दर्ताको दायरामा निरन्तर भएको विस्तारबाट व्यक्तिगत घटना दर्ताको तथ्याङ्कमा पर्न गएको गतिशिल प्रभावलाई विश्लेषणको क्रममा समायोजन गरिएको छैन। साथै व्यक्तिगत घटना दर्ताको लागि सूचकले सूचना फाराम (अनुसूची) मार्फत उपलब्ध गराएको विवरणको विश्लेषण गरिएको हुनाले कतिपय विवरणहरु राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय वा अन्य निकायबाट प्रकाशित तथ्याङ्कसँग फरक पर्न सक्ने देखिन्छ। उल्लिखित सीमाहरुका वावजुद करीव पाँच दशकको व्यक्तिगत घटना दर्ता अभ्यासको क्रममा व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी विवरणको विविध आयामबाट विश्लेषण गरी प्रकाशन गरिएको पहिलो प्रतिवेदन भएकोले व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धमा प्रत्यक्ष परोक्ष सरोकार राख्ने, अध्ययन अनुसन्धान गर्ने एवम् बुझ्न चाहने व्यक्ति र संघ

Email : info@donidcr.gov.np, nid@donidcr.gov.np, ss@donidcr.gov.np, vital@donidcr.gov.np
account@donidcr.gov.np, Website : www.donidcr@gov.np

नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभाग

टेलिफोन : ४२११५६१, ४२११९३८
४२००८९४, ४२००८९५
फ्याक्स : ४२०००१४
टोल फ्रि नं. १६६००१९६६६६

पत्र संख्या :-
प्राप्त पत्र संख्या र मिति :-
च.नं. :-

सिंहदरबार,
काठमाडौं, नेपाल

मिति :............................

संस्थालाई उपयोगी हुने अपेक्षा रहेको छ। साथै यहाँहरुको सल्लाह, सुझाव र पृष्ठपोषणको अपेक्षा सहित आगामी प्रतिवदेनलाई थप परिस्कृत र उपयोगी बनाईने प्रतिवद्धता व्यक्त गरिन्छ।

अन्त्यमा, प्रतिवेदन तयारीका क्रममा राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट उपलब्ध भएको विशेषज्ञ सेवा प्रति कृतज्ञता र आभार व्यक्त गर्दछु। प्रतिवेदन प्रकाशनकको क्रममा युनिसेफ नेपालले उपलब्ध गराएको प्राविधिक सहयोगको सराहना सहित धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। प्रतिवेदन तयारीको प्रारम्भिक कार्यका लागि विभागको पञ्जीकरण शाखाका पूर्व निर्देशक देवी पाण्डे खत्री र शाखा अधिकृत समीर भण्डारीलाई विशेष धन्यवाद। विभागमा कार्यरत एम.आई.एस.टिम लिडर निर्मल कुमार शर्मा, तथ्याङ्क तथ्याङ्क अधिकृतहरु पुष्कर बिजुक्छे र शेषकान्त रानाभाट, शाखा अधिकृत मनि कुमार तामाङ्ग लगायत सम्पूर्ण सहकर्मीको अथक मेहनत र योगदानबाट यो प्रतिवेदनको प्रकाशन सम्भव भएकोले वहाँहरु सबै धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ।

मितिः २०८१ असार १४

दिल कुमार तामाङ
निर्देशक
पञ्जीकरण शाखा

Email : info@donidcr.gov.np, nid@donidcr.gov.np, ss@donidcr.gov.np, vital@donidcr.gov.np
account@donidcr.gov.np, Website : www.donidcr@gov.np

विषयसूची

कार्यकारी सारांश १

खण्ड एकः परिचय र विधि ४

१.१ परिचय ४

१.२ उद्देश्य ४

१.३ अध्ययन विधि ५

१.४ प्रतिवेदनको सीमा ५

१.५ प्रतिवेदनको संरचना ५

खण्ड दुईः जनसंख्याको विद्यमान अवस्था ७

२.१ उमेर समूह अनुसार जनसंख्याको संरचना ७

२.२ जनगणनाको सन्दर्भ अवधिको जन्मको विवरण ८

२.३ जनगणनाको सन्दर्भ अवधिको मृत्युको विवरण ९

२.४ जनगणनाको सन्दर्भ अवधिको बसाइँसराईको अवस्था १०

२.५ प्रदेशगत साक्षरताको अवस्था १०

खण्ड तीनः नेपालको व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणाली १२

३.१ परिचय १२

३.२ व्यक्तिगत घटना दर्ताको उद्देश्यः १२

३.३ व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीको वर्तमान अवस्था १२

३.४ व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन रणनीति,२०७६ .... १३

३.५ संगठन संरचना, दर्ता प्रक्रिया र सूचना प्रवाह १३

खण्ड चारः तथ्याङ्कको गुणस्तर तथा घटना दर्ताको पूर्णता १५

४.१ घटना दर्ताको दायरा १५

४.२ तथ्याङ्कको गुणस्तर आँकलन 15

४.३ घटना दर्ताको समयपालना १५

४.३.१ जन्मदर्ताको सामयिकता १६

४.३.२ मृत्यु दर्ताको सामयिकता १७

४.३.३ विवाह दर्ताको सामयिकता १८

४.३.४ सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको सामयिकता १८

४.३.५ घटना दर्ताको औषत समय १९

४.४ घटना दर्ताको पूर्णता १९

खण्ड पाँचः जन्म दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण २१

५.१ जन्म दर्ता वर्ष अनुसार जन्मको विवरण २१

५.२ जन्म दर्ताको अवधि २२

५.३ अवधि र वर्ष अनुसार जन्मदर्ताको विवरण २३

५.४ जन्म स्थान अनुसार जन्मको विवरण २३

५.५ आमाबाबुको विवाह भएको अवधि अनुसार जन्मदर्ताको विवरण २५

५.६ आमाको उमेर अनुसार जन्मदर्ताको विवरण २८

५.७ बाबुको उमेर अनुसार जन्मदर्ताको विवरण ३०

५.८ आमाको शैक्षिक अवस्था अनुसार जन्मदर्ताको विवरण ३०

५.९ बाबुको शैक्षिक अवस्था अनुसार जन्मदर्ताको विवरण ३३

५.१० जन्मदाको सहयोगी अनुसार जन्मको विवरण ३६

५.११ जन्मको प्रकार अनुसार जन्मको विवरण ३८

खण्ड छः मृत्यु दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण ४१

६.१ वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या ४१

६.१ प्रदेशगत मृत्यु दर्ता संख्या ४१

६.३ मृत्यु भएको वर्ष र मृत्यु दर्ता भएको वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या ४२

६.४ मृत्यु दर्ता गरेको समय अनुसार मृत्युदर्ता संख्या ४४

६.६ मृत्यु दर्ता गरेको समय र दर्ता गरेको प्रदेश अनुसार मृत्युदर्ता संख्या ४४

६.७ मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या ४५

६.८ मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर र दर्ता भएको वर्ष अनुसार मृत्युदर्ता संख्या ४६

६.९ मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर र मृत्यु दर्ता भएको प्रदेश अनुसार मृत्युदर्ता संख्या ४७

६.१० मृत्यु भएको स्थान अनुसार मृत्युदर्ताको संख्या ५०

६.११ मृत्यु भएको स्थान र मृत्यु दर्ता गरेको वर्ष अनुसार मृत्युदर्ता संख्या ५१

६.१२ मृत्यु दर्ता गरेको प्रदेश र मृतकको मृत्यु भएको स्थान अनुसार मृत्युदर्ताको विवरण ५१

खण्ड सातः विवाह दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण ५३

७.१ वर्ष अनुसार विवाह दर्ताको विवरण ५३

७.२ प्रदेशगत रुपमा विवाह दर्ताको संख्या र प्रतिशत ५३
७.३ विवाह दर्ता गरेको समय अवधि अनुसार प्रदेशगत रुपमा विवाह दर्ताको संख्या र प्रतिशत ५४
७.४ विवाह दर्ता गरेका पुरुषको उमेर अनुसार विवाह दर्ताको संख्या र प्रतिशत ५६
७.५ विभिन्न वर्षमा उमेर अनुसार विवाह दर्ता गर्ने महिलाको विवरण ५७
७.६ विवाह दर्ता भएका संख्या अनुसार विवाह गर्ने महिला तथा पुरुषको राष्ट्रियता ५९
७.७ विवाह दर्ता भएको पुरुषको विवाह पूर्वको अवस्था ६०
७.८ विवाह दर्ता भएको महिलाको विवाह पूर्वको अवस्था ६०
खण्ड आठः सम्बन्ध विच्छेद दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण ६२
८.१ दर्ता गरेको समयावधि अनुसार कुल सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको विवरण ६२
८.२ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको समयावधि अनुसार विवरण ६२
८.३ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका पुरुषको उमेर अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत ६३
८.४ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका पुरुषको उमेर समुह अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत ६४
८.५ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका महिलाको उमेर समुह अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत ६५
८.६ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका महिलाको उमेर समुह अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत ६६
८.७ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका महिला र पुरुषको उमेर ६७
८.८ प्रदेशगत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने पुरुषको शैक्षिक योग्यता ६८
८.९ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने पुरुषको शैक्षिक योग्यता ६९
८.१० सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको शैक्षिक योग्यता ७०
८.११ प्रदेशगत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको शैक्षिक योग्यता ७१
८.१२ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्दा भएको बच्चाहरुको संख्या ७२
८.१३ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या अनुसार सम्बन्ध विच्छेद गर्ने व्यक्तिको राष्ट्रियता ७३

कार्यकारी सारांश

१. राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जनगणना सन्दर्भ दिनको १२ महिना भित्रमा जन्मेका शिशुहरुको संख्या ४१२९३५ जना रहेका छन्। सो मध्ये बालक २१८०७४ जना (५२.८प्रतिशत) र बालिका १९४८६१ जना (४७.२प्रतिशत) रहेका छन्। जन्म हुँदाको लैंङ्गिक अनुपात हेर्दा १०० जना बालिकाको जन्म हुँदा ११२ बालकको जन्म भएको देखिन्छ।

२. नेपालमा जन्म, मृत्यु, तथा अन्य व्यक्तिगत घटना (दर्ता गर्ने) ऐन, २०३३ जारी भए पश्चात वि.सं. २०३४ बैशाख १ गतेबाट काठमाडौ लगायत १० जिल्ला (झापा, रौतहट, मोरङ्ग, काठमाडौं, सप्तरी, कपिलवस्तु, महोत्तरी, बाँके, सर्लाही र कंचनपुरमा) घटना दर्ता कार्य शुरु गरिएको हो। चरणबद्ध रुपमा विस्तार हुँदै वि.सं. २०४७ बैशाख १ बाट मुलुकभर लागु भएको व्यक्तिगत घटना दर्ता वि.सं. २०७३ सालबाट अनलाइनमा प्रणालीबाट समेत शुरु भई वि.सं. २०८० सम्म देशभरका ६६९४ वडा कार्यालय मार्फत अनलाईन र बाँकि वडा कार्यालय मार्फत हस्त लिखित रुपमा गरिदै आएको छ। बाँकि वडामा क्रमश: अनलाईन व्यक्तिगत घटना दर्ता विस्तार गरिदै लगिने योजना रहेको छ।

३. प्रतिवेदन अवधिको (वि.सं. २०७६ देखि वि.सं. २०७९ सम्म) जन्म दर्ताको विवरण अनुसार १५.६ प्रतिशतको सामयिक रुपमा (३५ दिन भित्र), २०.५ प्रतिशतको ढिला गरी (३५ दिन पछि १ वर्ष भित्र) र ६३.९ प्रतिशतको विलम्ब गरी (१ वर्ष पछि) जन्म दर्ता भएको देखिन्छ।

४. प्रतिवेदन अवधिको मृत्यु दर्ताको विवरण अध्ययन गर्दा ५० प्रतिशत मृत्युहरु सामयिक रुपमा दर्ता भएको देखिन्छ। पुरुषहरुको तुलनामा धेरै महिलाहरुको मृत्यु दर्ता सामयिक रुपमा भएको देखिन्छ। अर्थात् करिव ५६ प्रतिशत महिलाको मृत्यु समयमै दर्ता हुँदा करिव ४४ प्रतिशत मात्र पुरुषको मृत्यु दर्ता समयमा भएको देखिन्छ।

५. प्रतिवेदन अवधिको विवाह दर्ताको विवरण विश्लेषण गर्दा करिव ११.३ प्रतिशत विवाह दर्ता मात्र सामयिक रुपमा भएको देखिन्छ।

६. प्रतिवेदन अवधिको सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको विवरण हेर्दा करिव ३५ प्रतिशत सामयिक रुपमा दर्ता भएको देखिन्छ । जुन विवाह दर्ताको ११.३ प्रतिशतको तुलनामा झण्डै तीन गुणाले बढी रहेको छ।

७. जनगणनाको सन्दर्भ बर्ष भएको जन्म र मृत्युको तुलनामा अनलाइन घटना दर्ता प्रणाली मार्फत भएको जन्म तथा मृत्यु दर्तालाई विश्लेषण गर्दा जन्म दर्ताको पूर्णता ५३.५ प्रतिशत भएको देखिन्छ। उक्त

अवधिको जन्म दर्ताको पूर्णता महिलाको लागि ६०.४ प्रतिशत र पुरुषको लागि ४७.५ प्रतिशत भएको देखिन्छ। त्यसै गरी मृत्यु दर्ताको पूर्णता ७९.५ प्रतिशत रहेको छ।

८. प्रतिवेदन अवधिमा अनलाईन प्रणालीमा कुल २२५२२५५ जन्म दर्ता भएको छ। सो मध्ये वि.सं. २०७६ मा ११.४४ प्रतिशत, वि.सं. २०७७ मा १७.७५ प्रतिशत, वि.सं. २०७८ मा ३३.९२ र वि.सं. २०७८ मा ३६.८९ प्रतिशत रहेको छ।

९. प्रतिवेदन अवधिमा भएको जन्म दर्ता मध्ये जन्म भएको २८ दिन भन्दा कम अवधिमा जन्म दर्ता गर्ने ११.६ प्रतिशत रहेका छन् भने ३८.९ प्रतिशतले ५ वर्ष वा सो भन्दा पछाडी दर्ता गरेको पाइएको छ।

१०. प्रतिवेदन अवधिमा भएको कुल जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धेरै ३५.५ प्रतिशतको जन्म आमाको उमेर २० देखि २४ वर्ष समूहमा भएको देखिन्छ।

११. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका कुल जन्म दर्ता मध्ये बाबुको उमेर २५ देखि २९ वर्ष समूहमा हुँदा जन्मेका शिशुको प्रतिशत ३०.३ रहेको छ।

१२. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका कुल जन्म दर्ताहरू मध्ये २४.९ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको पाइएको छ।

१३. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका जन्म दर्ताहरू मध्ये २४.६ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको पाइएको छ।

१४. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका जन्म दर्ताहरू मध्ये ४१.५ प्रतिशत शिशुको जन्म हुँदा सहयोगीको रूपमा परिवारका सदस्य रहेको देखिन्छ।

१५. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका जन्म दर्ताहरू मध्ये ९८.८ प्रतिशत एकल शिशु र १.१ प्रतिशत जुम्ल्याहा शिशुको जन्म भएको पाइएको छ।

१६. प्रतिवेदन अवधिमा जम्मा ५६४०९० वटा मृत्यु दर्ता भएको देखिन्छ। सो मध्ये महिला र पुरुष क्रमशः ५५.३ र ४४.७ प्रतिशत रहेको छ।

१७. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका मृत्यु दर्ता मध्ये ५०.४ प्रतिशतको मृत्यु दर्ता सामयिक रुपमा गरेको देखिन्छ भने २४.२ प्रतिशतको ढिला गरी दर्ता भएको देखिन्छ।

१८. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका मृत्युहरू मध्ये सबैभन्दा धेरै १२.७ प्रतिशतको मृत्यु ७० देखि ७४ वर्ष को उमेरमा समूहमा भएको पाईएको छ।

१९. प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका मृत्युहरू मध्ये सबैभन्दा धेरै ८१.९ प्रतिशतको मृत्यु घरमा भएको पाईएको छ।

२०.प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका मृत्यु मध्ये ४२.२ प्रतिशतको शैक्षिक अवस्था खुलेको छैन भने २३.५ प्रतिशतको मृत्यु हुँदाको शैक्षिक अवस्था प्राथमिक तह पाइएको छ।

२१. प्रतिवेदन अवधिमा अनलाइन व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीमा कुल १५९४२०५ वटा विवाह दर्ता भएको देखिएको छ।

२२. प्रतिवेदन अवधिमा भएको विवाहको दर्ताको तथ्याङ्क हेर्दा ६३.६ प्रतिशत विवाह दर्ता विवाहको भएको १ वर्ष पश्चात गरिएको देखिन्छ भने ३६.४ प्रतिशत विवाह दर्ता विवाह भएको १ वर्ष भित्र गरिएको देखिएको छ।

२३. प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता भएको संख्या हेर्दा ४१.५ प्रतिशत पुरुषको विवाह २० देखि २४ वर्षको उमेर समूहमा भएको देखिन्छ। त्यसैगरी ५७.३ प्रतिशत महिलाको विवाह २० देखि २४ वर्षको उमेर समूहमा भएको देखिन्छ।

२४. प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता भएका पुरुष मध्ये २४.१ प्रतिशतले माध्यमिक तहको शैक्षिक योग्यता हासिल गरेको देखिन्छ भने सोही बराबरको योग्यता हासिल गर्ने महिलाहरु २०.९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

२५.प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता गरेका मध्ये ६८.२ प्रतिशत पुरुष तथा ६३.८ प्रतिशत महिला विवाह अघि अविवाहित रहेको देखिन्छ।

२६.प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका सम्बन्ध विच्छेद घटनामध्ये सबैभन्दा बढी ३४.८ प्रतिशत सामयिक रुपमा दर्ता गरिएका छन् भने ढिला गरी दर्ता भएका संख्या २७.८ प्रतिशत र विलम्ब गरी दर्ता भएका संख्या ३७.४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

२८.प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने उमेर हेर्दा ३० देखि ३४ वर्ष उमेर समूहका पुरुषको सबैभन्दा बढी २६.२ प्रतिशत र महिलाहरु २५ देखि २९ वर्ष उमेर समूहका सबैभन्दा बढी २९.७ प्रतिशत रहेका छन्।

२९.प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका पुरुष मध्ये ४६.३ प्रतिशत पुरुषको साक्षरता उल्लेख भएको छैन भने ५२.३ प्रतिशत महिलाको अध्ययनको तह उल्लेख भएको छैन।

३०.प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका मध्ये ३५.१ प्रतिशतको सम्बन्ध विच्छदको समय सम्म कुनै पनि बच्चा नभएको, ३७.६ प्रतिशतको एउटा बच्चा भएको र २१.१ प्रतिशतको २ वटा बच्चा भएको देखिएको छ।

खण्ड एकः परिचय र विधि

१.१ परिचय

व्यक्तिको जन्म देखि मृत्यु सम्म घटेका महत्वपूर्ण घटनाहरु (जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध बिच्छेद तथा बसाइँ सराई) को अभिलेखिकरण गर्ने प्रक्रियालाई व्यक्तिगत घटना दर्ता (Civil Registration) भनिन्छ । व्यक्तिगत घटनाको नियमित अभिलेखिकरण, विश्लेषण र प्रकाशनले राज्यको नीति निर्माण तथा सेवा प्रवाहमा महत्वपूर्ण योगदान गर्दछ। उदाहरणका लागि राज्यद्वारा शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार लगायत अन्य आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रका नीति तथा योजना र कार्यक्रम तर्जुमा गर्न र सो को प्रभावकारी कार्यान्वयन एवं अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक जनसांख्यिक तथ्याङ्क घटना दर्ता प्रणाली मार्फत नियमित रुपमा प्राप्त गर्न सकिन्छ। जनगणना तथा सर्वेक्षणहरुबाट यस्ता घटनाहरुको विवरण कुनै तोकिएको समयको लागि मात्र प्राप्त हुन्छ भने नियमित तवरले गरिने व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीबाट व्यक्तिगत घटनाको साथै प्रजनन तथा मृत्यु दर लगायतका जनसांख्यिक तथ्याङ्क गतिशिल रुपमा प्राप्त गर्न सकिन्छ।

नेपालमा जन्म, मृत्यु तथा अन्य व्यक्तिगत घटना (दर्ता गर्ने) ऐन, २०३३ जारी भए पश्चात वि.सं. २०३४ साल बैशाख १ देखि व्यक्तिगत घटना दर्ता शुरु भएको भएतापनि एकिकृत अभिलेख प्रणालीको अभावमा व्यवस्थित रुपमा सालवसाली जनसांख्यिक तथा व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी तथ्याङ्क एवं सूचकहरु गणना गर्न सकिएको थिएन। राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण ऐन, २०७६ तथा राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण नियमावली, २०७७ वमोजिम राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभागले अनलाईन मार्फत घटना दर्ता गर्ने प्रणालीको सञ्चानल, विकास र विस्तार गरीरहेको छ। विभाग मार्फत सञ्चालित अनलाईन प्रणालीमा दर्ता अभिलेख रहेको जन्म, मृत्यु, विवाह र सम्बन्ध बिच्छेद लगायतका विवरणहरुको विश्लेषण गरी नियमितरुपमा आवश्यक जनसांख्यिक सूचकहरु अद्यावधिक गर्दै जाने उद्देश्य अनुरुप यो प्रतिवेदन पहिलो पटक तयार गरिएको छ।

१.२ उद्देश्य

प्रतिवेदनको मुख्य उद्देश्य विभागद्वारा सञ्चालित अनलाइन व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीमा प्राप्त व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरणको विश्लेषण गरी नियमित रुपमा जनसांख्यिक सूचकहरु प्रकाशन गर्ने रहेको छ। यसका साथसथै यस प्रतिवेदनका अन्य उद्देश्यहरु निम्न बमोजिमका रहेका छन्:

क) विभागमा प्राप्त व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी विवरणबाट जन्म, मृत्यु र विवाह लगायतका एकिकृत तथा खण्डीकृत व्यक्तिगत घटना तथ्याङ्क तयार गर्नु।

ख) व्यक्तिगत घटना दर्ता विवरणको गुणस्तर, दर्ताको सामयिकता र पूर्णता आँकलन गर्नु।

ग) प्राप्त तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु।

घ) व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई निरन्तर सुधार गर्नु।

१.३ अध्ययन विधि

प्रतिवेदन राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को जनसांख्यिक नतिजा र वि.सं. २०७६ देखि वि.सं. २०७९ सम्मका अनलाइनमा आधारित व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीबाट प्राप्त विवरणका आधारमा तयार गरिएको छ। विभागद्वारा सञ्चालित व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणाली मार्फत प्राप्त व्यक्तिगत विवरणहरुलाई तथ्याङ्कीय ढाँचामा परिवर्तन गरी थप विश्लेषण गरिएको छ। विश्लेषण गर्दाको क्रममा कतिपय सवालमा अन्तर्राष्ट्रिय तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन अभ्यास समेतलाई सन्दर्भको रुपमा लिईएको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ बाट प्राप्त जनसंख्यासँग व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरणलाई सामञ्जस्याता हुने गरी जन्म र मृत्यु दर्ताको पूर्णता दर निकालिएको छ। यस प्रतिवेदनमा नेपालमा व्यक्तिगत घटना दर्ताको ऐतिहासिक विकासक्रमको समेत विवेचना गरिएको छ। सरोकारवालाहरुबीच भएको बैठक तथा छलफलका क्रममा प्राप्त सुझावहरुलाई समेत प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ।

१.४ प्रतिवेदनको सीमा

प्रतिवेदन राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को जनसांख्यिक नतिजा र वि.सं. २०७६ देखि वि.सं. २०७९ सम्मका अनलाइनमा आधारित व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीबाट प्राप्त विवरणको विश्लेषणको आधारमा पहिलो पटक तयार गरिएकोले निम्न सीमाहरु रहेका छन्:

१. अनलाइन प्रणाली शुरु हुनुभन्दा अगाडिको घटना दर्ता विवरणलाई यस विश्लेषणमा समावेश गरिएको छैन।

२. अनलाइन दर्ता प्रणाली चरणबद्ध रुपमा वडा कार्यालयहरुमा विस्तार भएकोले बि.सं. २०७६ देखि वि.सं. २०७९ सम्मका अनलाईनबाट भएका व्यक्तिगत घटना दर्ता विवरणको विश्लेषण गरिएको छ। सो समयमा अनलाईन मार्फत घटना दर्ता हुन नसकेका विवरणलाई समावेस गर्न सकिएको छैन।

३. राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को जनसंख्याको आधारमा भाजकका रुपमा रहने प्रत्येक वर्षको उमेरगत जनसंख्या र विवाहित महिलाहरुको अनुमान हालसम्म प्राप्त हुन नसकेकोले व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी अधिकाँश जनसांख्यिक सूचकहरु तयार गर्न सकिएको छैन।

१.५ प्रतिवेदनको संरचना

प्रतिवेदनमा निम्नानुसारका आठ वटा खण्डहरु समावेश छन्।

- पहिलो खण्डमा परिचय तथा विधि समावेश गरिएको छ। यस अन्तर्गत व्यक्तिगत घटना दर्ताको परिचय उपयोग तथा महत्व, प्रतिवेदन तयार गर्नुको उद्देश्य तथा विधि र सीमा समावेश गरिएको छ।
- दोश्रो खण्डमा नेपालको राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसारको जनसंख्याको बनोट लगायत अन्य विशेषताहरु सहितको तथ्याङ्क प्रस्तुत गरिएको छ।
- तेस्रो खण्डमा नेपालको व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीको वर्तमान अवस्था, ऐतिहासिक विकास क्रम, कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था सम्बन्धमा उल्लेख गरिएको छ।

- चौथो खण्डमा प्राप्त घटना दर्ताको सामयिकता र पूर्णता सम्बन्धमा उल्लेख गरिएको छ।
- पाँचौ खण्डमा जन्म दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण गरिएको छ।
- छैटौं खण्डमा मृत्यु दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण गरिएको छ।
- सातौं खण्डमा विवाह दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण गरिएको छ।
- आठौं खण्डमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण गरिएको छ।

खण्ड दुईः जनसंख्याको विद्यमान अवस्था

२.१ उमेर समूह अनुसार जनसंख्याको संरचना

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नेपालको जनसंख्या पिरामिड र विभिन्न उमेर समूह अनुसारको जनसंख्याको बनोट संलग्न तालिका र चार्टमा प्रस्तुत गरिएको छ। एक दशकको अन्तरालमा नेपालको जनसंख्याको संरचना र वितरणमा ठुलो बदलाव देखिएको छ। खास गरी जन्म दरको कमीको कारण २० वर्षभन्दा कम उमेरको जनसंख्या घट्दै गएको छ। उक्त उमेर समूहमा महिलाको तुलनामा पुरुषहरुको जनसंख्या अनुपात वढी रहेको छ। यसको ठीक विपरित २० वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्याको लैङ्गिक अनुपात भने महिलाको बढी देखिन्छ। विगतको तुलनामा जेष्ठ नागरिकहरुको जनसंख्यामा वृद्धि हुदै गएको छ। ६० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या हाल करिव ११ प्रतिशत पुगेको छ। यसबाट हामी विस्तारै वुढ्यौली समाज उन्मुख भएको स्पष्ट देखिन्छ ।

तालिका २.१: उमेर समुह अनुसार जनसंख्या

उमेर समूह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
सबै उमेरका	२९१६४५७८	१००प्रतिशत	१४२५३५५१	१००प्रतिशत	१४९११०२७	१००प्रतिशत
०-४	२४३९२८३	८.४	१२९०५२५	९.१	११४८७५८	७.७
५-९	२७६६४२७	९.५	१४४३४०५	१०.१	१३२३०२२	८.९
१०-१४	२९०९८६५	१०.०	१४९५९५४	१०.५	१४१३९११	९.५
१५-१९	२९६६४०४	१०.२	१४९४५२३	१०.५	१४७१८८१	९.९
२०-२४	२७८३०६०	९.५	१३०१०१८	९.१	१४८२०४२	९.९
२५-२९	२४५९३४९	८.४	११२२२४२	७.९	१३३७१०७	९.०
३०-३४	२१४७७१२	७.४	९७८९७६	६.९	११६८७३६	७.८
३५-३९	२०४१४९२	७.०	९३६९३१	६.६	११०४५६१	७.४
४०-४४	१७४७८३२	६.०	८२८४९३	५.८	९१९३३९	६.२
४५-४९	१४३६०४०	४.९	६८७५२५	४.८	७४८५१५	५.०
५०-५४	१४१३८५२	४.८	६९२४९४	४.९	७२१३५८	४.८
५५-५९	१०७५९४४	३.७	५३७५५८	३.८	५३८३८६	३.६
६०-६४	९५५६०४	३.३	४६५९६२	३.३	४८९६४२	३.३
६५-६९	७७१६१८	२.६	३७९६८९	२.७	३९१९२९	२.६
७०-७४	६०९३७०	२.१	२९२०५४	२.०	३१७३१६	२.१
७५-७९	३५३२०३	१.२	१७०९९८	१.२	१८२२०५	१.२
८०-८४	१६१५५६	०.६	७८३१५	०.५	८३२४१	०.६
८५-८९	७८३२७	०.३	३६८८८	०.३	४१४३९	०.३
९०-९४	३०४०६	०.१	१३१९१	०.१	१७२१५	०.१
९५ & ९५+	१७२३४	०.१	६८१०	०.०	१०४२४	०.१

जनसङ्ख्या स्तम्भ नं. २.१, २०७८

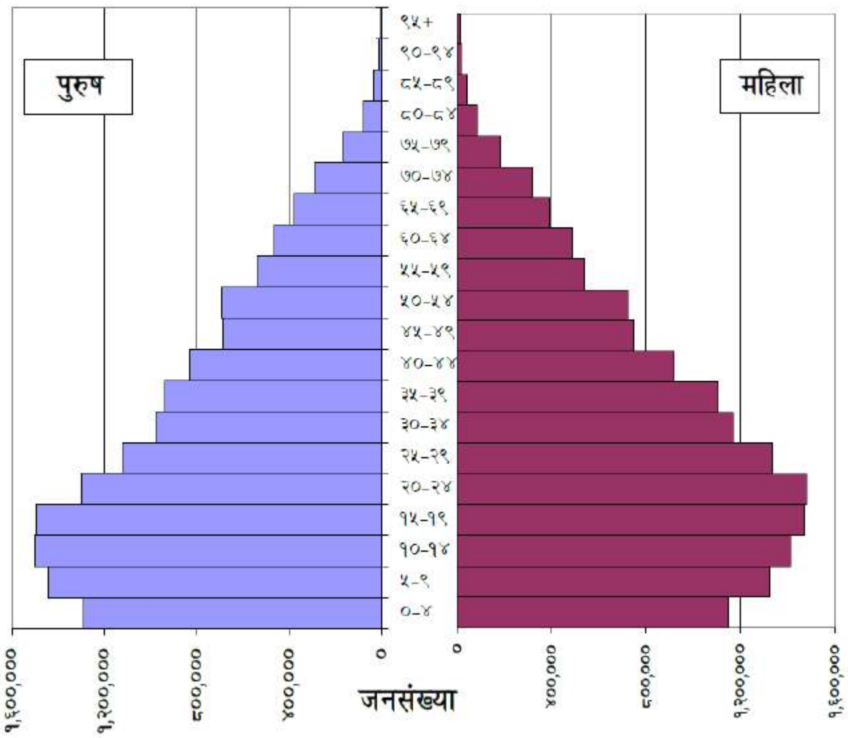

२.२ जनगणनाको सन्दर्भ अवधिको जन्मको विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जनगणना सन्दर्भ दिनको १२ महिना भित्रमा जन्मेका शिशुहरुको संख्या ४१२९३५ जना रहेका छन्। सो मध्ये बालक २१८०७४ जना (५२.८ प्रतिशत) र बालिका १९४८६१ जना (४७.२ प्रतिशत) रहेका छन्। जन्म हुँदाको लैङ्गिक अनुपात हेर्दा १०० जना बालिकाको जन्म हुँदा ११२ बालकको जन्म भएको देखिन्छ। जन्म दरको लैङ्गिक अनुपात प्रदेशगत रुपमा विश्लेषण गर्दा मधेश प्रदेशमा सबैभन्दा बढी (११८ जना बालक प्रति १०० जना बालिका) र सबै भन्दा कम कोशी प्रदेशमा (१०६ जना बालक प्रति १०० बालिका) रहेको देखिन्छ।

तालिका २.२ : राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जनगणना सन्दर्भ दिनको १२ महिना भित्रमा जन्मेका शिशुहरुको संख्या तथा विवाहित महिलाहरुको विवरण

प्रदेश	१० वर्ष वा सोभन्दा माथीका विवाहित जनसंख्या	१५–४९ वर्षका विवाहित महिला		१२ महिना भित्रमा जन्मेका शिशुहरुको संख्या			
		संख्या	प्रतिशत	बालक	बालिका	जम्मा	लैङ्गिक अनुपात
नेपाल	१४८०९२९४	६१४५०३९	४१.५	२१८०७४	१९४८६१	४१२९३५	११२
कोशी	२५५९२२२	१०३४६८४	४०.४	३३०५७	३११३३	६४१९०	१०६
मधेश	२९८२१४०	१२६४०६१	४२.४	५२३३४	४४२२३	९६५५७	११८

प्रदेश	१० वर्ष वा सोभन्दा माथीका विवाहित जनसंख्या	१५–४९ बर्षका विवाहित महिला		१२ महिना भित्रमा जन्मेका शिशुहरुको संख्या			
		संख्या	प्रतिशत	बालक	बालिका	जम्मा	लैङ्गिक अनुपात
बागमती	३२३४९८८	१२६२७८३	३९.०	३७०००	३३३८०	७०३८०	१११
गण्डकी	१३१०९७७	५३५३३९	४०.८	१४६८६	१३२५४	२७९४०	१११
लुम्बिनी	२५८५८८१	११२६८१७	४३.६	३९८६४	३६३७९	७६२४३	११०
कर्णाली	८२३३४४	३५२९८३	४२.९	१६३११	१५०१२	३१३२३	१०९
सुदरपश्चिम	१३१२७४२	५६८३७२	४३.३	२४८२२	२१४८०	४६३०२	११६

२.३ जनगणनाको सन्दर्भ अवधिको मृत्युको विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार सन्दर्भ दिनको १२ महिना भित्रमा नेपालमा १९८४६३ जना व्यक्तिहरुको मृत्यु भएको आँकडा रहेको छ। यसमा पुरुष ११४९४६ जना (५७.९ प्रतिशत) र महिला ८३५१७ जना (४२.१ प्रतिशत) रहेको छ। प्रदेशगत मृत्यु दर्ताको अवस्था हेर्दा बागमती प्रदेशमा सबैभन्दा बढी ४३८७२ जना (२१.१ प्रतिशत) रहेका छन् भने कर्णाली प्रदेशमा सबैभन्दा कम ८३९६ जना (४.२ प्रतिशत) रहेका छन्।

तालिका २.३: राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जनगणना सन्दर्भ दिनको १२ महिना भित्रमा मृत्यु भएका व्यक्तिहरुको संख्या

प्रदेश	मृत्यु भएका पुरुष		मृत्यु भएका महिला		मृत्यु भएका जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
कोशी	२२०१५	१९.२	१६२६०	१९.५	३८२७५	१९.३
मधेश	१९५४९	१७.०	१४७७०	१७.७	३४३१९	१७.३
बागमती	२५२११	२१.९	१८६६१	२२.३	४३८७२	२२.१
गण्डकी	११९००	१०.४	८५०६	१०.२	२०४०६	१०.३
लुम्बिनी	२१२४९	१८.५	१४९५८	१७.९	३६२०७	१८.२
कर्णाली	४९८७	४.३	३४०९	४.१	८३९६	४.२
सुदुरपश्चिम	१००३५	८.७	६९५३	८.३	१६९८८	८.६
जम्मा	११४९४६	१००.०	८३५१७	१००.०	१९८४६३	१००.०

२.४ जनगणनाको सन्दर्भ अवधिको बसाइँसराईको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को नतिजा अनुसार एकै जिल्ला भित्रको अन्तर स्थानीय तह बसाई सराई गर्नेको संख्या कुल जनसंख्याको २६१२७१३ (९.० प्रतिशत) रहेको छ भने अन्तर जिल्ला बसाई सराई गर्नेको संख्या कुल जनसंख्याको ५६९०२२५ (१९.५ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ।

तालिका २.४: राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जन्मस्थानको आधारमा बसाइँसराई गर्ने जनसंख्या

जन्मस्थान	जम्मा	पुरुष	महिला
अन्तर वडा (स्थानीय तह भित्र)	२०११७३९५	११११६३९९८	८९५३३९७
अन्तर स्थानीय तह (जिल्ला भित्र)	२६१२७१३	५५७४४४	२०५५२६९
अन्तर जिल्ला	५६९०२२५	२३४१२१६	३३४९००९
विदेश	७३४६६३	१८६८२६	५४७८३७
नखुलेको	९५८२	४०६७	५५१५
जम्मा	२९१६४५७८	१४२५३५५१	१४९११०२७

२.५ प्रदेशगत साक्षरताको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ बमोजिम नेपालको साक्षरता दर ७६.२ प्रतिशत रहेका छ। साक्षरता दरलाई प्रदेशगत रुपमा तुलना गर्दा सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशमा ८२.१ प्रतिशत र सबैभन्दा कम मधेश प्रदेशमा ६३.५ प्रतिशत रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को तुलनामा पुरुषको साक्षरता दर भन्दा महिलाको साक्षरता दरमा उल्लेख्य रुपमा वृद्धि भएको छ।

तालिका २.५: राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार प्रदेशगत साक्षरता दर

क्षेत्र	साक्षरता प्रतिशत		
	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	७६.२	८३.६	६९.४
भौगोलिक क्षेत्र			
हिमाल	७३	८१.१	६४.८
पहाड	८१	८८	७४
तराई	७३	८१	६६
प्रदेश			
कोशी प्रदेश	७९.७	८६.१	७३.६
मधेश प्रदेश	६३.५	७२.५	५४.७

बागमती प्रदेश	८२.१	८८.३	७६.०
गण्डकी प्रदेश	८१.७	८८.८	७५.३
लुम्बिनी प्रदेश	७८.१	८५.२	७१.७
कर्णाली प्रदेश	७६.१	८३.३	६९.४
सुदूरपश्चिम प्रदेश	७६.२	८५.४	६८.२

खण्ड तीनः नेपालको व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणाली

३.१ परिचय

जनसंख्याको आकार, संरचना र वितरणमा परिवर्तन ल्याउन सक्ने व्यक्तिका जीवनमा घटने घटनाहरु जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध विच्छेद तथा बसाइँसराइ लगायतका घटनालाई व्यक्तिगत घटना भनिन्छ भने यस्तो घटनाको कानूनद्वारा अधिकार प्राप्त निकायमा दर्ता गराउने र प्रमाणपत्र लिने कार्यलाई व्यक्तिगत घटना दर्ता वा पञ्जीकरण भनिन्छ। यसवाट व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी सामयिक, विश्वसनिय र नियमित तथ्याङ्क प्राप्त हुन्छ। नेपालमा जन्म मृत्यु तथा अन्य व्यक्तिगत घटना (दर्ता गर्ने) ऐन, २०३३ जारी भए पश्चात वि.सं. २०३४ बैशाख १ बाट जन्म, मृत्यु तथा विवाह दर्ता बाट चरणबद्ध रुपममा शुरु गरिएको व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रक्रियामा वि.सं. २०४० मा बसाइँसराइ तथा वि.सं. २०४२ मा सम्बन्ध विच्छेदको दर्ता समेत थप भई जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइँ सराइ र सम्बन्ध विच्छेद जस्ता व्यक्तिगत घटनाको दर्ता हुँदै आएको छ। वि.सं. २०४७ बैशाख १ बाट व्यक्तिगत घटना दर्ता मुलुकभर विस्तार भई कार्यान्वयनमा रहेको छ। राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण ऐन, २०७६ तथा राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण नियमावली, २०७७ वमोजिम उल्लिखित ५ प्रकृतिका व्यक्तिगत घटनाका अतिरिक्त धर्मपुत्र धर्मपुत्रीको तथा मृत बच्चा समेतको बिशेष घटना दर्ता गर्ने व्यवस्था रहेको छ।

३.२ व्यक्तिगत घटना दर्ताको उद्देश्यः

नेपालमा वसोवास गर्ने सम्पूर्ण व्यक्तिहरुको जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइँसराई र सम्वन्ध बिच्छेद जस्ता घटनाहरुको सरल र सहज तवरले दर्ता गरी व्यक्तिलाई प्रमाण पत्र जारी गर्ने र उल्लिखित सम्पूर्ण घटनाहरुको बस्तुगत र बैज्ञानिक अभिलेखिकरण गर्नु व्यक्तिगत घटना दर्ताको मुख्य उद्देश्य हो। व्यक्तिगत घटना दर्ताको उद्देश्यहरुलाई निम्न बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ;

क) जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइँसराई र सम्वन्ध बिच्छेद जस्ता व्यक्तिगत घटनाहरुको दर्ता गरी अभिलेखिकरण गर्ने।

ख) जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइँसराई र सम्वन्ध बिच्छेद जस्ता व्यक्तिगत घटनाहरुको दर्ता गरी त्यस्ता घटनाहरुको कानुनी पहिचान र मान्यता दिलाउने।

ग) नागरिकहरुको परिवार लगत तयार गर्ने र घटना दर्ता मार्फत पारिवारिक लगतलाई अद्यावधिक गर्ने।

घ) व्यक्तिलाई सार्वजनिक सेवा प्राप्तिका लागि पहिचान उपलब्ध गराउने।

ङ) व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरणबाट जनसंख्या सम्बन्धी विश्वसनिय तथ्याङ्क उपलब्ध गराउने ।

३.३ व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीको वर्तमान अवस्था

जन्म, मृत्यु, तथा अन्य व्यक्तिगत घटना (दर्ता गर्ने) ऐन, २०३३ जारी भए पश्चात पहिलो चरणमा वि.सं. २०३४ बैशाख १ गतेबाट काठमाडौ लगायत १० जिल्ला (झापा, रौतहट, मोरङ्ग, काठमाडौं, सप्तरी, कपिलवस्तु, महोत्तरी, बाँके, सर्लाही र कंचनपुरमा) घटना दर्ता कार्य शुरु गरियो। यसैगरी वि.सं. २०३५/१०/१ मा दोश्रो चरणमा ४ जिल्ला (वारा, पर्सा, धनुषा र सुनसरी), वि.सं. २०३५/११/१ मा तेश्रो चरणमा १ जिल्ला (सिरहा),

वि.स.२०३५/१२/१ मा २ जिल्ला (रुपन्देही र नवलपरासी) मा व्यक्तिगत घटना दर्ता विस्तार भएको पाइन्छ। वि.सं.२०३६ सालको विभिन्न मितिमा ११ जिल्ला (चितवन, मकवानपुर, बर्दिया, कैलाली, काभ्रेपलाञ्चोक, कास्की, पाल्पा, ललितपुर, भक्तपुर, सुर्खेत र दाङ) तथा वि.स.२०३७ मा ६ जिल्ला (तनहु, नुवाकोट, धादिङ, इलाम, धनकुटा र जुम्ला) मा व्यक्तिगत घटना दर्ता विस्तार भएको देखिन्छ। यसैगरी वि.सं. २०३८ सालमा ६ जिल्ला (गोरखा, सिन्धुली, उदयपुर, स्याङ्जा, सिन्धुपाल्चोक र रसुवा) र २०४७ बैशाख १ गते बाँकी रहेका ३५ जिल्लामा यो कार्यक्रम विस्तार भई मुलुकभर लागु गरिएको हो। शुरुका चरणमा जन्म, मृत्यु र विवाह जस्ता घटनाको मात्र दर्ता गरिएकोमा वि.स.२०४० बाट बसाइँसराइ र वि.स. २०४२ सालबाट सम्बन्ध विच्छेदको पनि दर्ता गरिएको थियो। विगतमा हस्तलिखित रुपमा भईरहेको व्यक्तिगत घटना दर्ताबाट वि.स. २०७३ सालबाट अनलाइनमा शुरु भई क्रमशः विस्तारित भईरहेको छ। प्रतिवेदन तयार गर्दाको अवस्था सम्म देशभरका ७५३ स्थानीय तहका ६६९४ स्थानीय पञ्जिकाधिकारीको कार्यालयमा अनलाईन मार्फत जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइँसराई र सम्वन्ध विच्छेद गरी पाँच प्रकारका घटना दर्ता हुदै आएको छ। हालै विभिन्न १५ वटा विदेश स्थित कुटनीतिक नियोगबाट समेत व्यक्तिगत घटना दर्ता (जन्म र मृत्यु) प्रारम्भ गरिएको छ।

३.४ व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन रणनीति,२०७६

प्रविधि मैत्री व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा तथ्याङ्क विश्लेषण प्रणालीको माध्यमबाट तथ्य र तथ्याङ्कमा आधारित नीति, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सुशासन प्रवर्द्धनमा टेवा पुऱ्याउने दीर्घकालिन लक्ष्य लिएर व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन रणनीति, २०७६ नेपाल सरकार (मन्त्रीस्तर) बाट मिति २०७६/०९/१५ मा स्वीकृत भई लागु भएको छ। यसका रणनीतिक उद्देश्यहरु निम्न रहेका छन्;

- व्यक्तिगत घटना दर्तालाई आवधिक जनगणना र राष्ट्रिय स्तरमा हुने अन्य सबै प्रकारका नागरिक सर्वेक्षणहरुको पूरकको रुपमा स्थापित गर्न संस्थागत क्षमता अभिबृद्धि गर्ने।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणाली (CRVS) सुधार गर्न सरोकारवाला निकायहरुको भूमिका अभिवृद्धि गर्ने।
- व्यक्तिगत घटना दर्ताको आवधिक तथ्याङ्क विश्लेषण गर्ने पद्धतिको विकास गर्ने।
- मृत्यु दर्ता गर्दा मृत्युको कारण सहितको अभिलेख व्यवस्थापन गर्दै सोसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कको छुट्टै विश्लेषण प्रणाली विकास गर्ने।
- दीगो विकासका लक्ष्यहरु लगायतका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय विकासमा लक्ष्यहरु हासिल गर्न गरिने कार्यहरुको लागि व्यक्तिगत घटना दर्ता अभिलेखमा आधारित तथ्याङ्कहरुको सिर्जना गर्ने।
- संयुक्त राष्ट्रसंघका तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी सिद्धान्त तथा अन्य विश्वव्यापी मान्यता अनुरुपको CRVS प्रणाली विस्तार र सुदृढीकरण गर्ने।

३.५ संगठन संरचना, दर्ता प्रक्रिया र सूचना प्रवाह

नेपालका ७५३ स्थानीय तहका ६७४३ वडा कार्यालयहरु व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने प्रयोजनका लागि स्थानीय पञ्जीकाधिकारीको कार्यालयहरु हुन। वि.सं. २०७३ बाट अनलाइन मार्फत व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने कार्य शुरु

भई हाल ६६९४ (९९.२ प्रतिशत) वडामा विस्तार भएको छ। यस प्रणालीमा प्रविष्ट भएका व्यक्तिगत घटना दर्ता विवरण विभागको केन्द्रीय सर्भरमा प्राप्त हुन्छ। व्यक्तिगत घटना घटेको ३५ दिनभित्र कानुनले तोकेको सूचक द्वारा निर्धारित फारामहरु भरेर तोकिएका कागजात सहित आफ्नो स्थायी बसोबास/ठेगाना रहेको वडामा वा घटना घटेको ठेगानामा घटना दर्ता गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ।

समयमानै जन्म तथा मृत्युसम्बन्धी घटना दर्ता गर्ने प्रवृत्तिलाई प्रोत्साहन गर्न अस्पतालमा भएको जन्म तथा मृत्युलाई अस्पतालबाटै प्रणाली मार्फत स्थानीय पञ्जीकाधिकारीको कार्यालयमा सूचित गरी दर्ताको कभरेजलाई बढाउने उद्देश्यले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभागको सहकार्यमा सुदुरपश्चिम प्रदेशको कैलाली जिल्लाबाट जन्म दर्ता व्यवस्थापन प्रणाली (Birth Registration Management System-BRMS) र कोशी प्रदेशको सुनसरी जिल्लाबाट मृत्यु दर्ता व्यवस्थापन प्रणाली (Death Registration Management System- DRMS) को व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Vital Events Registratoin and Social Protection Management Infomration System- VERSP-MIS) संग अन्तरआवद्धता गरिएको छ।

खण्ड चारः तथ्याङ्कको गुणस्तर तथा घटना दर्ताको पूर्णता

४.१ घटना दर्ताको दायरा

वि.सं. २०३३ बाट शुरु भएको व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणाली वि.सं. २०७३ बाट अनलाइन प्रणाली मार्फत दर्ता प्रारम्भ भई क्रमशः विस्तार हुँदै गएको र वि.सं. २०८० को अन्त्य सम्म आइपुग्दा देशभरका ६,७४३ वडामध्ये ६,६९४ वडाहरुलाई अर्थात् ९९.२ प्रतिशत वडाहरु समेटेको छ।

तालिका ४.१: हाल सम्म अनलाइन घटना दर्ता प्रणाली लागु भएका वर्ष र वडाहरुको संख्या

वर्ष	वडाको संख्या
२०७३	४६९
२०७४	८८४
२०७५	६५१
२०७६	६०७
२०७७	१६३१
२०७८	१७६६
२०७९	५७९
२०८०	१०७
जम्मा	६६९४

४.२ तथ्याङ्कको गुणस्तर आँकलन

संयुक्त राष्ट्र संघ तथ्याङ्क विभागको व्यक्तिगत घटना दर्ता तथ्याङ्कको लागि सिद्धान्त तथा सिफारिस बमोजिम व्यक्तिगत घटना दर्ता तथ्याङ्कको गुणस्तर चार आयामहरु पूर्णता, शुद्धता, उपलब्धता र समयपालना मा मापन गरिन्छ। गुणस्तर आँकलन अन्तर्गत उक्त तथ्याङ्कको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न अपनाइएका रणनीति तथा प्रक्रियाहरुको जाँच र मूल्यांकन पर्दछन्। यसका लागि व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणाली सञ्चालनका प्रत्येक चरणमा गुणस्तर सुनिश्चित गर्नु आवश्यक हुन्छ।

व्यक्तिगत घटना दर्ता तथ्याङ्कको गुणस्तर आँकलन गर्ने क्रममा प्राप्त जन्मदर्ता, मृत्युदर्ता, विवाह तथा सम्बन्ध विच्छेद दर्ताका तथ्याङ्कमा हुन सक्ने त्रुटीहरु जस्तैः दोहोरो प्रविष्टी, असम्भव वा अपत्यारिला आँकडा, आँकडा प्राप्त नभएको वा डाटा प्रविष्टी छुटेको, अमान्य र स्थापित पद्धति अनुरुपको कोडिङ नभएको आदि बिषयमा विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ। व्यक्तिगत घटना दर्ताको प्रक्रियाबाट प्राप्त हुने तथ्याङ्क नागरिकहरुको कानुनी मन्यता प्राप्त वैयक्तिक विवरणहरु हुने भएकोले संशोधन गर्न वा तथ्याङ्किय विधिबाट अनुमान गरी प्रतिस्थापन गर्नुको सट्टामा प्राप्त तथ्याङ्कलाई प्रशोधन नगरी तालिकीकरण गरिएको छ।

४.३ घटना दर्ताको समयपालना

व्यक्तिगत घटना घटेको समय देखि घटना दर्ता भएको समयसम्मको अवधिको विश्लेषण गरी दर्ताको सामयिकता निर्धारण गर्ने गरिन्छ। नेपालको सन्दर्भमा घटना घटेको ३५ दिन भित्रको दर्तालाई सामयिक (Timely) दर्ता, ३६

दिन देखि १ वर्ष सम्मकालाई ढिला (Late) गरी दर्ता र १ वर्षभन्दा बढीकालाई विलम्ब (Delayed) गरी दर्ता रुपमा विश्लेषण गर्न सकिन्छ।

४.३.१ जन्मदर्ताको सामयिकता

तालिका ४.२: वि.सं. २०७६ देखि २०७९ सम्म जन्मदर्ताको सामयिकता अनुसारको विवरण

जन्मदर्ता समय	विभिन्न वर्षमा सामयिक दर्ताको प्रतिशत				जम्मा
	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९	
सामयिक दर्ता (३५ दिन भित्र)	१५.७	१२.२	१३.८	१८.८	१५.६
ढिलो दर्ता (३६ दिन देखि १ वर्ष सम्म)	१९.४	२१.७	१९.३	२१.३	२०.५
विलम्ब दर्ता (१ वर्षभन्दा बढी)	६४.९	६६.०	६६.९	५९.९	६३.९
जम्मा	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०

प्रतिवेदन अवधिको विवरण अनुसार १५.६ प्रतिशत सामयिक रुपमा, २०.५ प्रतिशतको ढिला गरी र ६३.९ प्रतिशतको विलम्ब गरी जन्मदर्ता भएको देखिन्छ। जन्मदर्ता वर्ष २०७६ देखि २०७९ सम्मको विवरण हेर्दा सामयिक रुपमा दर्ता गर्नेहरुको प्रतिशत वर्ष २०७७ मा घटेको र त्यसपछि क्रमशः बृद्धी हुदै गएको देखिन्छ। तथापि हालसम्म २० प्रतिशतभन्दा कम नै रहेको छ। त्यस्तै ढिलो गरी दर्ता गर्नेहरुको प्रतिशत २०७६ को तुलनामा २०७९ मा करिव २ प्रतिशत बिन्दुले तथा विलम्ब गरी दर्ता गर्नेहरुको प्रतिशत करिव ५ प्रतिशत बिन्दुले घटेको देखिन्छ। प्राप्त चार वर्षको प्रदेश अनुसार विवरण हेर्दा कर्णालीमा करिव २६ प्रतिशत तथा मधेश र सुदुरपश्चिम दुबैमा करिव १७ प्रतिशतले सामयिकरुपमा दर्ता गरेको देखिन्छ।

स्तम्भ चित्र ४.१: प्रदेश अनुसार जन्म दर्ताको सामयिकता

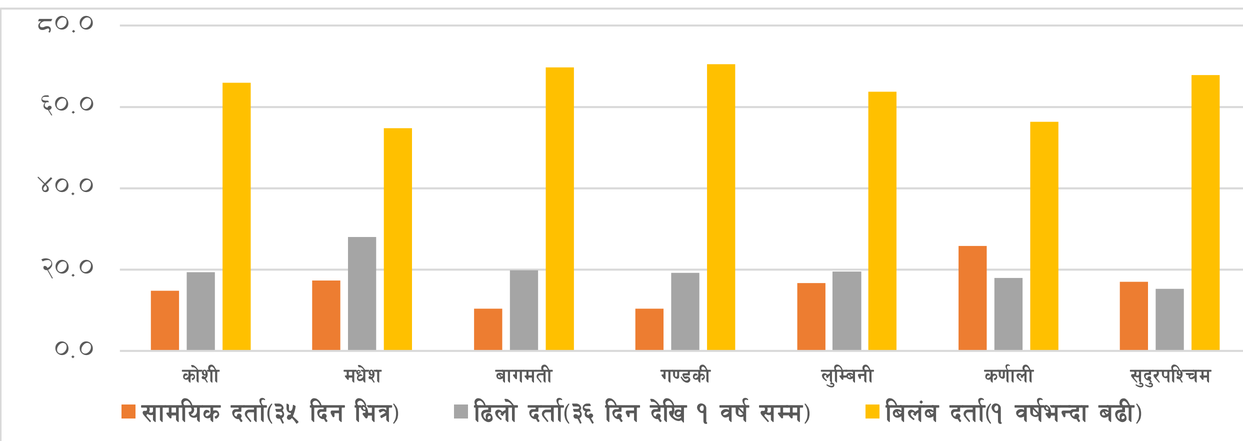

४.३.२ मृत्यु दर्ताको सामयिकता

वि.सं. २०७६ को तुलनामा अन्य वर्षहरुमा समयमा मृत्यु दर्ता हुने प्रतिशत घटेको देखिन्छ । अर्थात् वर्ष वि.सं. २०७६ मा कुल मृत्यु दर्ताको ५६ प्रतिशत मृत्यु समयमा दर्ता भएको अवस्थामा पछिल्ला वर्षहरु वि.सं. २०७७, वि.सं. २०७८ र वि.सं. २०७९ मा समयमा मृत्यु दर्ता गर्ने प्रतिशत क्रमशः ४६, ४९ र ५२ रहेको छ। त्यसैगरी वि.सं. २०७८ र वि.सं. २०७९ को विवरण तुलना गर्दा पछिल्लो वर्षमा सामयिक दर्ताको प्रतिशत केहि बढेको, ढिला गरी दर्ता गर्नेको प्रतिशत घटेको देखिन्छ भने विलम्ब गरी दर्ता गर्नेको प्रतिशत बढेको देखिन्छ।

स्तम्भ चित्रः ४.२ बर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको सामयिकता (प्रतिशतमा)

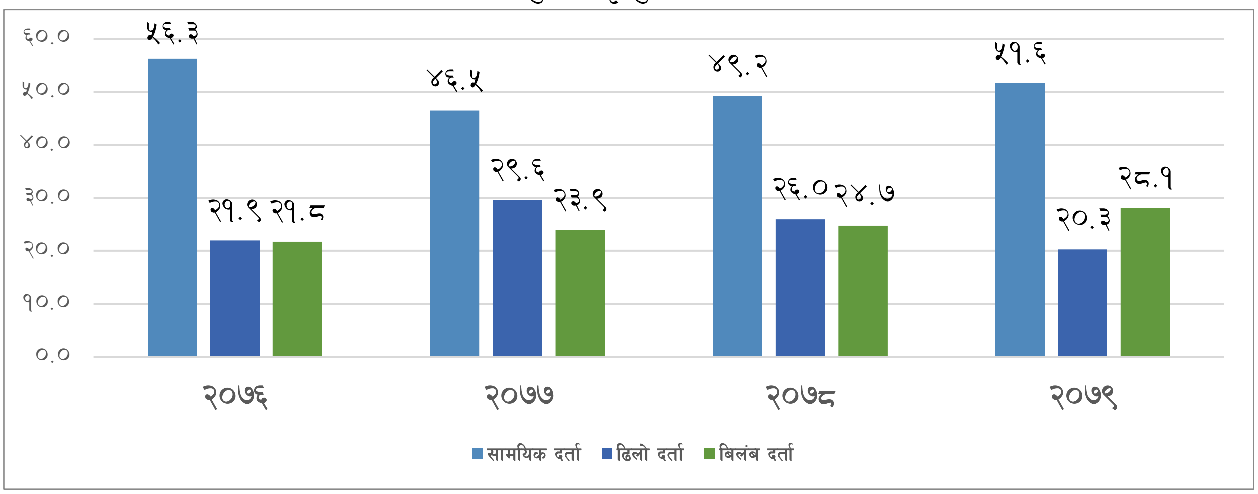

त्यसैगरी प्रतिवेदन अवधिको कुल मृत्यु दर्ताको विवरण हेर्दा करिव ५० प्रतिशत मृत्युहरु सामयिक रुपमा दर्ता भएको देखिन्छ। लैंङ्गिक दृष्टिकोणमा विश्लेषण गर्दा पुरुषहरुको तुलनामा धेरै महिलाहरुको मृत्यु दर्ता समयमा भएको देखिन्छ। अर्थात् करिव ५६ प्रतिशत महिला मृत्यु समयमै दर्ता हुँदा करिव ४४ प्रतिशत मात्र पुरुषको मृत्यु दर्ता समयमा भएको देखिन्छ।

स्तम्भ चित्र ४.३ः मृत्यु दर्ताको सामयिकता (प्रतिशतमा)

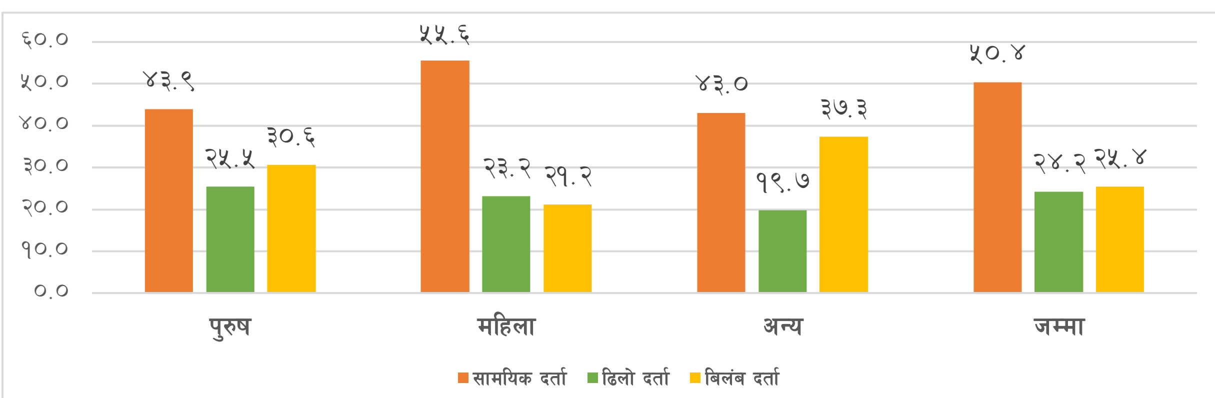

४.३.३ विवाह दर्ताको सामयिकता

त्यसैगरी प्राप्त चार वर्षको कुल विवाह दर्ताको विवरण हेर्दा करिव ११.३ प्रतिशत विवाह दर्ताहरु समयमै दर्ता भएको देखिन्छ। २५.१ प्रतिशतको विवाह दर्ता ढीला गरी भएको र ६३.६ प्रतिशतको बिलम्ब गरी दर्ता भएको देखिन्छ।

स्तम्भ चित्र ४.४: विवाह भएको समय देखि दर्ता गरेको अवधि अनुसार विवाह दर्ताको संख्या (प्रतिशतमा)

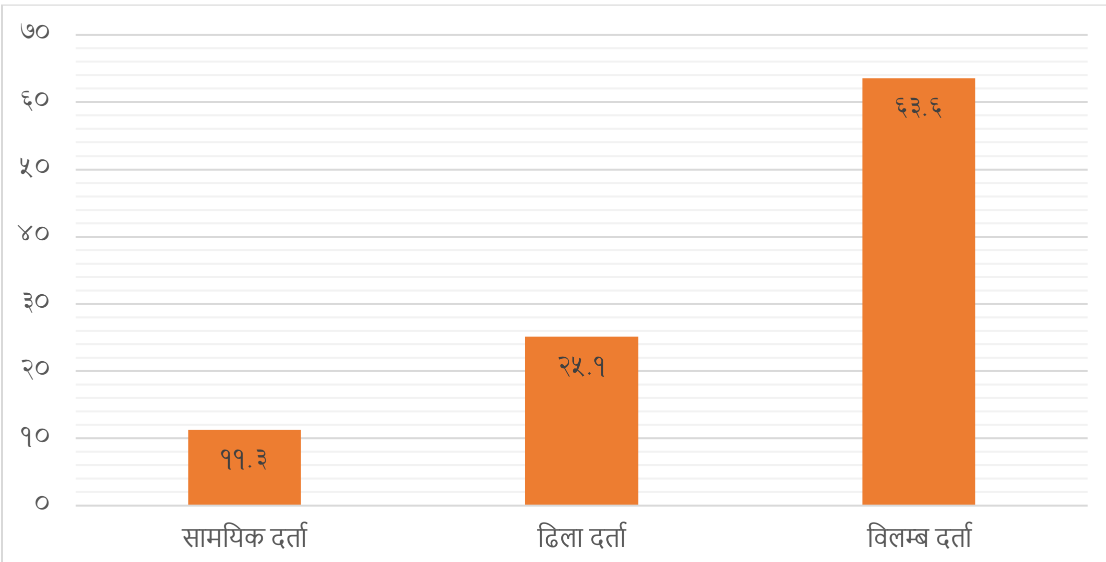

४.३.४ सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको सामयिकता

प्रतिवेदन अवधिको सम्बन्ध विच्छेदको विवरण हेर्दा विवाह दर्ताको तुलनामा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता छिटो हुने गरेको देखिएको छ। जस्तै कुल सम्बन्ध विच्छेदको करिव ३५ प्रतिशत सामयिक रुपमा अर्थात् ३५ दिन भित्रै दर्ता भएका छन्, करिब २८ प्रतिशत ढिला गरि तथा करिब ३७ प्रतिशत बिलम्ब गरी दर्ता गरिएका छन।

स्तम्भ चित्र ४.५: सम्बन्ध विच्छेद भएको समय देखि दर्ता गरेको समय अनुसारको सम्बन्ध विच्छेद दर्ता संख्या (प्रतिशतमा)

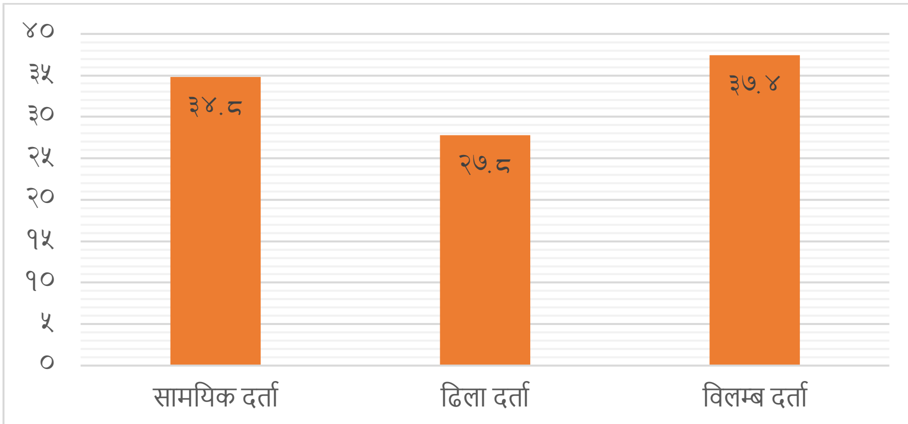

४.३.५ घटना दर्ताको औषत समय

कुनै वर्षमा जन्मेका व्यक्तिहरुको एक वर्षभित्र जन्म दर्ता हुने औसत दिन तथा मृत्यु भएका व्यक्तिको एक वर्षभित्र मृत्यु दर्ता हुने औसत दिन तलको तालिकामा देखाइएको छ। यस अनुसार जन्म तथा मृत्यु दर्ता हुने औसत दिन घट्दै गएको देखिन्छ ।

तालिका ४.३: विभिन्न वर्षमा एक वर्षभित्र घटना दर्ता हुने औषत दिन

जीवनसम्बन्धी व्यक्तिगत घटना	विभिन्न वर्षमा एक वर्षभित्र घटना दर्ता हुने औसत दिन			
	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९
जन्म	९२.५२	१०५.४७	९५.७१	८६.७६
मृत्यु	४३.१९	५३.२१	४६.९३	४२.५०

४.४ घटना दर्ताको पूर्णता

व्यक्तिगत घटना दर्ताको पूर्णता मापनको लागि कानुन बमोजिमको समयभित्र कति दर्ता भए भन्ने तथ्यांक आवश्यक पर्दछ। कुनै घटनाको पूर्णता मापन निम्न सुत्रबाट गर्न सकिन्छ।

$$\text{घटना दर्ताको पूर्णता प्रतिशत} = \frac{\text{कुनै समयावधिमा घटना दर्ता प्रणालीमा दर्ता भएका कुनै घटनाको संख्या}}{\text{उक्त समयावधिमा घट्ने उक्त घटनाको अनुमानित संख्या}} x \text{ १००}$$

यस विवरणबाट व्यक्तिगत घटना दर्ताको पूर्णता मापन गर्न प्रत्येक साल जम्मा घट्ने घटनाको अनुमानित संख्या र त्यही साल घटेका घटनाको दर्ता संख्या आवश्यक पर्ने भएकोले राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कमा आधारित भई प्रत्येक वर्षको जनसंख्या प्रक्षेपण/अनुमान तथा जन्म एवं मृत्युको संख्या अनुमान गर्ने कार्य सम्पन्न

भइ नसकेकोले हालको लागि यो जनगणनाबाट प्राप्त सन्दर्भ अवधिभित्रको आँकडा र त्यस अवधिमा घटना दर्ता प्रणालीमा आवद्ध भएको संख्याका आधारमा जन्म तथा मृत्यु दर्ताको पूर्णता मापन गर्ने प्रयाश गरिएको छ। जनसंख्या प्रक्षेपण कार्य सम्पन्न भइसकेपछि प्रत्येक वर्षको लागि अनलाइन घटना दर्ताको पूर्णता मापन गरिने छ। तसर्थ हालको लागि निम्न सुत्र प्रयोग गरी जन्म तथा मृत्युको पूर्णता मापन गरिएको छ;

$$\text{जन्म दर्ताको पूर्णता प्रतिशत} = \frac{\begin{array}{c}\text{जनगणनाको सन्दर्भ अवधि (२०७७ कार्तिक २६ देखि मंसिर ९) भित्र जन्म भई सोहि अवधिमा} \\ \text{घटना दर्ता प्रणालीमा दर्ता भएका जन्मको कुल संख्या}\end{array}}{\text{जनगणनाको सन्दर्भ अवधिभित्र भएको जीवित जन्मको कुल संख्या}} \, x \text{ १००}$$

$$\text{मृत्यु दर्ताको पूर्णता प्रतिशत} = \frac{\begin{array}{c}\text{जनगणनाको सन्दर्भ अवधि (२०७७ कार्तिक २६ देखि मंसिर ९) भित्र मृत्यु भई सोहि अवधिमा} \\ \text{घटना दर्ता प्रणालीमा दर्ता भएका मृत्युको कुल संख्या}\end{array}}{\text{जनगणनाको सन्दर्भ अवधिभित्र भएको मृत्युको कुल संख्या}} \, x \text{ १००}$$

प्रतिवेदन अवधिको घटना दर्ताको विवरण विश्लेषण गर्दा जनगणनाको सन्दर्भ अवधिभित्र जन्म भई सोहि अवधिभित्र घटना दर्ता प्रणालीमा जम्मा १,२२,९५८ जन्म दर्ता भएको देखिन्छ। जनगणनाको लगत संकलनबाट सोहि अवधिमा जम्मा २,२९,६२४ जीवित जन्मको विवरण प्राप्त भएको छ। यस अनुसार उक्त अवधिको जन्म दर्ताको पूर्णता ५३.५ प्रतिशत भएको देखिन्छ। उक्त अवधिको जन्म दर्ताको पूर्णता सम्बन्धी लैङ्गिक आधारमा तुलना गर्दा महिलाको ६०.४ प्रतिशत र पुरुषको ४७.५ प्रतिशत भएको देखिन्छ।

त्यसैगरी व्यक्तिगत घटना दर्ता अनलाइन प्रणालीबाट प्राप्त २०७६ देखि २०७७ सालसम्मको विवरण विश्लेषण गर्दा जनगणनाको सन्दर्भ अवधिभित्र घटना दर्ता प्रणालीमा जम्मा १,०१,५२९ मृत्यु दर्ता भएको देखिन्छ। जनगणनाको लगत संकलनबाट सोहि अवधिमा जम्मा १,२७,६८० मृत्युको विवरण प्राप्त भएको छ। यस अनुसार उक्त अवधिको मृत्यु दर्ताको पूर्णता ७९.५ प्रतिशत भएको देखिन्छ।

खण्ड पाँचः जन्म दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण

५.१ जन्म दर्ता वर्ष अनुसार जन्मको विवरण

वि.सं. २०७६ देखि २०७९ सम्म जन्म दर्ता संख्या निरन्तर रुपमा बढेको देखिन्छ। वि.सं. २०७६मा २५७६८४ रहेको कुल जन्म दर्ता २०७९ मा ८३०८३६ पुगेको छ।

स्तम्भ चित्र ५.१ः वर्ष अनुसार जन्मदर्ता संख्या

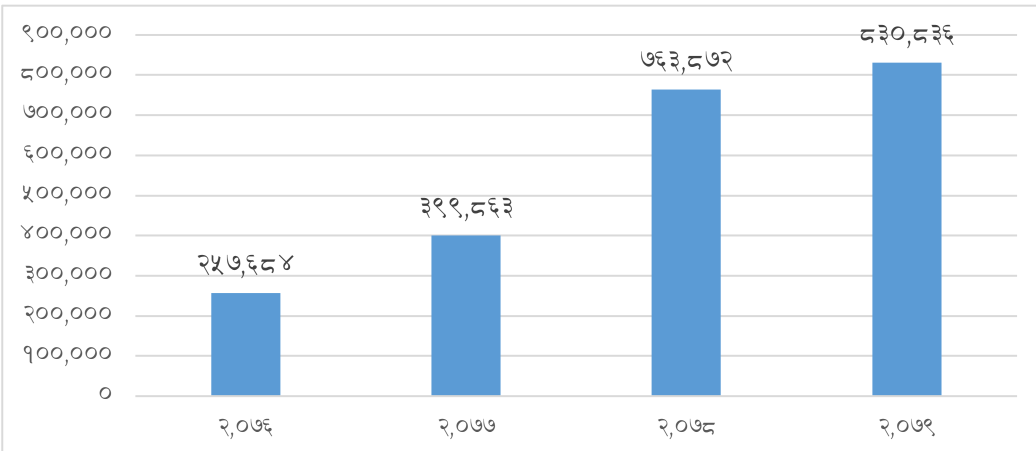

प्रस्तुत अवधिमा अनलाइन घटना दर्ता प्रणालीको क्षेत्र विस्तार उल्लेख्य रुपमा भएको कारण पनि जन्म दर्ता संख्यामा उल्लेख्य बृद्धि भएको अनुमान गर्न सकिन्छ। वि.सं. २०७६ देखि २०७९ सम्मको जन्म दर्ता सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.१ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१ः लिङ्ग तथा दर्ता वर्ष अनुसारका जन्म दर्ता विवरण

शिशुको लिङ्ग र दर्ता वर्ष अनुसार जन्म दर्ता				
वर्ष	शिशुको लिङ्ग			जम्मा
	पुरुष	महिला	अन्य	
२०७६	४८.६०	५१.४०	०. ००	२५७,६८४
२०७७	४७.९२	५२.०८	०. ००	३९९,८६३
२०७८	४८.७०	५१.३०	०. ००	७६३,८७२
२०७९	४८.१०	५१.९०	०. ००	८३०,८३६
जम्मा	४८.३३	५१.६७	०. ००	२,२५२,२५५

५.२ जन्म दर्ताको अवधि

प्रतिवेदन अवधिको विवरणलाई अध्ययन गर्दा २८ दिन भन्दा कम अवधिमा जन्म दर्ता गर्ने जम्मा ११.६ प्रतिशत मात्र रहेका छन् भने सबैभन्दा धेरै ३८.९ प्रतिशतले ५ वर्ष वा सो भन्दा पछाडी दर्ता गरेको पाइएको छ। त्यस्तै १ वर्ष देखि ३ वर्षको अवधिमा दर्ता गर्ने १५.५ प्रतिशत रहेका छन्। सो सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.२ मा दिइएको छ।

तालिका ५.२: अवधि अनुसार जन्म दर्ताको विवरण

अवधि	शिशुको लिङ्ग			जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	महिला	अन्य		
२८ दिन भन्दा कम	१२७,१५१	१३३,५४८	६	260,705	११.६
२९ दिन देखि २ महिना	८५,७०६	१०२,६९६	४	१८८,४०६	८.४
२ देखि ३ महिना	३३,०६९	४०,५२८	१	७३,५९८	३.४
३ देखि ६ महिना	६४,३६०	७६,३७४	२	१४०,७३६	६.४
६ महिना देखि १ वर्ष	६७,४६४	८१,७८५		१४९,२४९	६.६
१ देखि ३ वर्ष	१५८,६६६	१९१,१६२	५	३४९,८३३	१५.५
३ देखि ५ वर्ष	९८,७१८	११४,४७५	५	२१३,१९८	९.५
५ वर्ष भन्दा बढी	४५३,३६५	४२३,१४०	२४	८७६,५२९	३८.९
जम्मा	१,०८८,४९९	१,१६३,७०८	४७	२,२५२,२५४	१००.००

स्तम्भ चित्र ५.२: जन्म दर्ताको अवधी

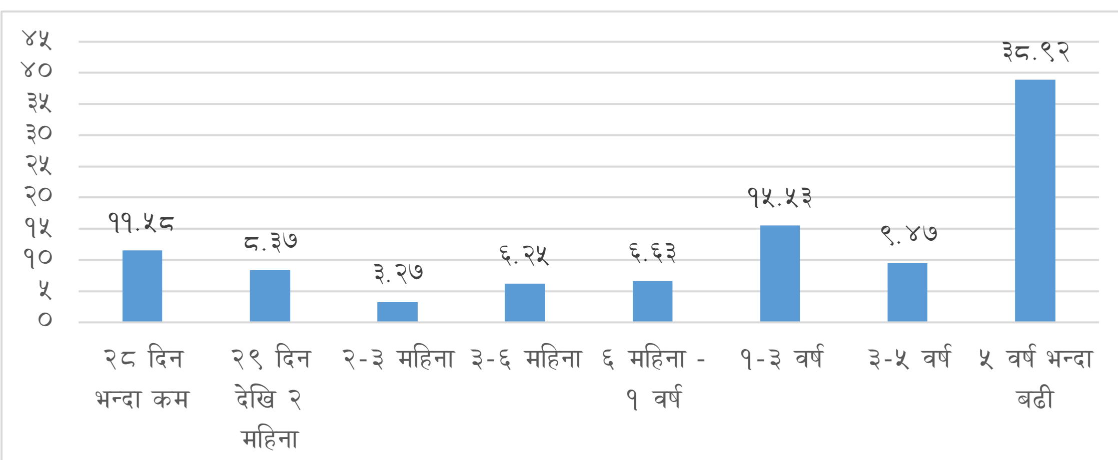

५.३ अवधि र वर्ष अनुसार जन्मदर्ताको विवरण

प्रतिवेदनमा विश्लेषण गरिएको ४ वर्ष अवधिमा बच्चा जन्मिएको २८ दिन भन्दा कम समयमा जन्म दर्ता गर्ने प्रतिशतमा उतार चढाव देखिन्छ। वि.सं. २०७६ मा ११.८ प्रतिशतले २८ दिन भन्दा कम समयमा जन्म दर्ता गरेको देखिन्छ भने २०७७ मा ९.१ प्रतिशतले मात्र २८ दिन भन्दा कम समयमा जन्म दर्ता गरेको देखिन्छ। २८ दिन भन्दा कम अवधिमा जन्म दर्ता गर्ने प्रतिशत वि.सं २०७९ मा १३.९ रहेको छ। अन्य अवधिमा पनि यस्तै प्रकृतिको उतार चढाव देखिन्छ। जन्म दर्ता गरेको वर्ष र जन्म अवधि अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.३ मा दिइएको छ।

तालिका ५.३ः जन्म अवधी र वर्ष अनुसार जन्मदर्ताको विवरण

अवधि	दर्ता वर्ष (प्रतिशत)			
	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९
२८ दिन भन्दा कम	११.७७	९.१४	१०.२५	१३.९०
२९ दिन देखि २ महिना	८.१	७.२८	७.६०	९.६७
२ देखि ३ महिना	२.९६	३.३४	३.१४	३.४४
३ देखि ६ महिना	५.७८	६.८२	५.८३	६.५०
६ महिना देखि १ वर्ष	६.४७	७.३९	६.३२	६.५९
१ देखि ३ वर्ष	१४.९९	१७.५६	१५.६०	१४.६६
३ देखि ५ वर्ष	८.८८	१०.१५	९.६४	९.१६
५ वर्ष भन्दा बढी	४१.०४	३८.३१	४१.६२	३६.०७

५.४ जन्म स्थान अनुसार जन्मको विवरण

प्रतिवेदनमा विश्लेषण गरिएको ४ वर्ष अवधिका दर्ता भएका जन्महरू हेर्दा सबैभन्दा धेरै ५३.७ प्रतिशत जन्म घरमा भएका छन्। स्वास्थ्य संस्थामा करीब ४४ प्रतिशत र अन्य स्थानमा २.४ प्रतिशत जन्म भएको देखिन्छ। जन्म दर्ता भएका बालक शिशुहरू मध्ये ५५.० प्रतिशत घरमा, ४२.६ प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थामा जन्म भएका छन् भने बालिका शिशुहरूमा ५२.४ प्रतिशत घरमा र ४५.३ प्रतिशत स्वास्थ्य संस्थामा जन्म भएका छन्। जन्म दर्ता भएका शिशुको लिङ्ग तथा स्थान अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.४ मा दिइएको छ।

तालिका ५.४: शिशुको जन्म भएको स्थान र लिङ्ग अनुसारको विवरण

जन्म स्थान	शिशुको लिङ्ग						जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत		
स्वास्थ्य सस्था	४६२९२७	४२.६	५२६०५५	४५.२	१५	३१.९	९८९०००	४३.९
घर	५९९,०५२	५५.०	६१०,२१५	५२.४	२२	५७.४	१,२०९,२९४	५३.७
अन्य	२६,५२१	२.४	२७,४३८	२.४	५	१०.६	५३,९६१	२.४
जम्मा	१,०८८,५००	१००.०	१,१६३,७०८	१००.०	४७	१००.०	२,२५२,२५५	१००.०

प्रतिवेदन अवधिका सबै वर्षहरूमा दर्ता हुन आएका जन्म दर्ता मध्ये सवैभन्दा धेरै घरमा जन्मिएका शिशु रहेका छन्। वि.सं. २०७६ मा ४९.६ प्रतिशत, २०७७ मा ४९.९ प्रतिशत, २०७८ मा ५७.३ प्रतिशत र २०७९ मा ५३.४ प्रतिशत जन्महरू घरमा भएको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.५ मा दिइएको

तालिका ५.५: शिशुको जन्म भएको स्थान र दर्ता वर्ष अनुसारको विवरण

दर्ता बर्ष	जन्म स्थान			
	स्वास्थ्य संस्था	घर	अन्य	जम्मा
२०७६	१२४२०२	१२७,९३९	५,५४३	२५७,६८४
प्रतिशत	४८.२	४९.६	२.२	१००
२०७७	१९०८३१	१९९,७२६	९,३०६	३९९,८६३
प्रतिशत	४७.७	४९.९	२.३	१००
२०७८	३०६४०६	४३८,०६५	१९,४०१	७६३,८७२
प्रतिशत	४०.१	५७.३	२.५	१००
२०७९	३६७४६१	४४३,५६४	१९,७११	८३०,८३६
प्रतिशत	४४.२	५३.४	२.४	१००
जम्मा	९८९०००	१,२०९,२९४	५३,९६१	२,२५२,२५५
प्रतिशत	४३.९	५३.७	२.४	१००

प्रदेशगत रुपमा विश्लेषण प्रतिवेदन अवधिमा कोशी प्रदेशमा दर्ता भएका ३९२१२९ जन्म दर्ता मध्ये ५६ प्रतिशत, मधेश प्रदेशमा दर्ता भएका ४३९२०९ जन्म दर्ता मध्ये ७४.७ प्रतिशत, बागमती प्रदेशमा दर्ता भएका ३४२४०१ जन्म दर्ता मध्ये ४३ प्रतिशत, गण्डकी प्रदेशमा दर्ता भएका २०९००८ मध्ये ४९.२ प्रतिशत लुम्बिनी प्रदेशमा दर्ता भएका ४५०९२९ जन्म दर्ता मध्ये ४८.५ प्रतिशत, कर्णाली प्रदेशमा दर्ता भएका

१४४८५९जन्म दर्ता मध्ये ४५.८ प्रतिशत र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा दर्ता भएका २७३७२० जन्म दर्ता मध्ये ४५.७ प्रतिशत जन्म घरमा भएको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.६ मा दिइएको छ।

तालिका ५.६: शिशुको जन्म भएको स्थान र दर्ता भएको प्रदेश अनुसारको विवरण

प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था	घर	अन्य	जम्मा
कोशी	६३९२२	२२१,२८४	१२,५३८	३९२,१२९
प्रतिशत	४०.३	५६.४	३.२	१००
मधेश	१०२५९७	३२७,९९७	८,६१५	४३९,२०९
प्रतिशत	२३.४	७४.७	२	१००
बागमती	१८९६५५	१४७,२४७	५,४९९	३४२,४०१
प्रतिशत	५५.४	४३	१.६	१००
गण्डकी	१०१९६९	१०२,८६०	४,१७९	२०९,००८
प्रतिशत	४८.८	४९.२	२	१००
लुम्बिनी	२२३५२३	२१८,४८७	८,९१९	४५०,९२९
प्रतिशत	४९.६	४८.५	२	१००
कर्णाली	७३९९४	६६,२७९	४,५८६	१४४,८५९
प्रतिशत	५१.१	४५.८	३.२	१००
सुदुरपश्चिम	१३८९५५	१२५,१४०	९,६२५	२७३,७२०
प्रतिशत	५०.८	४५.७	३.५	१००
जम्मा	९८९०००	१,२०९,२९४	५३,९६१	२,२५२,२५५
प्रतिशत	४३.९	५३.७	२.४	१००

५.५ आमाबाबुको विवाह भएको अवधि अनुसार जन्मदर्ताको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा जन्म दर्ता भएका कुल २२,५२,२५५ शिशुहरू मध्ये ९७.२ प्रतिशत शिशुको बाबुआमाको विवाह भएको कति अवधिमा जन्म दर्ता भएको उल्लेख भएको पाइँदैन। ०.२ प्रतिशत शिशुको बाबुआमाको विवाह भएको बर्ष नै जन्म दर्ता भएको छ। बाबु आमाको विवाह भएको १ देखि २ वर्षमा दर्ता हुने ०.६ प्रतिशत, ३ देखि ५ वर्षमा दर्ता हुने ०.७ प्रतिशत, ६ देखि १० वर्षमा दर्ता हुने ०.६ प्रतिशत, ११ देखि २० वर्षमा दर्ता हुने ०.५ प्रतिशत, २१ देखि ३० वर्षमा दर्ता हुने ०.१ प्रतिशत रहेको पाइन्छ। आमा बाबुको विवाह भएको अवधि, शिशुको जन्म दर्ता भएको साल र संख्या सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.७ र ५.८ मा दिइएको छ।

तालिका ५.७ : बाबु आमाको विवाह भएको अवधि अनुसार जन्म दर्ता भएका शिशुको विवरण

विवाह भएको अवधि	जन्म दर्ता भएको शिशुको लिंग					जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य		
विवाह भएको वर्ष	२,४०५	०.२	२,३१८	०.२		४,७२३	०.२
१ देखि २ वर्ष	६,३३१	०.६	६,७३५	०.६		१३,०६६	०.६
३ देखि ५ वर्ष	७,६४७	०.७	८,२७८	०.७		१५,९२५	०.७
६ देखि १० वर्ष	७,६२८	०.७	८,८१६	०.८		१६,४४४	०.६
११ देखि २० वर्ष	४,६१७	०.४	५,६०५	०.४		१०,२२२	०.५
२१ देखि ३० वर्ष	७५१	०.१	८६९	०.१		१,६२०	०.१
३१ देखि ५० वर्ष	१७३	०	१७२	०		३४५	०
५१ देखि ७० वर्ष	११	०	२	०		१३	०
७१ वर्ष र सो भन्दा माथि	७६३	०.१	८७९	०.१		१,६४२	०.१
नखुलेको	१,०५८,१७४	९७.२	१,१३०,०३४	९७.१	४७	२,१८८,२५५	९७.२
जम्मा	**१,०८८,५००**	**१००**	**१,१६३,७०८**	**१००**	४७	**२,२५२,२५५**	**१००**

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका जन्म दर्ताहरू मध्ये सबै वर्षहरूमा आमा र बाबुको विवाहको अवधि नखुलेको प्रतिशत उच्च रहेको छ। वि.सं. २०७६ मा ९७.५ प्रतिशत, २०७७ मा ९८.० प्रतिशत, २०७८ मा ९८.६ प्रतिशत र २०७९ मा ९५.३ प्रतिशत शिशुको आमा बाबुको विवाह अवधि उल्लेख भएको छैन। आमा बाबुको विवाह अवधि र दर्ता वर्ष अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.८ मा दिइएको छ।

तालिका ५.८: बाबु आमाको विवाह भएको अवधि र जन्म दर्ता भएको साल अनुसार जन्म दर्ता भएका शिशुको विवरण

विवाह भएको अवधि	शिशुको जन्म दर्ता वर्ष अनुसार दर्ता संख्या र प्रतिशत								जम्मा	
	२०७६	प्रतिशत	२०७७	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत	२०७९	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
विवाह भएको बर्ष	२५३	०.१	२६१	०.१	७१०	०.१	३,४९९	०.४	४,७२३	०.२
१ देखि २ वर्ष	१,२८५	०.५	१,५८०	०.४	१,६४८	०.२	८,५५३	१.०	१३,०६६	०.६
३ देखि ५ वर्ष	१,५२१	०.६	२,००१	०.५	२,७६४	०.४	९,६३९	१.२	१५,९२५	०.६
६ देखि १० वर्ष	१,७३६	०.६	२,२३९	०.५	२,७९६	०.४	९,६७३	१.२	१६,४४४	०.७

विवाह भएको अवधि	शिशुको जन्म दर्ता वर्ष अनुसार दर्ता संख्या र प्रतिशत								जम्मा	
	२०७६	प्रतिशत	२०७७	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत	२०७९	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
११ देखि २० वर्ष	१,०८६	०.४	१,३१८	०.३	१,८३३	०.२	५,९८५	०.८	१०,२२२	०.५
२१ देखि ३० वर्ष	१८६	०.१	२२४	०.१	२६२	०.०	९४८	०.१	१,६२०	०.१
३१ देखि ५० वर्ष	४३	०.०	४१	०.०	६७	०.०	१९४	०.०	३४५	०.०
५१ देखि ७० वर्ष	३	०.०	३	०.०	२	०.०	५	०.०	१३	०.०
७१ वर्ष र सोभन्दा	४४०	०.२	३७९	०.१	४३१	०.१	३९२	०.०	१,६४२	०.१
उल्लेख नभएको	२५१,१३१	९७.५	३९१,८१७	९८.०	७५३,३५९	९८.६	७९१,९४८	९५.३	२,१८८,२५५	९७.२
जम्मा	२५७,६८४	१००.०	३९९,८६३	१००.०	७६३,८७२	१००.०	८३०,८३६	१००.०	२,२५२,२५५	१००.०

प्रदेशगत रूपमा विश्लेषण गर्दा सबै प्रदेशमा आमाबाबुको विवाहको अवधि नखुलेको प्रतिशत उच्च रहेको पाइएको छ। सो मध्ये पनि कर्णाली प्रदेशमा सबैभन्दा धेरै ९९.६ प्रतिशत जन्मदर्ता भएका शिशुको बाबुआमाको विवाह भएको अवधि उल्लेख नभएको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम गण्डकी प्रदेशका ९१.५ प्रतिशत शिशुका बाबुआमाको विवाहको अवधि उल्लेख भएको छैन। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.९ मा दिइएको छ।

तालिका ५.९ : बाबु आमाको विवाह भएको अवधि र जन्म दर्ता भएको प्रदेश अनुसारको विवरण

प्रदेश	जन्म दर्ता गरिएको अवधि									
	उही वर्ष	१ देखि २ वर्ष	३ देखि ५ वर्ष	६ देखि १० वर्ष	११ देखि २० वर्ष	२१ देखि ३० वर्ष	३१ देखि ५० वर्ष	५१ देखि ७० वर्ष	उल्लेख नभएको	जम्मा
कोशी	७२६.००	१४८२.००	१६६४.००	१८५८.००	११७३.००	२३२.००	५२.००	२.००	३८४९४०	३९२१२९.००
प्रतिशत	०.२०	०.४०	०.४०	०.५०	०.३०	०.१०	०.००	०.००	९८.१७	१००.००
मधेश	८६२.००	१९७५.००	१८७४.००	१४९८.००	७३०.००	१०१.००	६.००	१.००	४३२१६२	४३९२०९.००
प्रतिशत	०.२०	०.४०	०.४०	०.३०	०.२०	०.००	०.००	०.००	९८.४०	१००.००
बागमती	३४२.००	११०९.००	१४५६.००	१५४८.००	१०३७.००	१३६.००	४२.००		३३६७३१	३४२४०१.००
प्रतिशत	०.१०	०.३०	०.४०	०.५०	०.३०	०.००	०.००	०.००	९८.३४	१००.००
गण्डकी	१११४.००	३२४५.००	४२३५.००	४९९०.००	३३६४.००	५२५.००	१०३.००	८.००	१९१४२४	२०९००८.००
प्रतिशत	०.५०	१.६०	२.००	२.४०	१.६०	०.३०	०.००	०.००	९१.५९	१००.००
लुम्बिनी	१४४१.००	४६६३.००	६१८३.००	६०८९.००	३६३१.००	५६१.००	१२१.००	२.००	४२८२३८	४५०९२९.००
प्रतिशत	०.३०	१.००	१.४०	१.४०	०.८०	०.१०	०.००	०.००	९४.९७	१००.००
कर्णाली	८१.००	१२३.००	१३९.००	१३८.००	८३.००	१२.००	१.००		१४४२८२	१४४८५९.००
प्रतिशत	०.१०	०.१०	०.१०	०.१०	०.१०	०.००	०.००	०.००	९९.६०	१००.००
सुदुरपश्चिम	१५७.००	४६९.००	३७४.००	३२३.००	२०४.००	५३.००	२०.००		२७२१२०	२७३७२०.००
प्रतिशत	०.१०	०.२०	०.१०	०.१०	०.१०	०.००	०.००	०.००	९९.४२	१००.००
जम्मा	४७२३.००	१३०६६.००	१५९२५.००	१६४४४.००	१०२२२.००	१६२०.००	३४५.००	१३.००	२१८९८९७	२२५२२५५.००
प्रतिशत	०.२०	०.६०	०.७०	०.७०	०.५०	०.१०	०.००	०.००	९७.२३	१००.००

५.६ आमाको उमेर अनुसार जन्मदर्ताको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका कुल जन्म दर्तालाई विश्लेषण गर्दा वि.स २०७६ मा दर्ता भएका कूल २५७६८४ दर्ता मध्ये सबैभन्दा धेरै ३३.९ प्रतिशतको जन्म २० देखि २४ वर्ष उमेर समूहका आमाबाट भएको पाइन्छ। २८.५ प्रतिशतको २५ देखि २९ वर्ष, १६.० प्रतिशतको ३० देखि ३४ वर्ष, १२.५ प्रतिशतको २० वर्ष भन्दा कम उमेर समूहका आमा बाट जन्म भएको देखिन्छ। वि.सं. २०७७, २०७८, २०७९ मा पनि यस्तै प्रकारको वितरण देख्न सकिन्छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.१० र ५.११ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१० : आमाको उमेर तथा शिशुको लिङ्ग अनुसारको विवरण

आमाको उमेर सूह	शिशको लिङ्ग				लैङ्गिक अनुपात
	पुरुष	महिला	अन्य	जम्मा	
२० वर्षभन्दा कम	१५०,५९६	१४५,१४९	७	२९५,७५२	१०४
प्रतिशत	५०.९	४९.१	०.०	१००.०	
२० देखि २४ वर्ष	३८६,५७५	४१२,५५३	१४	७९९,१४२	९४
प्रतिशत	४८.४	५१.६	०.०	१००.०	
२५ देखि २९ वर्ष	२९२,६१९	३२५,२६५	१६	६१७,९००	९०
प्रतिशत	४७.४	५२.६	०.०	१००.०	
३० देखि ३४ वर्ष	१५८,०६२	१७८,०१४	५	३३६,०८१	८९
प्रतिशत	४७.०	५३.०	०.०	१००.०	
३५ देखि ३९ वर्ष	६५,९६९	७०,४४९	२	१३६,४२०	९४
प्रतिशत	४८.४	५१.६	०.०	१००.०	
४० देखि ४४ वर्ष	२२,४००	२१,४१९	३	४३,८२२	१०५
प्रतिशत	५१.१	४८.९	०.०	१००.०	
४५ वर्ष र सोभन्दा माथि	१२,२७९	१०,८५९	०	२३,१३८	११३
प्रतिशत	५३.१	४६.९	०.०	१००.०	
जम्मा	१,०८८,५००	१,१६३,७०८	४७	२,२५२,२५५	

तालिका ५.११ : जन्म दर्ता भएको वर्ष तथा आमाको उमेर अनुसार जन्म दर्ता विवरण

आमाको उमेर	जन्म दर्ता भएको वर्ष			
	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
२० वर्ष सम्म	१२.५	१२.४	१३.४	१३.४
२० देखि २४	३३.९	३५.२	३५.७	३५.९
२४ देखि २९	२८.५	२८.५	२६.९	२७.१
३० देखि ३४	१६.०	१५.६	१४.६	१४.६
३५ देखि ४०	६.१	५.८	६.२	६.१
४० देखि ४४	१.९	१.७	२.१	१.९
४४ वा सो भन्दा माथि	१.१	०.९	१.१	१.०

दर्ता भएका शिशुहरूको आमाको उमेर समूह र दर्ता भएको प्रदेश अनुसारको विवरण विश्लेषण गर्दा कोशी प्रदेशमा दर्ता भएका कुल ३९२१२९ मध्ये सबैभन्दा धेरै ३२.८ प्रतिशत शिशुको जन्म आमाको उमेर २० देखि २४ वर्ष हुँदा भएको पाइन्छ। त्यस्तै सोही प्रवृत्ति मधेश, कर्णाली र सुदूर पश्चिम प्रदेश बाहेक अन्य प्रदेशमा पनि देख्न सकिन्छ। मधेश, कर्णाली र सुदूर पश्चिम प्रदेशमा आमाको उमेर २५ देखि २९, २० वर्ष भन्दा कम र ३० देखि ३४ उमेर समूहमा भएको जन्मको आधारमा क्रमशः दोस्रो, तेस्रो र चौथो स्थानमा रहेका छन्। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.१२ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ५.१२: आमाको उमेर समूह र जन्म दर्ता भएको प्रदेश अनुसार शिशुको विवरण

आमाको उमेर	जन्म दर्ता भएको प्रदेश						
	कोशी	मधेश	बागमती	गण्डकी	लुम्बिनी	कर्णाली	सुदूर पश्चिम
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
२० वर्ष सम्म	१२.१	१४.०	१०.७	१२.५	१२.९	१९.१	१४.०
२० देखि २४	३२.८	४३.३	२९.५	३२.५	३६.०	३५.०	३६.१
२५ देखि २९	२७.६	२४.९	३०.३	२९.८	२८.४	२२.८	२६.७
३० देखि ३४	१६.७	११.४	१९.४	१६.०	१४.६	१२.७	१३.४
३५ देखि ३९	७.३	४.३	७.३	६.३	५.६	६.३	५.९
४० देखि ४४	२.३	१.४	१.९	२.०	१.७	२.६	२.४

४४ वा सो भन्दा माथि	१.२	०.८	०.९	०.९	०.८	१.७	१.६

५.७ बाबुको उमेर अनुसार जन्मदर्ताको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका कुल जन्म दर्ताहरू मध्ये बाबुको उमेर २५ देखि २९ वर्ष हुँदा जन्मेका शिशुको प्रतिशत ३०.३ रहेको छ। २३.६ प्रतिशतको जन्म बाबुको उमेर ३० देखि ३४ वर्ष हुँदा भएको छ भने २१.४ प्रतिशतको २० देखि २४, ११.९ प्रतिशतको ३५ देखि ३९, ४.६ प्रतिशतको ४० खेखि ४४, ४.५ प्रतिशतको १४ देखि १९, १.८ प्रतिशतको ४५ देखि ४९, १.१ प्रतिशतको ५० देखि ५९, ०.४ प्रतिशतको १५ वर्ष भन्दा कम, ०.२ प्रतिशतको ६० देखि ६९ र ०.१ प्रतिशतको जन्म बाबुको उमेर ७० वर्ष भन्दा माथि हुँदा भएको पाइएको छ।

स्तम्भ चित्र ५.३: बाबुको उमेर समूह अनुसार जन्म दर्ता भएका शिशुको प्रतिशत

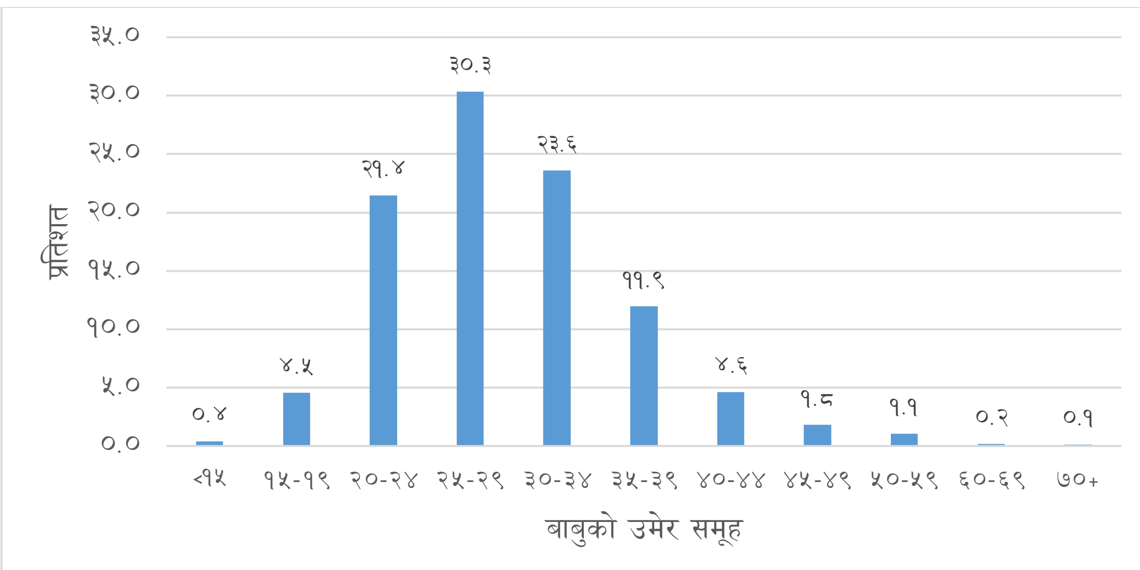

जन्म दर्ता हुन आएका वर्ष अनुसार हेर्दा वि.सं २०७६ मा दर्ता हुन आएका कुल २५७६४८ जन्म दर्ता मध्ये बाबुको उमेर २५ देखि २९ वर्ष हुँदा जन्मेका शिशुको प्रतिशत सबैभन्दा धेरै (३० प्रतिशत) रहेको छ। वि.सं. २०७७, २०७८, २०७९ मा पनि जन्म दर्ता मध्ये बाबुको उमेर २५ देखि २९ वर्ष हुँदा जन्मेका शिशुको प्रतिशत सबैभन्दा धेरै क्रमशः ३०,३०,३१ प्रतिशत रहेको छ।

५.८ आमाको शैक्षिक अवस्था अनुसार जन्मदर्ताको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता गरिएका कुल २२५२२५५ जन्म दर्ताहरू मध्ये २४.९ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको पाइएको छ। त्यस्तै १५.५ प्रतिशतको माध्यमिक तह उत्तीर्ण, १४.४ प्रतिशतको

निरक्षर, ११.२ प्रतिशतको प्राथमिक, ९.० प्रतिशतको प्रमाणपत्र तह, ८.९ प्रतिशतको निम्न माध्यमिक तह उत्तीर्ण गरेका र ८.५ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था उल्लेख नभएको पाइएको छ। आमाको शैक्षिक अवस्था र शिशुको लिङ्ग अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.१३ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१३: शिशुको आमाले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र शिशुको लिङ्ग अनुसारको विवरण

आमाले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	शिशुको लिङ्ग			जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	महिला	अन्य		
पूर्व प्राथमिक	१८,११२	१७,२९२	१	३५,४०५	१.६
प्राथमिक	१२२,५७९	१२८,५७०	५	२५१,१५४	११.२
निम्न माध्यमिक	९४,५२४	१०५,७४१	६	२००,२७१	८.९
माध्यमिक	१६१,८०१	१८७,८१५	९	३४९,६२५	१५.५
प्रमाणपत्र तह	९३,५५१	१०८,५३१	२	२०२,०८४	९.०
स्नातक	३९,२३४	४५,४२२		८४,६५६	३.८
स्नातकोत्तर	१४,३९९	१६,६७९		३१,०७८	१.४
एकेडेमिक अनर	४१७	५०४		९२१	०.०
साक्षर (तह उल्लेख नभएको)	२७२,३४७	२८७,९७९	११	५६०,३३७	२४.९
अनौपचारिक	९,९६०	९,९१५		१९,८७५	०.९
निरक्षर	१६६,६०३	१५८,५०३	७	३२५,११३	१४.४
उल्लेख नभएको	९४,९७३	९६,७५७	६	१९१,७३६	८.५
जम्मा	१,०८८,५००	१,१६३,७०८	४७	२,२५२,२५५	१००

वि.सं. २०७६ मा दर्ता भएका कुल २५७६८४ जन्महरू मध्ये २८.१ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने १७.८ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक अवस्था माध्यमिक तह उत्तीर्ण रहेको देखिन्छ। त्यस्तै वि.सं. २०७७ मा मा दर्ता भएका कुल ३९९८६३ जन्म हरू मध्ये २७.८ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने १६.६ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक अवस्था माध्यमिक तह उत्तीर्ण रहेको देखिन्छ। त्यस्तै वि.सं. २०७८ मा मा दर्ता भएका कुल ७६३८७२ जन्महरू मध्ये २४.४ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने १६.५ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक अवस्था निरक्षर रहेको देखिन्छ। त्यस्तै वि.सं. २०७९ मा मा दर्ता भएका कुल ८३०८३६ जन्म हरू मध्ये २२.९ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक

अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने १६.१ प्रतिशतका आमाको शैक्षिक अवस्था निरक्षर रहेको देखिन्छ। शिशुको आमाले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र जन्म दर्ता वर्ष अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.१४ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१४ : शिशुको आमाले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र जन्म दर्ता वर्ष अनुसारको विवरण

आमाले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	जन्म दर्ता भएको वर्ष			
	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
पूर्व प्राथमिक	२.०	१.९	१.४	१.४
प्राथमिक	१०.१	९.९	११.८	११.५
निम्न माध्यमिक	९.४	९.०	८.७	८.८
माध्यमिक	१७.८	१६.६	१४.६	१५.१
प्रमाणपत्र तह	९.९	९.६	८.३	९.०
स्नातक	४.८	४.७	३.४	३.४
स्नातकोत्तर	१.९	१.८	१.२	१.२
एकेडेमिक अनर	०.०	०.०	०.०	०.०
साक्षर(तह उल्लेख नभएको)	२८.१	२७.८	२४.४	२२.९
अनौपचारिक	१.०	०.९	०.८	०.९
निरक्षर	९.०	१०.५	१६.५	१६.१
उल्लेख नभएको	६.०	७.३	८.९	९.५

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका कुल दर्ता मध्ये कोशी प्रदेशमा दर्ता भएका कुल ३९२१२९ जन्म दर्ता मध्ये २८.१ प्रतिशत शिशुका आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने २० प्रतिशतको माध्यमिक तह उत्तीर्ण गरेको पाइएको छ। मधेश प्रदेशमा दर्ता भएका कुल ४३९२०९ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धेरै ३५.७ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था निरक्षर रहेको छ भने १९.५ प्रतिशतको साक्षर मात्र देखिन्छ। बागमती प्रदेश दर्ता भएका कुल ३४२४०१ जन्म दर्ता मध्ये २१.६ प्रतिशत शिशुका आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको र १५.८ प्रतिशतका आमाले माध्यमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। गण्डकी प्रदेशमा दर्ता भएका कुल २०९००८ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धेरै २३.८ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको र १८.५ प्रतिशतका आमाले माध्यमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। लुम्बिनी प्रदेशमा दर्ता भएका कुल ४५०९२९ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धेरै २७.८ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर

मात्र भएको र १५.१ प्रतिशतका आमाले माध्यमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। कर्णाली प्रदेशमा दर्ता भएका कुल १४४८५९ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धेरै २१.४ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको र १८.० प्रतिशतका आमाले माध्यमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। सुदूर पश्चिम प्रदेशमा दर्ता भएका कुल २७३७२० जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धेरै ३१.४ प्रतिशत शिशुको आमाको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको र १३.६ प्रतिशतका आमाले प्राथमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ।

५.९ बाबुको शैक्षिक अवस्था अनुसार जन्मदर्ताको विवरण

प्रतिवेदन अवधिका चार वर्षमा दर्ता हुन आएका कुल २२५२२५५ जन्म दर्ताहरू मध्ये मध्ये सबैभन्दा धेरै २४.६ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको पाइएको छ। त्यस्तै १८.२ प्रतिशतको माध्यमिक तह उत्तीर्ण, ११.४ प्रतिशतको प्राथमिक, १०.८ प्रतिशतको निम्न माध्यमिक, १०.२ प्रतिशतको निरक्षर, ८.६ प्रतिशतको प्रमाणपत्र वा सो सरह तह उत्तीर्ण गरेका र ७.७ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था उल्लेख नभएको पाइएको छ। बाबुको शैक्षिक अवस्था र शिशुको लिङ्ग अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.१५ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१५ : शिशुको बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र शिशुको लिङ्ग अनुसारको विवरण

बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	शिशुको लिङ्ग			जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	महिला	अन्य		
पूर्व प्राथमिक	१४,७०५	१३,७७९	१	२८,४८५	१.३
प्राथमिक	१२७,३८८	१२९,६५३	८	२५७,०४९	११.४
निम्न माध्यमिक	११५,६९९	१२७,९३४	५	२४३,६३८	१०.८
माध्यमिक	१९०,३४६	२२०,५४६	६	४१०,८९८	१८.२
प्रविणता प्रमाणपत्र तह	८८,९१७	१०४,६४६	२	१९३,५६५	८.६
स्नातक	४२,२४०	४९,१६२		९१,४०२	४.१
स्नातकोत्तर	२३,६२१	२८,२१८		५१,८३९	२.३
एकेडेमिक अनर	६७७	८००		१,४७७	०.१
साक्षर (तह उल्लेख नभएको)	२७०,२५५	२८३,४७५	१३	५५३,७४३	२४.६
अनौपचारिक	८,१४०	७,८६६		१६,००६	०.७
निरक्षर	१२०,११६	११०,६९६	६	२३०,८१८	१०.२
उल्लेख नभएको	८६,३९६	८६,९३३	६	१७३,३३५	७.७

बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	शिशुको लिङ्ग			जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	महिला	अन्य		
जम्मा	१,०८८,५००	१,१६३,७०८	४७	२,२५२,२५५	१००.०

वि.सं. २०७६ मा दर्ता भएका कुल २५७६८४ जन्म मध्ये २७.२१ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने २०.५६ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था माध्यमिक तह उत्तीर्ण रहेको देखिन्छ । वि.सं. २०७७ मा मा दर्ता भएका कुल ३९९८६३ जन्म मध्ये २७.८ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने १८.९८ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था माध्यमिक तह उत्तीर्ण रहेको देखिन्छ। त्यस्तै वि.सं. २०७८ मा मा दर्ता भएका कुल ७६३८७२ जन्म मध्ये २४.२ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने १७.५१ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था माध्यमिक तह उत्तीर्ण रहेको देखिन्छ। त्यस्तै वि.सं. २०७९ मा मा दर्ता भएका कुल ८३०८३६ जन्म मध्ये २२.९४ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने १७.८४ प्रतिशतका बाबुको शैक्षिक अवस्था माध्यमिक तह उत्तीर्ण रहेको देखिन्छ। शिशुको बाबुको उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र जन्म दर्ता वर्ष अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.१६ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१६ : शिशुको बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र जन्म दर्ता वर्ष अनुसारको विवरण

आमाले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	जन्म दर्ता भएको वर्ष			
	२०७६	२०७७	२०७८	२०७९
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
पूर्व प्राथमिक	१.५७	१.५४	१.१२	१.१६
प्राथमिक	१०.४३	१०.१६	११.९८	११.८०
निम्न माध्यमिक	११.०७	१०.५९	१०.८०	१०.८७
माध्यमिक	२०.५६	१८.९८	१७.५१	१७.८४
प्रविणता प्रमाणपत्र तह	९.२४	९.१७	८.०७	८.६०
स्नातक	४.९६	४.९२	३.६८	३.७१
स्नातकोत्तर	३.०८	३.०३	२.०४	१.९५
एकेडेमिक अनर	०.०७	०.०७	०.०६	०.०६
साक्षर (तह उल्लेख नभएको)	२७.२१	२७.०६	२४.२०	२२.९४
अनौपचारिक	०.७८	०.७२	०.६८	०.७१
निरक्षर	५.६९	७.१८	११.९०	११.६२
उल्लेख नभएको	५.३२	६.५७	७.९७	८.७२

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका कुल दर्ता मध्ये कोशी प्रदेशमा दर्ता भएका कुल ३९२१२९ जन्म दर्ता मध्ये २७.७ प्रतिशत शिशुका बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र रहेको छ भने २१.७ प्रतिशतको माध्यमिक तह उत्तीर्ण गरेको पाइएको छ। मधेश प्रदेशमा दर्ता भएका कुल ४३९२०९ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धैरै २६.३ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था निरक्षर रहेको छ भने २२.३ प्रतिशतको साक्षर मात्र देखिन्छ। बागमती प्रदेश दर्ता भएका कुल ३४२४०१ जन्म दर्ता मध्ये २०.६ प्रतिशत शिशुका बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको र १८.१ प्रतिशतका बाबुको माध्यमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। गण्डकी प्रदेशमा दर्ता भएका कुल २०९००८ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धैरै २२.८ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था माध्यमिक तह उत्तीर्ण र २२.२ प्रतिशतका बाबु साक्षर मात्र भएको देखिन्छ। लुम्बिनी प्रदेशमा दर्ता भएका कुल ४५०९२९ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धैरै २७.७ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको र २१.७ प्रतिशतका बाबुले माध्यमिक तह मात्र उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। कर्णाली प्रदेशमा दर्ता भएका कुल १४४८५९ जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धैरै २६.३ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था निरक्षर भएको र २२.३ प्रतिशतका बाबु साक्षर मात्र रहेको देखिन्छ। सुदूर पश्चिम प्रदेशमा दर्ता भएका कुल २७३७२० जन्म दर्ता मध्ये सबैभन्दा धैरै २०.६ प्रतिशत शिशुको बाबुको शैक्षिक अवस्था साक्षर मात्र भएको र १८.१ प्रतिशतका बाबुले माध्यमिक तह उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। जन्म दर्ता भएका शिशुको बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र जन्म दर्ता भएको प्रदेश अनुसारको विस्तृत विवरण तालिका ५.१७ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१७ : शिशुको बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह र जन्म दर्ता भएको प्रदेश अनुसारको विवरण

बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	जन्म दर्ता भएको प्रदेश						
	कोशी	मधेश	बागमती	गण्डकी	लुम्बिनी	कर्णाली	सुदूर पश्चिम
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
पूर्व प्राथमिक	१.०	०.९	१.१	०.८	१.०	०.९	१.१
प्राथमिक	११.२	८.७	१०.४	९.१	११.२	८.७	१०.४
निम्न माध्यमिक	१०.३	८.१	९.९	११.३	१०.३	८.१	९.९
माध्यमिक	२१.७	१४.०	१८.१	२२.८	२१.७	१४.०	१८.१
प्रविणता प्रमाणपत्र तह	७.६	५.३	१३.१	११.९	७.६	५.३	१३.१
स्नातक	३.४	२.९	७.४	५.२	३.४	२.९	७.४
स्नातकोत्तर	१.९	१.४	४.६	३.३	१.९	१.४	४.६
एकेडेमिक अनर	०.०	०.१	०.१	०.१	०.०	०.१	०.१

बाबुले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	जन्म दर्ता भएको प्रदेश						
	कोशी	मधेश	बागमती	गण्डकी	लुम्बिनी	कर्णाली	सुदूर पश्चिम
	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत	प्रतिशत
साक्षर (तह उल्लेख नभएको)	२७.७	२२.३	२०.६	२२.२	२७.७	२२.३	२०.६
अनौपचारिक	१.०	०.३	०.९	०.६	१.०	०.३	०.९
निरक्षर	५.९	२६.३	५.९	३.८	५.९	२६.३	५.९
उल्लेख नभएको	८.३	९.७	७.९	९.०	८.३	९.७	७.९

५.१० जन्मदाको सहयोगी अनुसार जन्मको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा जन्म दर्ता गरेका शिशुहरू मध्ये सबैभन्दा धेरै ४१.५ प्रतिशत शिशुको जन्म हुँदा सहयोगीको रूपमा परिवारका सदस्य रहेको देखिन्छ। जन्मिँदा परिवारका सदस्य सहयोगी हुने बालबालिकाहरू मध्ये बालिकाको संख्या बालकको तुलनामा २.१ प्रतिशत विन्दुले बढि रहको छ।

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका शिशुको जन्म दर्ता विश्लेषण वि.सं. २०७६ मा दर्ता हुन आएका कुल शिशुहरू मध्ये ३७.१ प्रतिशतको जन्म हुँदा परिवारका सदस्य सहयोगी थिए भने १८.८ प्रतिशतको डाक्टर, १६.३ प्रतिशतको स्वास्थ्य सहायक, १२.७ प्रतिशतको नर्स, ११.७ प्रतिशतको सूँडेनी, ८.५ प्रतिशतको र ३.४ प्रतिशतको अन्य व्यक्ति सहयोगी रहेको पाइएको छ। वि.सं. २०७७ मा दर्ता हुन आएका कुल शिशुहरू मध्ये ३८.२ प्रतिशतको जन्म हुँदा परिवारका सदस्य सहयोगी थिए भने २१.३ प्रतिशतको स्वास्थ्य सहायक, १४.८ प्रतिशतको डाक्टर, ११.२ प्रतिशतको नर्स, ११.४ प्रतिशतको सूँडेनी र ३.० प्रतिशतको अन्य व्यक्ति सहयोगी रहेको पाइएको छ। वि.सं. २०७९ मा दर्ता हुन आएका कुल शिशुहरू मध्ये ४१.७ प्रतिशतको जन्म हुँदा परिवारका सदस्य सहयोगी थिए भने २१.९ प्रतिशतको स्वास्थ्य सहायक, १४.८ प्रतिशतको डाक्टर, १२.३ प्रतिशतको नर्स, ११.६ प्रतिशतको सूँडेनी र २.९ प्रतिशतको अन्य व्यक्ति सहयोगी रहेको पाइएको छ ।चारै वर्षको जन्म दर्ता हेर्दा परिवारका सदस्य सहयोगी हुने प्रतिशत उल्लेख्य रहेको छ भने डाक्टर सहयोगी क्रमशः घट्दै गएको पाइन्छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.१८ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१८ : जन्म दर्ता भएको वर्ष र जन्मदा सहयोगी अनुसारको विवरण

जन्मदाको सहयोगी	जन्म दर्ता भएको वर्ष								जम्मा	
	२०७६	प्रतिशत	२०७७	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत	२०७९	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
नर्स	३२,६११	१२.७	४४,८५०	११.२	६८,७०२	९.०	८१,०८६	९.८	२२७,२४९	१०.१
सुडेनी	३०२६४	११.७	४५८५७	११.४	९५६६६	१२.६	९६२५६	११.६	२६८०४३	११.९
स्वास्थ्य सहायक/ अन्य स्वास्थ्यकर्मी	४२,०४१	१६.३	८५,०७६	२१.३	१५४,३९९	२०.२	१८१,५९९	२१.९	४६३,११५	२०.६
डाक्टर	४८,३६१	१८.८	५९,३४२	१४.८	८२,०७८	१०.७	१०१,९८४	१२.३	२९१,७६५	१३.०
अन्य	८,८१२	३.४	१२,०९६	३.०	२२,५५९	३.०	२३,७१४	२.९	६७,१८१	३.०
परिवारको	९५,५९५	३७.१	१५२,६४२	३८.२	३४०,४६	४४.६	३४६,१९७	४१.७	९३४,९०२	४१.५
जम्मा	२५७,६८४	१००.०	३९९,८६३	१००.०	७६३,८७२	१००.०	८३०,८३६	१००.०	२,२५२,२५५	१००.०

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका शिशुहरू मध्ये सुदूरपश्चिम प्रदेश बाहेक अन्य सबै प्रदेशमा दर्ता भएका शिशुहरूको जन्म हुँदा सबैभन्दा धेरै परिवारका सदस्य सहयोगी हुने गरेको देखिन्छ। शिशुहरूको जन्म हुँदा सुदूरपश्चिम प्रदेशमा सबैभन्दा धेरै स्वास्थ्य सहायक ३४.४ प्रतिशत रहेका छन् र ३१.२ प्रतिशत परिवारका सदस्य सहयोगी रुपमा रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.१९ मा दिइएको छ।

तालिका ५.१९ : जन्म दर्ता भएको प्रदेश र जन्मदा सहयोगी अनुसारको विवरण

जन्म दर्ता भएको प्रदेश	सहयोगीको प्रकार						जम्मा
	नर्स	सुडेनी	स्वास्थ्य सहायक	डाक्टर	अन्य	परिवारको सदस्य	
कोशी	२,२३२	३७४८१	६२,६१८	६६,६३९	१५४४२	१७७,७१७	३९२,१२९
प्रतिशत	८.२	९.५	१६	१७	३.९	४५.३	१००
मधेश	३२,१००	८६०१५	४२,८२४	२८,०१५	१२६१४	२३७,६३८	४३९,२०९
प्रतिशत	७.३	१९.५	९.८	६.४	२.९	५४.१	१००
बागमती	३३,०२३	२१५१८	५४,८६६	९८,५१०	८७२२	१२५,७६२	३४२,४०१
प्रतिशत	९.६	६.३	१६	२८.८	२.५	३६.७	१००
गण्डकी	२२,११७	१६९८०	४५,०६५	३१,२२५	६५६७	८७,०५४	२०९,००८
प्रतिशत	१०.६	८.१	२१.६	१४.९	३.१	४१.७	१००
लुम्बिनी	५२,१९९	५३११३	११७,२९२	४९,१९८	१०९२९	१६८,१९८	४५०,९२९
प्रतिशत	११.६	११.८	२६	१०.९	२.४	३७.३	१००

जन्म दर्ता भएको प्रदेश	सहयोगीको प्रकार						जम्मा
	नर्स	सुडेनी	स्वास्थ्य सहायक	डाक्टर	अन्य	परिवारको सदस्य	
कर्णाली	२०,१३४	१४०४६	४६,४००	७,०१२	४२३८	५३,०२९	१४४,८५९
प्रतिशत	१३.९	९.६	३२	४.८	२.९	३६.६	१००
सुदुरपश्चिम	३५,४४४	३८८८७	९४,०५०	११,१६६	८६६९	८५,५०४	२७३,७२०
प्रतिशत	१२.९	१४.२	३४.४	४.१	३.२	३१.२	१००
जम्मा	२२७,२४९	२६८०४३	४६३,११५	२९१,७६५	६७१८१	९३४,९०२	२२५२२५५
प्रतिशत	१०.१	११.९	२०.६	१३	३	४१.५	१००

५.११ जन्मको प्रकार अनुसार जन्मको विवरण

जन्म दर्ता हुन आएका शिशुहरूको जन्मको प्रकार हेर्दा कुल २२५२२५५ जन्म मध्ये अधिकांश शिशुको जन्म एकल शिशुको रूपमा भएको देखिन्छ। एकल जन्म हुने शिशुको प्रतिशत ९८.८ प्रतिशत रहेको छ भने १.१ प्रतिशत जुम्ल्याहा शिशुको जन्म भएको पाइएको छ। यस सम्बन्धी विवरण तालिका ५.२० मा रहेको छ।

तालिका ५.२० : जन्मको प्रकार र शिशुको लिङ्ग अनुसारको विवरण

जन्मको प्रकार	शिशुको लिङ्ग						जम्मा	
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
एकल	१,०७५,५३७	९८.८	१,१५०,७१९	९८.९	४७	१००.०	२,२२६,३०३	९८.८
जुम्ल्याहा	१२,३११	१.१	१२,२३८	१.१		०.०	२४,५४९	१.१
तिम्ल्याहा र बढी	६५२	०.१	७५१	०.१		०.०	१,४०३	०.१
जम्मा	१,०८८,५००	१००.०	१,१६३,७०८	१००.०	४७	१००.०	२,२५२,२५५	१००.०

वि.सं. २०७६ मा दर्ता हुन आएका कुल जन्म मध्ये ९८.८ प्रतिशत, वि.सं. २०७७ मा ९८.८, वि.सं. २०७८ मा ९८.९ र वि.सं. २०७९ मा ९८.९ प्रतिशत जन्म एकल शिशुको रूपमा भएको देखिन्छ। जन्म दर्ता वर्ष र जन्मको प्रकार सम्बन्धी विवरण तालिका ५.२१ मा दिइएको छ।

तालिका ५.२१: जन्मको प्रकार र जन्म दर्ता वर्ष अनुसारको विवरण

जन्म दर्ता वर्ष	जन्मको प्रकार			
	एक जना	जुम्ल्याहा	तिम्ल्याहा वा बढी	जम्मा
२०७६	२५४,५३४	२,७६७	३८३	२५७,६८४
प्रतिशत	९८.८	१.१	०.१	१००
२०७७	३९४,९७६	४,२६५	६२२	३९९,८६३
प्रतिशत	९८.८	१.१	०.२	१००
२०७८	७५५,३७५	८,३११	१८६	७६३,८७२
प्रतिशत	९८.९	१.१	०	१००
२०७९	८२१,४१८	९,२०६	२१२	८३०,८३६
प्रतिशत	९८.९	१.१	०	१००
जम्मा	२,२२६,३०३	२४,५४९	१,४०३	२,२५२,२५५
प्रतिशत	९८.८	१.१	०.१	१००

दर्ता हुन आएका कुल जन्महरू मध्ये कोशी प्रदेशमा ९८.९ प्रतिशत, मधेश प्रदेशमा ९८.५ प्रतिशत, बागमती प्रदेशमा ९८.८, गण्डकी प्रदेशमा ९८.९ प्रतिशत, लुम्बिनी प्रदेशमा ९८.९ प्रतिशत, कर्णाली प्रदेशमा ९९.२ प्रतिशत, सुदूरपश्चिम प्रदेशमा ९९.१ प्रतिशत शिशुको जन्म एकल शिशुको रुपमा भएको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.२२ मा दिइएको छ।

तालिका ५.२२ : जन्मको प्रकार र प्रदेश अनुसारको विवरण

जन्म दर्ता भएको प्रदेश	जन्मको प्रकार			
	एक जना	जुम्ल्याहा	तिम्ल्याहा वा बढी	जम्मा
कोशी	३८७,८१७	४,०९१	२२१	३९२,१२९
प्रतिशत	९८.९	१	०.१	१००
मधेश	४३२,८२१	६,०३९	३४९	४३९,२०९
प्रतिशत	९८.५	१.४	०.१	१००
बागमती	३३८,३१२	३,९०४	१८५	३४२,४०१
प्रतिशत	९८.८	१.१	०.१	१००
गण्डकी	२०६,६६०	२,२३७	१११	२०९,००८
प्रतिशत	९८.९	१.१	०.१	१००
लुम्बिनी	४४५,६८९	४,९६१	२७९	४५०,९२९
प्रतिशत	९८.८	१.१	०.१	१००
कर्णाली	१४३,६९१	१,०८६	८२	१४४,८५९
प्रतिशत	९९.२	०.७	०.१	१००
सुदूरपश्चिम	२७१,३१३	२,२३१	१७६	२७३,७२०
प्रतिशत	९९.१	०.८	०.१	१००
जम्मा	२,२२६,३०३	२४,५४९	१,४०३	२,२५२,२५५

प्रतिशत	९८.८	१.१	०.१	१००

५.१२ जन्म प्रक्रिया अनुसार जन्मको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता हुन आएका कुल २२५२२५५ जन्म मध्ये ९५.९ प्रतिशत शिशुको जन्म कसरी भएको भन्ने उल्लेख गरेको देखिदैन भने ३.९ प्रतिशतको जन्म सामान्य प्रकृया बाट भएको र ०.२ प्रतिशतको जन्म शल्यक्रिया मार्फत भएको पाइएको छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका ५.२३ मा दिइएको छ।

तालिका ५.२३ : लिङ्ग अनुसार शिशुको जन्म प्रकृया सम्बन्धी विवरण

जन्म प्रक्रिया	शिशुको लिङ्ग						जम्मा	
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
फोरसेप	७	०.०	११			०.०	१८	०.०
औजार	३१९	०.०	३४२	०.०		०.०	६६१	०.०
नर्मल/सामान्य	४२,००९	३.९	४५,०७९	३.९	७	१४.९	८७,०९५	३.९
अपरेसन	२,१२९	०.२	२,२३४	०.२		०.०	४,३६३	०.२
भ्याकुम	१७	०.०	१९	०.०		०.०	३६	०.०
उल्लेख नभएको	१,०४४,०१९	९५.९	१,११६,०२३	९५.९	४०	८५.१	२,१६०,०८२	९५.९
जम्मा	१,०८८,५००	१००.०	१,१६३,७०८	१००.०	४७	१००.०	२,२५२,२५५	१००.०

खण्ड छः मृत्यु दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण

६.१ वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या

प्रतिवेदन अवधिमा विभागद्वारा सञ्चालित अनलाईन प्रणालीमा जम्मा ५६४०९० वटा मृत्यु दर्ता भएको देखिन्छ। दर्ता संख्या क्रमशः पछिल्ला वर्षहरुमा बढ्दै गएको छ। शुरुको वर्ष वि.सं. २०७६ मा ६३८५१ दर्ता भएकोमा वि.सं. २०७७ मा १०३२८९, वि.सं. २०७८ मा २०१४८६ तथा वि.सं. २०७९ मा १९५४६४ दर्ता पुगेको छ। अनलाईन व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणाली लागु भएका पालिका तथा वडा क्रमशः बढ्दै गएर यो संख्या बढेको सहज अनुमान लगाउन सकिन्छ। लैङ्गिक रुपमा तुलना गर्दा वि.सं. २०७६ मा पुरुष ४२.९ र महिला ५७.१ प्रतिशतको मृत्युदर्ता भएको देखिन्छ भने वि.सं. २०७९ मा पुरुषको ४६.३ प्रतिशत र महिलाको ५३.७ प्रतिशत मृत्युदर्ता रहेको छ। विस्तृत विवरण तालिका ६.१ मा दिइएको छ ।

तालिका ६.१: वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

दर्ता भएको वर्ष	मृतकको लिङ्ग						जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत		
२०७६	२७,३९७	४२.९	३६,४५३	५७.१	१	०.०	६३,८५१	११.३
२०७७	४४,६६५	४३.२	५८,५९२	५६.७	३२	०.०	१०३,२८९	१८.३
२०७८	८९,४७९	४४.४	१११,९४५	५५.६	६२	०.०	२०१,४८६	३५.७
२०७९	९०,४४६	४६.३	१०४,९७१	५३.७	४७	०.०	१९५,४६४	३४.७
जम्मा	२५१,९८७	४४.७	३११,९६१	५५.३	१४२	०.०	५६४,०९०	१००.०

६.१ प्रदेशगत मृत्यु दर्ता संख्या

प्रतिवेदन अवधिमा भएको जम्मा ५६४०९० मृत्युदर्ता मध्ये सबैभन्दा बढी लुम्बिनी प्रदेशमा २०.४ प्रतिशत रहेको छ। यसैगरी दोस्रोमा कोशी प्रदेशमा २०.३ प्रतिशत दर्ता भएको देखिन्छ। सबैभन्दा कम कर्णाली प्रदेशमा ३.८ प्रतिशत मृत्यु दर्ता भएको देखिन्छ।प्रदेशगत लैङ्गिक अनुपातको विश्लेषण गर्दा पुरुष सबै भन्दा बढी ४७.४ प्रतिशत मधेश प्रदेशमा र महिला सबै भन्दा बढी ६०.२ प्रतिशत कर्णाली प्रदेशमा रहेको छ। विस्तृत विवरण तालिका ६.२ मा दिइएको छ।

तालिका ६.२: प्रदेशगत रुपमा मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

प्रदेश	मृत्यु दर्ता भएका व्यक्तिको लिङ्ग						जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत		
कोशी	४९,६९९	४३.५	६४,६३०	५६.५	३२	०.०२८	११४,३६१	२०.३
मधेश	३९,३३८	४७.४	४३,६५३	५२.६	३३	०.०३९७	८३,०२४	१४.७
बागमती	५३,४१९	४५.३	६४,५६९	५४.७	२८	०.०२३७	११८,०१६	२०.९
गण्डकी	२७,१६०	४४.२	३४,३२३	५५.८	९	०.०१४६	६१,४९२	१०.९
लुम्बिनी	५२,२३३	४५.४	६२,८०९	५४.६	२२	०.०१९१	११५,०६४	२०.४
कर्णाली	८,६३१	३९.७	१३,०८२	६०.२	४	०.०१८४	२१,७१७	३.८
सुदुरपश्चिम	२१,५०७	४२.७	२८,८९५	५७.३	१४	०.०२७८	५०,४१६	८.९
जम्मा	२५१,९८७	४४.७	३११,९६१	५५.३	१४२	०.०२५२	५६४,०९०	१००

स्तम्भ चित्र ६.१: प्रदेशगत मृत्यु दर्ता प्रतिशत

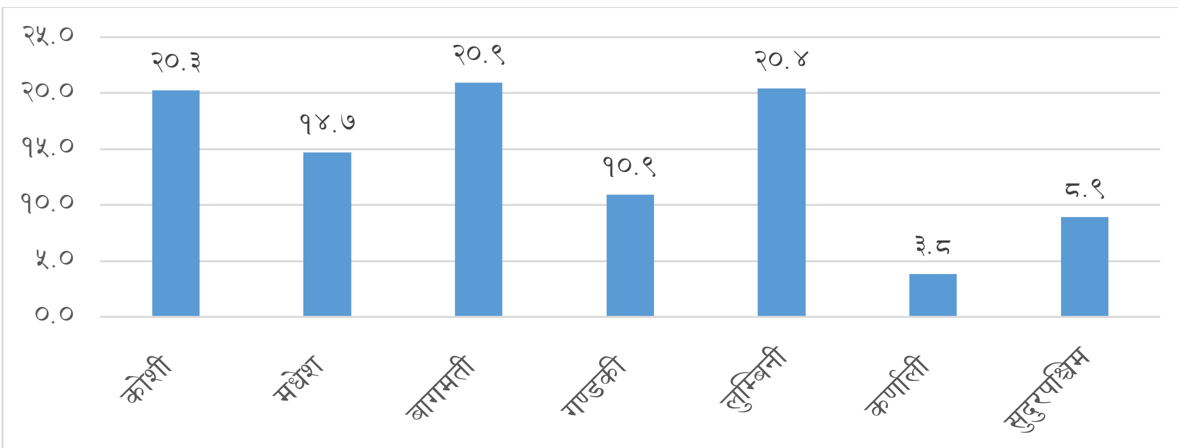

६.३ मृत्यु भएको वर्ष र मृत्यु दर्ता भएको वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या

प्रतिवेदन अवधिमा भएको मृत्य दर्तामा मृत्यु भएको वर्ष हेर्दा करिब ८० वर्ष पहिले मृत्यु भएको व्यक्तिको पनि दर्ता भएको देखिन्छ। यसै गरी वि.सं. २००० देखि २०२४ सम्म मृत्यु भएका करिब १२८ जनाको मृत्य दर्ता प्रतिवेदन अवधिमा भएको देखिन्छ। मृत्युदर्ता मध्ये सबैभन्दा बढी २०७४ भन्दा पछाडी मृत्यु भएका करिब ८०.६ प्रतिशत छ भने २०७० देखि २०७४ बीचमा मृत्यु भएको मृत्यु दर्ता ६.१ प्रतिशत रहेको छ। यसैगरी २०६५ देखि २०६९ बीचमा मृत्यु हुनेको मृत्यु दर्ता ४.० प्रतिशत रहेको छ। विस्तृत विवरण तालिका ६.३ मा दिइएको छ।

तालिका ६.३ः मृत्यु भएको वर्ष र मृत्यु दर्ता भएको वर्ष अनुसार संख्या र प्रतिशत

मृत्यु भएको वर्ष (विसं.)	लिङ्ग	मृत्यु दर्ता भएको वर्ष								जम्मा	
		२०७६	प्रतिशत	२०७७	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत	२०७९	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
२००० भन्दा पहिले	पुरुष	१	०.०	१	०.०	६	०.०	३	०.०	११	०.०
	महिला	१	०.०	३	०.०	१	०.०	१	०.०	६	०.०
	जम्मा	२	०.०	४	०.०	७	०.०	४	०.०	१७	०.०
२००० देखि २०२४	पुरुष	४	०.०	९	०.०	२१	०.०	१२	०.०	४६	०.०
	महिला	४	०.०	२३	०.०	४३	०.०	१२	०.०	८२	०.०
	जम्मा	८	०.०	३२	०.०	६४	०.०	२४	०.०	१२८	०.०
२०२५ देखि २०४९	पुरुष	६९५	२.५	८६६	१.९	१,७७३	२.०	२,००७	२.२	५,३४१	२.१
	महिला	९४३	२.६	१,३०९	२.२	२,३१८	२.१	२,४३२	२.३	७,००२	२.२
	अन्य	०	०.०	२	६.३	१	१.६	२	४.३	५	३.५
	जम्मा	१,६३८	२.६	२,१७७	२.१	४,०९२	२.०	४,४४१	२.३	१२,३४८	२.२
२०५० देखि २०५९	पुरुष	१,१७९	४.३	१,९१२	४.३	३,८०४	४.३	४,३६५	४.८	११,२६०	४.५
	महिला	१,२४९	३.४	२,१५९	३.७	४,२१४	३.८	४,६५९	४.४	१२,२८१	३.९
	अन्य	०	०.०	१	३.१	५	८.१	४	८.५	१०	७.०
	जम्मा	२,४२८	३.८	४,०७२	३.९	८,०२३	४.०	९,०२८	४.६	२३,५५१	४.२
२०६० देखि २०६४	पुरुष	८८८	३.२	१,५९२	३.६	३,२०७	३.६	३,६११	४.०	९,२९८	३.७
	महिला	७६६	२.१	१,३३३	२.३	२,७७०	२.५	२,८९५	२.८	७,७६४	२.५
	अन्य	०	०.०	१	३.१	६	९.७	१	२.१	८	५.६
	जम्मा	१,६५४	२.६	२,९२६	२.८	५,९८३	३.०	६,५०७	३.३	१७,०७०	३.०
२०६५ देखि २०६९	पुरुष	१,२७७	४.७	२,१७५	४.९	४,२८७	४.८	४,८३४	५.३	१२,५७३	५.०
	महिला	१,०२९	२.८	१,७१४	२.९	३,३४९	३.०	३,६२२	३.५	९,७१४	३.१
	अन्य	०	०.०	०	०.०	२	३.२	१	२.१	३	२.१
	जम्मा	२,३०६	३.६	३,८८९	३.८	७,६३८	३.८	८,४५७	४.३	२२,२९०	४.०
२०७० देखि २०७४	पुरुष	२,४९९	९.१	३,६१४	८.१	६,९७२	७.८	६,८०२	६.५	१९,८८७	७.९
	महिला	२,१७१	६.०	२,७१२	४.६	४,८१९	४.३	४,५९८	४.४	१४,३००	४.६
	अन्य	०	०.०	२	६.३	४	६.५	२	४.३	८	५.६
	जम्मा	४,६७०	७.३	६,३२८	६.१	११,७९५	५.९	११,४०२	५.८	३४,१९५	६.१
२०७४ पछाडि	पुरुष	२०,८५४	७६.१	३४,४९६	७७.२	६९,४०९	७७.६	६८,८१२	७६.१	१९३,५७१	७६.८
	महिला	३०,२९०	८३.१	४९,३३९	८४.२	९४,४३१	८४.४	८६,७५२	८२.६	२६०,८१२	८३.६
	अन्य	१	१००.०	२६	८१.३	४४	७१.०	३७	७८.७	१०८	७६.१
	जम्मा	५१,१४५	८०.१	८३,८६१	८१.२	१६३,८८४	८१.३	१५५,६०१	७९.६	४५४,४९१	८०.६
जम्मा	पुरुष	२७,३९७	१००	४४,६६५	१००	८९,४७९	१००	९०,४४६	९९	२५१,९८७	१००
	महिला	३६,४५३	१००	५८,५९२	१००	१११,९४५	१००	१०४,९७१	१००	३११,९६१	१००
	अन्य	१	१००	३२	१००	६२	१००	४७	१००	१४२	१००
	जम्मा	६३,८५१	१००	१०३,२८९	१००	२०१,४८६	१००	१९५,४६४	१००	५६४,०९०	१००

६.४ मृत्यु दर्ता गरेको समय अनुसार मृत्युदर्ता संख्या

प्रतिवेदन अवधिमा मृत्यु भएको व्यक्तिको मृत्युदर्ता गरेको अवधिलाई सामयिक (३५ दिन भित्र), ढिला (३६ दिन देखि १ वर्ष भित्र), र विलम्ब गरी (१ वर्ष पछि) प्रयास गरिएको छ। जसअनुसार मृत्यु भएको सामयिक मृत्युदर्ता गर्ने ५०.४ प्रतिशत देखिन्छ। सामयिक मृत्यु दर्ता गरिएका मध्ये लैङ्गिक रुपमा तुलना गर्दा महिला ५५.६ र पुरुष ४३.९ प्रतिशत रहेका छन। यसै गरी मृत्यु भएको ढिला दर्ता गरिएका २४.२ प्रतिशत रहेको छ भने विलम्ब गरी दर्ता भएका २५.४ प्रतिशत रहेको छ। थप विस्तृत विवरण तालिका ६.४ मा दिइएको छ।

तालिका ६.४ः मृत्यु दर्ता गरेको समय अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

दर्ता भएको अवधि	मृत्यु भएका व्यक्तिको लिङ्ग						जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत		
सामयिक	११०,५८७	४३.९	१७३,३८७	५५.६	६१	४३.०	२८४,०३५	५०.४
ढिला	६४,२००	२५.५	७२,३८१	२३.२	२८	१९.७	१३६,६०९	२४.२
विलम्ब	७७२००	३०.६१	६६१९३	२१.२	५३	३७.३	१४३४४६	२५.४
जम्मा	२५१,९८७	१००	३११,९६१	१००.०	१४२	१००	५६४,०९०	१००

६.६ मृत्यु दर्ता गरेको समय र दर्ता गरेको प्रदेश अनुसार मृत्युदर्ता संख्या

मृत्यु भएको व्यक्तिको मृत्युदर्ता गरेको अवधि र मृत्युदर्ता गरेको प्रदेश अनुसार सामयिक दर्ता गर्ने सबैभन्दा धेरै कोशी प्रदेशमा ५४.५ प्रतिशत र कम कर्णाली प्रदेशमा ४५.२ प्रतिशत रहेको छ। यसैगरी ढिला दर्ता गर्ने सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशमा २८.४ प्रतिशत र सबैभन्दा कम सुदुरपश्चिम प्रदेशमा २१.० रहेको छ। प्रदेशगत रुपमा विलम्ब गरी मृत्यु दर्ता गर्ने सबैभन्दा बढी सुदुरपश्चिम प्रदेशमा ३२.४ प्रतिशत र सबैभन्दा कम कोशी प्रदेशमा २२.२ प्रतिशत रहेको छ। थप विस्तृत विवरण तालिका ६.५ मा दिइएको छ।

तालिका ६.५ः मृत्यु दर्ता गरेको समय र प्रदेशअनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

मृत्यु दर्ता गरेको समय	संख्या / प्रतिशत	मृत्यु दर्ता भएको प्रदेश							
		कोशी	मधेश	बागमती	गण्डकी	लुम्बिनी	कर्णाली	सुदुरपश्चिम	जम्मा
सामयिक	संख्या	६२,२८७	३८,०६०	५७,४४०	३०,५९९	६२,३७७	९,८२०	२३,४५२	२८४,०३५
	प्रतिशत	५४.५	४५.८	४८.७	४९.८	५४.२	४५.२	४६.५	५०.४
ढिला	संख्या	२६,६३४	२०,५०४	३३,५०२	१४,८९८	२५,३१७	५,१५१	१०,६०३	१३६,६०९
	प्रतिशत	२३.३	२४.७	२८.४	२४.२	२२.०	२३.७	२१.०	२४.२
विलम्ब	संख्या	२५,४४०	२४,४६०	२७,०७४	१५,९९५	२७,३७०	६,७४६	१६,३६१	१४३,४४६
	प्रतिशत	२२.२	२९.५	२२.९	२६.०	२३.८	३१.१	३२.४	२५.४
जम्मा	संख्या	११४,३६१	८३,०२४	११८,०१६	६१,४९२	११५,०६४	२१,७१७	५०,४१६	५६४,०९०
	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००

६.७ मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या

प्रतिवेदन अवधिमा भएको मृत्यु दर्ताको आधारमा मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर अुनसार मृत्युदर्ताको विश्लेषण गर्दा सबैभन्दा बढी ७० देखि ७४ वर्ष उमेर समुहको १२.७ प्रतिशत रहेको छ भने दोस्रो बढी ७५ देखि ७९ वर्ष उमेर समुहको देखिन्छ।यसै गरी २८ दिनसम्म मृत्यु हुनेको प्रतिशत ०.१ रहेको छ भने २ महिना भन्दा कम उमेरमा मृत्यु भई दर्ता भएका कुल ९० जना मात्र देखिन्छ।लैङ्गिक रुपमा हेर्दा पुरुष सबैभन्दा बढी ७० देखि ७४ को उमेर समुहको १३.२ प्रतिशत रहेको छ भने महिला पनि सोहि उमेर समुहको सबै भन्दा बढी १२.३ प्रतिशतको मृत्युदर्ता गरिएको देखिन्छ। ८५ वर्ष माथिको उमेर समूहमा हेर्दा महिला भन्दा पुरुषको मृत्युदर्ता बढी देखिएको छ। विस्तृत विवरण तालिका ६.६ मा दिइएको छ।

तालिका ६.६ः मृत्यु भएका व्यक्तिको उमेर अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

मृत्यु हुँदाको उमेर	मृतकको लिङ्ग						जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत		
२८ दिन सम्म	२३४	०.१	२७०	०.१			५०४	०.१
२९ दिन देखि २ महिना	४२	०.०	४८	०.०			९०	०.०
२ देखि ३ महिना	३०	०.०	३८	०.०			६८	०.०
३ देखि ५ महिना	६२	०.०	८३	०.०			१४५	०.०
६ देखि ११ महिना	११७	०.०	११९	०.०			२३६	०.०
१ देखि ४ वर्ष	५१४	०.२	७११	०.२			१,२२५	०.२
५ देखि ९ वर्ष	५०१	०.२	७२१	०.२			१,२२२	०.२
१० देखि १४ वर्ष	६७३	०.३	९७६	०.३	१	०.७	१,६५०	०.३
१५ देखि १९ वर्ष	१,४६३	०.६	२,४१०	०.८	१	०.७	३,८७४	०.७
२० देखि २४ वर्ष	३,३७६	१.३	५,२९७	१.७	१	०.७	८,६७४	१.५
२५ देखि २९ वर्ष	४,९००	१.९	७,२०८	२.३	६	४.२	१२,११४	२.१
३० देखि ३४ वर्ष	६,४९७	२.६	९,५१५	३.१	४	२.८	१६,०१६	२.८
३५ देखि ३९ वर्ष	८,२५३	३.३	१३,११९	४.२	१७	१२.०	२१,३८९	३.८
४० देखि ४४ वर्ष	१०,०४६	४.०	१५,५१९	५.०	२	१.४	२५,५६७	४.५
४५ देखि ४९ वर्ष	१२,०५२	४.८	१७,४७८	५.६	१०	७.०	२९,५४०	५.२
५० देखि ५४ वर्ष	१५,८३०	६.३	२२,७५४	७.३	१०	७.०	३८,५९४	६.८
५५ देखि ५९ वर्ष	१८,९६८	७.५	२५,१२७	८.१	१४	९.९	४४,१०९	७.८
६० देखि ६४ वर्ष	२४,४३३	९.७	३०,०४७	९.६	८	५.६	५४,४८८	९.७
६५ देखि ६९ वर्ष	२९,२०१	११.६	३५,०७०	११.२	१०	७.०	६४,२८१	११.४
७० देखि ७४ वर्ष	३३,२५०	१३.२	३८,२५०	१२.३	१८	१२.७	७१,५१८	१२.७
७५ देखि ७९ वर्ष	३१,२९२	१२.४	३५,८०७	११.५	१६	११.३	६७,११५	११.९
८० देखि ८४ वर्ष	२२,९८०	९.१	२५,३१०	८.१	१६	११.३	४८,३०६	८.६

मृत्यु हुँदाको उमेर	मृतकको लिङ्ग						जम्मा	प्रतिशत
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत		
८५ वर्ष वा सो भन्दा माथि	२७,२७३	१०.८	२६,०८४	८.४	८	५.६	५३,३६५	९.५
जम्मा	२५१,९८७	१००.०	३११,९६१	१००.०	१४२	१००	५६४,०९०	१००.०

६.८ मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर र दर्ता भएको वर्ष अनुसार मृत्युदर्ता संख्या

मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर र दर्ता भएको वर्षअुनसारको विस्तृत विवरण तल तालिकामा दिइएको छ। जसअनुसार दर्ता भएको मृत्युदर्ता विश्लेषण गर्दा २०७९ मा भन्दा २०७८ मा ५५ वर्ष माथिको मृत्युदर्ता बढी रहेको छ। सानो उमेरमा मृत्युभएका व्यक्तिको पनि मृत्युदर्ता क्रमशः बढ्दै गएको देखिन्छ।

तालिका ६.७ः मृत्यु भएका व्यक्तिको उमेर र दर्ता भएको वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

दर्ता भएको वर्ष	मृत्यु दर्ता भएको वर्ष								जम्मा	प्रतिशत
	२०७६	प्रतिशत	२०७७	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत	२०७९	प्रतिशत		
०-२८ दिन	४३	८.५	११०	२१.८	१७८	३५.३	१७३	३४.३	५०४	१००
२९ दिन देखि २ महिना	७	७.८	१९	२१.१	२९	३२.२	३५	३८.९	९०	१००
२ देखि ३ महिना	६	८.८	१५	२२.१	२३	३३.८	२४	३५.३	६८	१००
३ देखि ५ महिना	२१	१४.५	२५	१७.२	३७	२५.५	६२	४२.८	१४५	१००
६ देखि ११ महिना	२९	१२.३	३२	१३.६	८७	३६.९	८८	३७.३	२३६	१००
१ देखि ४ वर्ष	१३५	११.०	१८२	१४.९	४०७	३३.२	५०१	४०.९	१२२५	१००
५ देखि ९ वर्ष	१५०	१२.३	२२४	१८.३	४१६	३४.०	४३२	३५.४	१२२२	१००
१० देखि १४ वर्ष	१८८	११.४	२९५	१७.९	५२४	३१.८	६४३	३९.०	१६५०	१००
१५ देखि १९ वर्ष	४६६	१२.०	६४१	१६.५	१,२२३	३१.६	१,५४४	३९.९	३८७४	१००
२० देखि २४ वर्ष	१,०४६	१२.१	१,५७०	१८.१	२,८४८	३२.८	३,२१०	३७.०	८६७४	१००
२५ देखि २९ वर्ष	१,२६५	१०.४	२,०६३	१७.०	४,२६३	३५.२	४,५२३	३७.३	१२११४	१००
३० देखि ३४ वर्ष	१,७९९	११.२	२,८२१	१७.६	५,६७६	३५.४	५,७२०	३५.७	१६०१६	१००
३५ देखि ३९ वर्ष	२,३८३	११.१	३,७२६	१७.४	७,७४३	३६.२	७,५३७	३५.२	२१३८९	१००
४० देखि ४४ वर्ष	२,७९२	१०.९	४,५४९	१७.८	९,२७६	३६.३	८,९५०	३५.०	२५५६७	१००
४५ देखि ४९ वर्ष	३,४२७	११.६	५,६६२	१९.२	१०,४१६	३५.३	१०,०३५	३४.०	२९५४०	१००
५० देखि ५४ वर्ष	४,१८२	१०.८	७,०२१	१८.२	१३,८७६	३६.०	१३,५१५	३५.०	३८५९४	१००
५५ देखि ५९ वर्ष	५,०५३	११.५	८,३९३	१९.०	१५,४८७	३५.१	१५,१७६	३४.४	४४१०९	१००
६० देखि ६४ वर्ष	६,२६८	११.५	१०,१९१	१८.७	१९,१६६	३५.२	१८,८६३	३४.६	५४४८८	१००
६५ देखि ६९ वर्ष	७,३३९	११.४	११,९६०	१८.६	२२,६८२	३५.३	२२,३००	३४.७	६४२८१	१००
७० देखि ७४ वर्ष	८,१९८	११.५	१२,९४२	१८.१	२५,६३२	३५.८	२४,७४६	३४.६	७१५१८	१००
७५ देखि ७९ वर्ष	७,१०३	१०.६	१२,०२४	१७.९	२४,३७८	३६.३	२३,६१०	३५.२	६७११५	१००
८० देखि ८४ वर्ष	५,४७२	११.३	८,९६९	१८.६	१७,५९१	३६.४	१६,२७४	३३.७	४८३०६	१००

दर्ता भएको वर्ष	मृत्यु दर्ता भएको वर्ष								जम्मा	प्रतिशत
	२०७६	प्रतिशत	२०७७	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत	२०७९	प्रतिशत		
८५ वर्ष भन्दा माथि	६,४७९	१२.१	९,८५५	१८.५	१९,५२८	३६.६	१७,५०३	३२.८	५३३६५	१००
जम्मा	६३,८५१	११.३	१०३,२८९	१८.३	२०१,४८६	३५.७	१९५,४६४	३४.७	५६४०९०	१००

६.९ मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर र मृत्यु दर्ता भएको प्रदेश अनुसार मृत्युदर्ता संख्या

प्रतिवेदन अवधिमा मृत्यु दर्ता भएको व्यक्तिको उमेर र मृत्युदर्ता भएको प्रदेश अनुसार विस्तृत विवरण तल तालिकामा दिइएको छ। जसअनुसार मृत्यु दर्ता भएका मध्ये मृत्यु भएका व्यक्तिको उमेर हेर्दा कोशी प्रदेशमा सबैभन्दा बढी ७० देखि ७४ वर्षमा ११.९ प्रतिशत छ। बागमती र गण्डकी बाहेक अन्य प्रदेशमा सोही उमेर समुहका मृत्युदर्ता भएका मध्ये सबैभन्दा बढीको मृत्यु भएको देखिन्छ। बागमती र गण्डकीमा सबैभन्दा बढी ७५ देखि ७९ वर्षका व्यक्तिको मृत्यु भएको छ। यसैगरी मृत्य दर्ता भएका मध्ये १ वर्षभन्दा कम उमेरमा मृत्यु भएका कर्णाली प्रदेशमा ०.४ प्रतिशत र सुदुर पश्चिम प्रदेशमा ०.३ प्रतिशत छ भने गण्डकी र बागमती प्रदेशमा ०.१ प्रतिशत तथा बाँकी अन्य प्रदेशमा ०.२ प्रतिशतको पाइएको छ।

तालिका ६.८: मृत्यु भएका व्यक्तिको उमेर र मृत्यु दर्ता भएको प्रदेश अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर	मृत्यु दर्ता भएको प्रदेश														जम्मा	
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदुरपश्चिम			
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
२८ दिन सम्म	१२०	०.१	९३	०.१	९१	०.१	३६.०	०.१	८२	०.१	२२	०.१	६०	०.१	५०४	०.०९
२९ दिन देखि २ महिना	२२	०.०	९	०.०	९	०.०	१२	०.०	२७	०.०	६	०.०	५	०.०	९०	०.०२
२ देखि ३ महिना	१०	०.०	०	०.०	८	०.०	९	०.०	१७	०.०	१४	०.१	१०	०.०	६८	०.०१
३ देखि ५ महिना	३६	०.०	१२	०.०	१९	०.०	११	०.०	३६	०.०	१६	०.१	१५	०.०	१४५	०.०३
६ देखि ११ महिना	५३	०.०	१३	०.०	४१	०.०	२३	०.०	४३	०.०	२५	०.१	३८	०.१	२३६	०.०४
१ देखि ४ वर्ष	२४०	०.२	१३५	०.२	२०७	०.२	९९	०.२	२९१	०.३	११९	०.५	१३४	०.३	१२२५	०.२२
५ देखि ९ वर्ष	२५७	०.२	१३८	०.२	२३५	०.२	१२०	०.२	३०३	०.३	६२	०.३	१०७	०.२	१२२२	०.२२
१० देखि १४ वर्ष	३६९	०.३	१९०	०.२	३०५	०.३	१६८	०.३	३६२	०.३	९६	०.४	१६०	०.३	१६५०	०.२९
१५ देखि १९ वर्ष	७८०	०.७	४८६	०.६	६७९	०.६	४१०	०.७	९००	०.८	२२३	१.०	३९६	०.८	३८७४	०.६९
२० देखि २४ वर्ष	१,६४९	१.४	१२२६	१.५	१,५६८	१.३	७९२	१.३	२,०४४	१.८	४४७	२.१	९४८	१.९	८६७४	१.५४
२५ देखि २९ वर्ष	२,४१९	२.१	१७०२	२.१	२,०८१	१.८	१०५३	१.७	२,८७९	२.५	५९५	२.७	१,३८५	२.७	१२११४	२.१५
३० देखि ३४ वर्ष	३,२८६	२.९	२१३०	२.६	२,९९४	२.५	१४१९	२.३	३,६१८	३.१	७७५	३.६	१,७९४	३.६	१६०१६	२.८४
३५ देखि ३९ वर्ष	४,४५३	३.९	२७७५	३.३	४,०५२	३.४	१९५४	३.२	४,८५९	४.२	९९९	४.६	२,२९७	४.६	२१३८९	३.७९
४० देखि ४४ वर्ष	५,५१५	४.८	३३५५	४.०	५,०९२	४.३	२३५४	३.८	५,६५७	४.९	१०२८	४.७	२,५६६	५.१	२५५६७	४.५३
४५ देखि ४९ वर्ष	६,३१०	५.५	३८७५	४.७	५,८७४	५.०	२८५३	४.६	६,४०४	५.६	१२६३	५.८	२,९६१	५.९	२९५४०	५.२४

मृत्यु भएको व्यक्तिको उमेर	मृत्यु दर्ता भएको प्रदेश														जम्मा	
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदुरपश्चिम			
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
५० देखि ५४ वर्ष	८,०६९	७.१	५७०७	६.९	७,७८१	६.६	३६७३	६.०	८,०७२	७.०	१५८०	७.३	३,७१२	७.४	३८५९४	६.८४
५५ देखि ५९ वर्ष	९,१३६	८.०	६१३०	७.४	९,१४०	७.७	४३७९	७.१	९,३२८	८.१	१८८७	८.७	४,१०९	८.२	४४१०९	७.८२
६० देखि ६४ वर्ष	११,२४०	९.८	८६५८	१०.४	१०,६६६	९.०	५३५५	८.७	११,५३४	१०.०	२१७०	१०.०	४,८६५	९.६	५४४८८	९.६६
६५ देखि ६९ वर्ष	१३,०४३	११.४	१०९४२	१३.२	१२,४८१	१०.६	६४१२	१०.४	१३,१२९	११.४	२६३७	१२.१	५,६३७	११.२	६४२८१	११.४०
७० देखि ७४ वर्ष	१३,६२२	११.९	१२८१४	१५.४	१३,८८५	११.८	७४४५	१२.१	१४,९४८	१३.०	२७२९	१२.६	६,०७५	१२.०	७१५१८	१२.६८
७५ देखि ७९ वर्ष	१२७०४	११.१	११०१७	१३.३	१४१८९	१२.०	७७६३	१२.६	१३३१४	११.६	२३९८	११.०	५७३०	११.४	६७११५	११.९०
८० देखि ८४ वर्ष	९५२७	८.३	६३९९	७.७	११७५०	१०.०	६७७१	११.०	८८६७	७.७	१४०८	६.५	३५८४	७.१	४८३०६	८.५६
८५ वर्ष भन्दा माथि	११५०१	१०.१	५२१८	६.३	१४८६९	१२.६	८३८१	१३.६	८३५०	७.३	१२१८	५.६	३८२८	७.६	५३३६५	९.४६
जम्मा	११४३६१	१००	८३०२४	१००	११८०१६	१००	६१४९२	१००	११५०६४	१००	२१७१७	१००	५०४१६	१००	५६४०९०	१००.००

६.१० मृत्यु भएको स्थान अनुसार मृत्युदर्ताको संख्या

मृत्युदर्तालाई मृतकको मृत्यु भएको स्थान अनुसार विश्लेषण गर्ने प्रयोजनका लागि स्वास्थ्य संस्था, घर, अन्य, विदेश र नखुलेको गरी ५ भागमा वर्गिकरण गरिएको छ। जसमा अनलाईन प्रणालीमा प्रविष्ट भएको कुल ५,६४,०९० मध्ये सबैभन्दा बढी स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा ११.२ प्रतिशत रहेको छ भने घरमा मृत्यु हुने ८१.९ प्रतिशत, अन्य २.२ प्रतिशत, विदेशमा १.४ प्रतिशत र नखुलेको ३.४ प्रतिशत रहेको छ । लैङ्गिक रुपमा घरमा मृत्यु हुने पुरुष ८५.४ प्रतिशत र महिला ८३.८ प्रतिशत देखिन्छ भने स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा मृत्यु हुने पुरुष ९.६ प्रतिशत र महिला १२.४ प्रतिशत रहेका छन्। विदेशमा मृत्यु हुने पुरुष ०.४ प्रतिशत र महिला २.२ प्रतिशत छ। अन्य विस्तृत विवरण तलको तालिका ६.९ मा दिइएको छ।

तालिका ६.९: मृत्यु भएको स्थान अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

मृत्यु भएको स्थान	मृत्यु भएका व्यक्तिको लिङ्ग							
	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत	अन्य	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
स्वास्थ्य संस्था वा अस्पताल	२४,१३८	९.६	३८,७९३	१२.४	१४	९.९	६२,९४५	११.२
घर	२१५,२२७	८५.४	२४६,३८७	७९.०	११९	८३.८	४६१,७३३	८१.९
अन्य	३,१४७	१.२	९,१७५	२.९	५	३.५	१२,३२७	२.२
विदेश	१,०५७	०.४	६,७६७	२.२	२	१.४	७,८२६	१.४
नखुलेको	८,४१८	३.३	१०,८३९	३.५	२	१.४	१९,२५९	३.४
जम्मा	२५१,९८७	१००	३११,९६१	१००	१४२	१००	५६४,०९०	१००

वृत्त चित्र ६.१: मृत्यु भएको स्थान अनुसार मृत्यु दर्ताको प्रतिशत

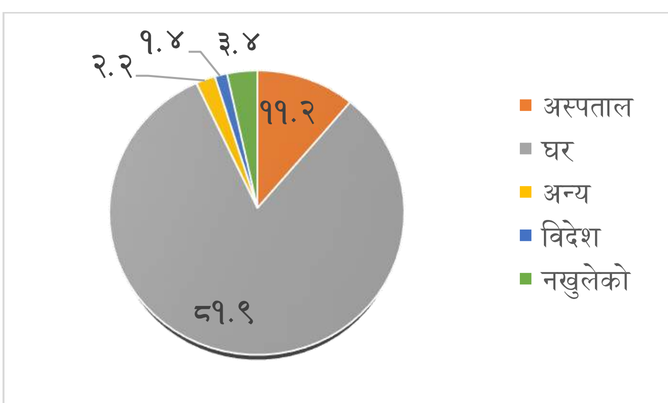

६.११ मृत्यु भएको स्थान र मृत्यु दर्ता गरेको वर्ष अनुसार मृत्युदर्ता संख्या

मृत्युदर्तालाई मृत्युभएको स्थान र दर्ता भएको वर्ष अनुसार पनि विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ। जस अनुसार ४ वटै वर्षमा सबैभन्दा बढी घरमा मृत्यु हुनेको प्रतिशत रहेको छ भने दोस्रोमा स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा मृत्यु हुने रहेका छन्। वि.सं. २०७६ मा घरमा र स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा मृत्यु हुनेको प्रतिशत क्रमशः ७७.७ र १३.२ रहेको छ भने २०७९ मा ८४.० र ९.३ रहको छ। विदेशमा भएको मृत्युको मृत्यु दर्ता वि.सं. २०७६ मा १.२ प्रतिशत देखिन्छ भने वि.सं. २०७९ मा १.५ प्रतिशत देखिन्छ। विवरण तालिका ६.१० मा दिइएको छ।

तालिका ६.१०: मृत्यु भएको स्थान र मृत्यु दर्ता वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

मृत्यु भएको स्थान	मृत्यु दर्ता भएको वर्ष								जम्मा	प्रतिशत
	२०७६	प्रतिशत	२०७७	प्रतिशत	२०७८	प्रतिशत	२०७९	प्रतिशत		
स्वास्थ्य संस्था वा अस्पताल	८,४३९	१३.२	११,६५५	११.३	२४६७१	१२.२	१८१८०	९.३	६२,९४५	११.२
घर	४९,६०६	७७.७	८३,३५९	८०.७	१६४५४६	८१.७	१६४२२२	८४.०	४६१,७३३	८१.९
अन्य	१,४८४	२.३	२,२१३	२.१	४०६४	२.०	४५६६	२.३	१२,३२७	२.२
विदेश	७३८	१.२	१,३८०	१.३	२६८०	१.३	३०२८	१.५	७,८२६	१.४
नखुलेको	३,५८४	५.६	४,६८२	४.५	५५२५	२.७	५४६८	३	१९,२५९	३.४
जम्मा	६३,८५१	१००	१०३,२८९	१००	२०१४८६	१००	१९५४६४	१००.०	५६४,०९०	१००

६.१२ मृत्यु दर्ता गरेको प्रदेश र मृतकको मृत्यु भएको स्थान अनुसार मृत्युदर्ताको विवरण

प्रदेशगतरुपमा सबैभन्दा बढी मधेश प्रदेशमा मृत्यु दर्ता भएका व्यक्तिहरुमध्ये घरमा मृत्यु (९०.५प्रतिशत) भएको देखिन्छ। विदेशमा मृत्यु हुने कर्णाली प्रदेशको सबै भन्दा धेरै २.८ प्रतिशत रहेको छ। स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा सबैभन्दा बढी मृत्यु हुने प्रदेशमा बागमती प्रदेश रहेको छ। स्वास्थ्य अवस्था पहूँच भएको प्रदेशमा बढी स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा मृत्यु भएको तथ्यले पुष्टि गरेको छ।विस्तृत विवरण तालिका ६.११ मा दिएको छ।

तालिका ६.११: मृत्यु भएको स्थान र मृत्यु दर्ता वर्ष अनुसार मृत्यु दर्ताको संख्या र प्रतिशत

मृत्यु दर्ता भएको स्थान	स्वास्थ्य संस्था वा अस्पताल		घर		अन्य		विदेश		नखुलेको		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
कोशी	८,११०	७.१	९६,४३६	८४.३	२,४५१	२.१	१,२३७	१.१	६,१२७	५.४	११४,३६१	१००
मधेश	४,५०६	५.४	७५,१०२	९०.५	१,३९५	१.७	६०४	०.७	१,४१७	१.७	८३०२४	१००
बागमती	२६,७२२	२२.६	८३,५००	७०.८	२,५१८	२.१	९५३	०.८	४,३२३	३.७	११८,०१६	१००
गण्डकी	७,०६१	११.५	४९,४१६	८०.४	१,४००	२.३	१,२२८	२	२,३८७	३.९	६१,४९२	१००
लुम्बिनी	११,४४२	९.९	९५,७०६	८३.२	२,६९८	२.३	१,९६७	१.७	३,२५१	२.८	११५,०६४	१००
कर्णाली	१,६७९	७.७	१८,१९८	८३.८	७९७	३.७	६०२	२.८	४४१	२	२१,७१७	१००
सुदुरपश्चिम	३,४२५	६.८	४३,३७५	८६	१,०६८	२.१	१,२३५	२.४	१,३१३	२.६	५०,४१६	१००
जम्मा	६२,९४५	११.२	४६१,७३३	८१.९	१२,३२७	२.२	७,८२६	१.४	१९,२५९	३.४	५६४,०९०	१००

खण्ड सातः विवाह दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण

७.१ वर्ष अनुसार विवाह दर्ताको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीमा दर्ता भएका विवाह दर्ताको विवरण अनुसार वि.सं. २०७६ सालमा १५२७३, वि.सं. २०७७ सालमा २७२२१२, २०७८ सालमा ६२९२५३ र २०७९ सालमा ६७७४६७ गरी कुल १५९४२०५ विवाह दर्ता भएको देखिएको छ। वि.सं. २०७६ मा दर्ता भएका विवाह मध्ये १०.९ प्रतिशतले विवाह भएको ३५ दिन भित्र, २२.९ प्रतिशतले विवाह भएको ३६ औं दिन देखि १ वर्ष भित्र र ६६.८ प्रतिशतले विवाह भएको १ वर्ष पछि विवाह दर्ता गरेको देखन्छ। वि.सं. २०७९ सालमा विवाह भएको ३५ दिनभित्र विवाह दर्ता गर्ने १३.६ प्रतिशत रहेको छ। वि.सं. २०७६ देखि २०७९ सम्मको विवाहको दर्ताको तथ्याङ्क हेर्दा ६३.६ प्रतिशत विवाह दर्ता विवाहको १ वर्षपछि भएको देखिन्छ भने ३६.४ प्रतिशत विवाह दर्ता १ वर्षभित्र गरिएको देखिएको छ।

तालिका ७.१ः विवाह दर्ताको अवधि र दर्ता वर्ष अनुसार विवाद दर्ताको अवस्था

विवाह दर्ता भएको अवधि	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
० देखि ३५ दिनसम्म	१,५१४	९.९	२१,४५४	७.९	५९,२०३	९.४	९२,१३२	१३.६	१७४,३०३	१०.९
३६ दिन देखि १ वर्ष सम्म	३,५००	२२.९	६१,०३७	२२.४	१५७,०२०	२५.०	१७७,८६२	२६.३	३९९,४१९	२५.१
१ वर्षभन्दा बढी	१०,२०३	६६.८	१८८,६५९	६९.३	४११,०६१	६५.३	४०३,७०७	५९.६	१,०१३,६३०	६३.६
जम्मा	१५,२७३	१००.०	२७२,२१२	१००.०	६२९,२५३	१००.०	६७७,४६७	१००.०	१,५९४,२०५	१००.०

७.२ प्रदेशगत रुपमा विवाह दर्ताको संख्या र प्रतिशत

वि.सं. २०७७ सालमा दर्ता भएका कुल २७२२१२ विवाह दर्तामध्ये सबैभन्दा बढी लुम्बिनी प्रदेशमा २३.१ प्रतिशत विवाह दर्ता भएको देखिएको छ। दोस्रो र तेस्रोमा बागमती प्रदेशमा २१.१ प्रतिशत र कोशी प्रदेशमा

२०.९ प्रतिशत विवाह दर्ता भएको छ। वि.सं. २०७८ सालमा दर्ता भएका कुल विवाह दर्ता मध्ये सबैभन्दा बढी लुम्बिनी प्रदेशमा २०.९ प्रतिशत र क्रमशः मधेश प्रदेशमा २०.१ प्रतिशत, बागमती प्रदेशमा १८.६ प्रतिशत विवाह दर्ता भएको देखिन्छ। वि.सं. २०७९ सालमा दर्ता भएका कुल विवाह दर्ता मध्ये सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशमा २०.९ प्रतिशत, मधेश प्रदेशमा १९.५ प्रतिशत, लुम्बिनी प्रदेशमा १९.१ प्रतिशत विवाह दर्ता भएका देखिन्छ।

तालिका ७.२: प्रदेश र दर्ता वर्ष अनुसार विवाह दर्ताको अवस्था

प्रदेश	दर्ता वर्ष							
	२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
कोशी	५६,७५७	२०.९	१०९,८४४	१७.५	१११,६८४	१६.५	२७८,२८५	१७.५
मधेश	३१,७७८	११.७	१२६,५६०	२०.१	१३१,८८८	१९.५	२९०,२२६	१८.२
बागमती	५७,४६४	२१.१	११६,९१६	१८.६	१४१,३०२	२०.९	३१५,६८२	१९.८
गण्डकी	२२,५३९	८.३	५४,५७८	८.७	७०,३९०	१०.४	१४७,५०७	९.३
लुम्बिनी	६२,९१९	२३.१	१३१,२६६	२०.९	१२९,५८७	१९.१	३२३,७७२	२०.३
कर्णाली	८,४९५	३.१	३१,३६०	५	३२,५१५	४.८	७२,३७०	४.५
सुदूरपश्चिम	३२,२६०	११.९	५८,७२९	९.३	६०,१०१	८.९	१६६,३६३	१०.४
जम्मा	२७२,२१२	१००	६२९,२५३	१००	६७७,४६७	१००	१५,९४,२०५	१००

७.३ विवाह दर्ता गरेको समय अवधि अनुसार प्रदेशगत रुपमा विवाह दर्ताको संख्या र प्रतिशत

विवाह दर्ताको समयावधि अनुसार ३५ दिनभित्र विवाह दर्ता भएका मध्ये गण्डकी प्रदेशमा सबैभन्दा बढी १७.६ प्रतिशत विवाह दर्ता भएका छन् भने मधेश प्रदेशमा सबैभन्दा कम ५.७ प्रतिशत सो अवधिभित्र विवाह दर्ता गरेको देखिन्छ। सबै प्रदेशमा सबैभन्दा बढी विवाह दर्ता १ वर्ष वा सो भन्दा बढी समयअवधि पछि भएको देखिन्छ। मधेश प्रदेशमा १ वर्ष वा सो भन्दा बढी समयअवधि पछि विवाह दर्ता ७०.६ प्रतिशत भएको देखिन्छ। कर्णाली र लुम्बिनी प्रदेशमा ६५.९ प्रतिशत विवाह दर्ता १ वर्ष वा सो भन्दा बढी समय अवधि पछि भएको देखिन्छ।

तालिका ७.३: विवाह दर्ताको अवधि र प्रदेशअनुसार विवाह दर्ता अनुसार विवाद दर्ताको अवस्था

दर्ताको समयावधि	प्रदेश अनुसार विवाह दर्ता															
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदूरपश्चिम		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
३५ दिनसम्म	३८९६२	१४	१६३८५	५.७	४०३६३	१२.७	२५९०८	१७.६	३२६३३	१०	७११५	९.८	१९७९०	११.९	१८११५६	१०.९
३६ दिन देखि १ वर्षसम्म	७४,९१७	२६.९	६८,८३३	२३.७	७७,९५९	२४.७	३६,४७०	२४.७	७७,७७६	२४	१७,५९२	२४.३	४५,८७२	२७.६	३९९,४१९	२५.१
१ वर्षभन्दा बढी	१६४,४०६	५९.१	२०५,००८	७०.६	१९७,३६०	६२.५	८५,१२९	५७.७	२१३,३६३	६५.९	४७,६६३	६५.९	१००,७०१	६०.५	१,०१३,६३०	६३.६
जम्मा	२७८,२८५	१००	२९०,२२६	१००	३१५,६८२	१००	१४७,५०७	१००	३२३,७७२	१००	७२,३७०	१००	१६६,३६३	१००	१५९४२०५	१००

स्तम्भ चित्र ७.१: प्रदेशअनुसार विवाह दर्ता संख्या (प्रतिशतमा)

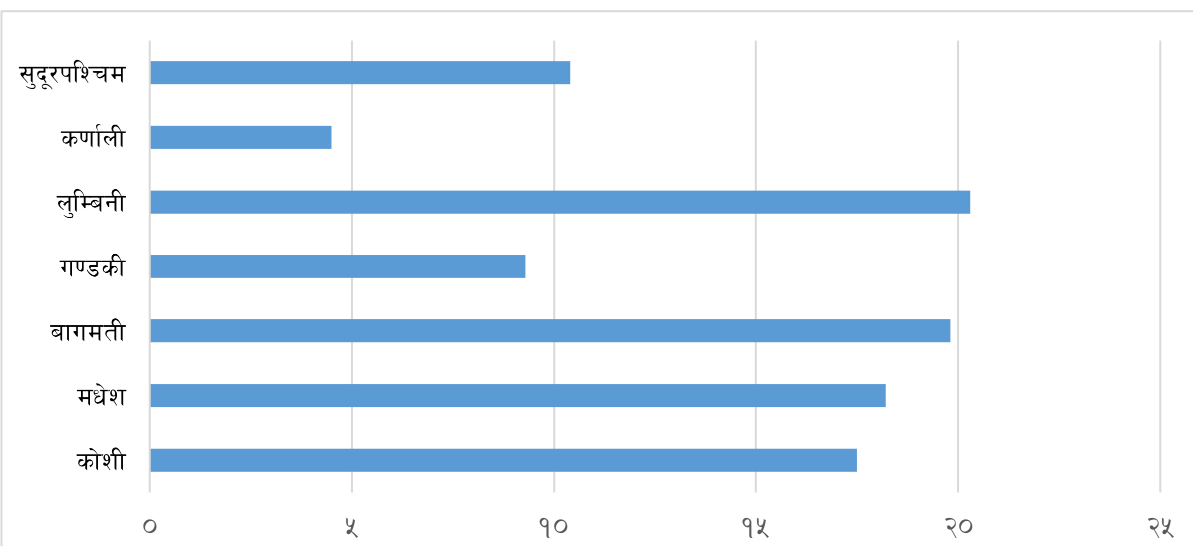

७.४ विवाह दर्ता गरेका पुरुषको उमेर अनुसार विवाह दर्ताको संख्या र प्रतिशत

प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता भएका संख्या हेर्दा औषतमा ४१.५ प्रतिशत पुरुषको विवाह २० देखि २४ वर्षको उमेरमा भएको देखिन्छ। १९ वर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह भई दर्ता गरेको पुरुषको संख्या ९.८ प्रतिशत भएको देखिन्छ । ५० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरमा विवाह गरी दर्ता गरेका पुरुष ०.६ प्रतिशत रहेका छन्।

वि.सं. २०७६ सालमा विवाह दर्ता गरेका पुरुषमध्ये ४६.६ प्रतिशतले २० देखि २४ वर्षको उमेरमा, २६.६ प्रतिशतले २५ देखि २९ वर्षको उमेरमा, १६.४ प्रतिशतले १५ देखि १९ वर्षको उमेरमा विवाह गरेको देखिन्छ। १५ देखि १९ वर्षमा विवाह गरेको पुरुषको संख्या घट्दै गई वि.सं २०७९ सालमा ७.७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यसैगरी २५ देखि २९ वर्षको उमेरमा विवाह गर्ने पुरुष ३२.७ प्रतिशत, ३० देखि ३४ वर्षको विवाह गर्ने पुरुष १२.७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यसबाट विवाह गर्ने पुरुषको उमेर बढ्दै गएको देख्न सकिन्छ।

तालिका ७.४: विवाह दर्ता गरेको वर्ष र उमेर समुह अनुसार विवाह दर्ताको अवस्था

उमेर समूह	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१५ वर्ष भन्दा कम	१२०	०.८	१,५२०	०.६	३,४१९	०.५	२,९८६	०.४	८,०४५	०.५
१५ देखि १९ वर्ष	२,५१२	१६.४	३०,८४	११.३	६२,८४१	१०.०	५१,९५६	७.७	१४८,१५७	९.३
२० देखि २४ वर्ष	७,११७	४६.६	१०७,४	३९.५	२६६,३२७	४२.३	२८०,२५९	४१.४	६६१,२०१	४१.५
२५ देखि २९वर्ष	४,०६६	२६.६	८५,४३	३१.४	१९७,९८०	३१.५	२२१,७३४	३२.७	५०९,२१५	३१.९
३० देखि ३४वर्ष	१,१००	७.२	३२,८८	१२.१	७०,५४६	११.२	८५,७३९	१२.७	१९०,२७२	११.९
३५ देखि ३९ वर्ष	२३४	१.५	७,९७२	२.९	१६,४७६	२.६	२१,१०४	३.१	४५,७८६	२.९
४० देखि ४४ वर्ष	६६	०.४	२,८६०	१.१	५,८३०	०.९	६,७६७	१.०	१५,५२३	१.०
४५ देखि ४९ वर्ष	१८	०.१	१,४०६	०.५	२,६२७	०.४	३,०७५	०.५	७,१२६	०.४
५० देखि ५४ वर्ष	२६	०.२	८००	०.३	१,५२१	०.२	१,७७२	०.३	४,११९	०.३
५५ देखि ५९ वर्ष	१०	०.१	४३६	०.२	८३६	०.१	१,०००	०.१	२,२८२	०.१
६० देखि ६४ वर्ष	२	०.०	२६८	०.१	४३४	०.१	५६१	०.१	१,२६५	०.१
६५ देखि ६९ वर्ष	२	०.०	१५४	०.१	२३२	०.०	३०२	०.०	६९०	०.०

उमेर समूह	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१५ वर्ष भन्दा कम	१२०	०.८	१,५२०	०.६	३,४१९	०.५	२,९८६	०.४	८,०४५	०.५
७० देखि ७४ वर्ष	०	०.०	८६	०.०	११०	०.०	११४	०.०	३१०	०.०
७५ वर्ष र सो भन्दा माथि	०	०.०	४२	०.०	७४	०.०	९८	०.०	२१४	०.०
जम्मा	१५,२७३	१००.०	२७२,२१२	१००.०	६२९,२५३	१००.०	६७७,४६७	१००.०	१,५९४,२०५	१००.०

७.५ विभिन्न वर्षमा उमेर अनुसार विवाह दर्ता गर्ने महिलाको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता भएका संख्या हेर्दा औषतमा ५७.३ प्रतिशत महिलाको विवाह २० देखि २४ वर्षको उमेर समूहमा भएको देखिन्छ। १५ देखि १९ वर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह भएको महिला २१.२ प्रतिशत र १५ वर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह गरेका महिला १.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । ५० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरमा विवाह गरी दर्ता गरेका महिला ०.१ प्रतिशत रहेका छन्।

वि.सं. २०७६ सालमा विवाह दर्ता गरेका महिलामध्ये ५१.२ प्रतिशतले २० देखि २४ वर्षको उमेरमा, ३१.१ प्रतिशतले १५ देखि १९ वर्षको उमेरमा, १२.४ प्रतिशतले २५ देखि २९ वर्षको उमेरमा विवाह गरेको देखिन्छ।१५ देखि १९ वर्षमा विवाह गर्ने महिलाको संख्या घट्दै गई वि.सं २०७९ सालमा १८.१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यसैगरी २५ देखि २९ वर्षको उमेरमा विवाह गर्ने महिला बढेर १५.२ प्रतिशत पुगेको देख्न सकिन्छ।

तालिका ७.५: उमेर समुह र दर्ता वर्ष अनुसार विवाह दर्ता

विवाहको उमेर	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
२० देखि २४ वर्ष	१२९५१	८४.७	२१६६७८	७९.५	५१२३०३	८१.४	५३३७६६	७८.८	१२७५६९८	८०
२५ देखि २९वर्ष	१,८९४	१२.४	४०,५२७	१४.९	८५,६५७	१३.६	१०३,१८७	१५.२	२३१,२६५	१४.५
३० देखि ३४वर्ष	३४८	२.३	१०,५८३	३.९	२१,८४४	३.५	२७,५८६	४.१	६०,३६१	३.८
३५ देखि ३९ वर्ष	५०	०.३	२,६६०	१.०	५,७२१	०.९	८,१९३	१.२	१६,६२४	१.०

विवाहको उमेर	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
४० देखि ४४ वर्ष	१८	०.१	९९१	०.४	२,१९२	०.३	२,६७६	०.४	५,८७७	०.४
४५ देखि ४९ वर्ष	६	०.०	४६०	०.२	८८२	०.१	१,१७४	०.२	२,५२२	०.२
५० देखि ५४ वर्ष	२	०.०	१४५	०.१	४०८	०.१	५४६	०.१	१,१०१	०.१
५५ देखि ५९ वर्ष	२	०.०	७४	०.०	१४२	०.०	१९७	०.०	४१५	०.०
६० देखि ६४ वर्ष	२	०.०	७६	०.०	५६	०.०	७६	०.०	२१०	०.०
६५ देखि ६९ वर्ष	०	०.०	१६	०.०	२४	०.०	४८	०.०	८८	०.०
७० देखि ७४ वर्ष	०	०.०	०	०.०	१८	०.०	१०	०.०	२८	०.०
७५ वर्ष र सो भन्दा माथि	०	०.०	२	०.०	६	०.०	८	०.०	१६	०.०
जम्मा	१५,२७३	१००.०	२७२,२१२	१००.०	६२९,२५३	१००.०	६७७,४६७	१००.०	१,५९४,२०५	१००.०

प्रदेशगत रुपमा हेर्दा सबै प्रदेशमा विवाह दर्ता गरेका महिलाहरुमध्ये करिब ५० प्रतिशतको विवाह २० देखि २४ वर्ष उमेर समूहमा भएको देखिन्छ। यसैगरी यहि उमेर समूहमा विवाह दर्ता गरेका महिलाहरु मधेश प्रदेशमा ६६.२ प्रतिशत र सुदूरपश्चिममा ६२.६ प्रतिशत रहेका देखिन्छन्। २५ देखि २९ वर्षको उमेर समूहमा विवाह गर्ने महिलाहरु बागमती प्रदेशमा २४.८ प्रतिशत रहेका छन्। १९ वर्ष वा कम उमेरमा विवाह दर्ता गरेका महिलाहरु मधेश प्रदेशमा २५.५ प्रतिशत र कर्णाली प्रदेशमा २५.१ प्रतिशत रहेका देखिन्छन्। ५० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरमा विवाह गरी विवाह दर्ता गरेका पुरुषहरु सबैभन्दा बढी कोशी प्रदेशमा ०.९ प्रतिशत रहेका देखिन्छन्। १५ वर्षभन्दा कम उमेरमा विवाह गरी दर्ता गर्ने महिलाहरु कर्णाली प्रदेशमा २.८ प्रतिशत, लुम्बिनी प्रदेशमा १.८ प्रतिशत र सुदूरपश्चिममा १.७ प्रतिशत रहेका देखिन्छन्।

विवाह दर्ता गर्ने पुरुष र महिलाको उमेर समूह हेर्दा वि.सं. २०७६ देखि २०७९ सम्म विवाह दर्ता गरेका १५,९४,२०५ मध्ये ४१.५ प्रतिशत पुरुष र ५७.३ प्रतिशत महिलाको विवाह दर्ता २० देखि २४ वर्षको उमेरमा भएको देखिन्छ। १९ वर्ष भन्दा कम उमेर समूहमा पुरुषभन्दा बढी महिलाको संख्या देखिन्छ भने २४ वर्ष भन्दा बढी उमेर समूहमा पुरुषको संख्या बढी देखिएको छ।

७.६ विवाह दर्ता भएका संख्या अनुसार विवाह गर्ने महिला तथा पुरुषको राष्ट्रियता

विवाह दर्ता गर्ने जोडीको राष्ट्रियता हेर्दा प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता गरेका १५,९४,२०५ मध्ये ९६.७ प्रतिशत नेपाली रहेका छन। विदेशी राष्ट्रियता भएका ३.३ मध्ये ३.२ प्रतिशत भारतीय र ०.१ प्रतिशत अन्य राष्ट्रका रहेका देखिन्छन्। वर्ष अनुसार हेर्दा वि.सं. २०७६ सालमा विवाह दर्ता भएका मध्ये ९९.९ प्रतिशत नेपाली रहेका थिए भने वि.सं. २०७७ सालमा ९७.६ प्रतिशत नेपाली र २.४ प्रतिशत विदेशी रहेका थिए। यसै गरी विदेशी राष्ट्रियता भएकाहरु वि.सं. २०७८ र वि.सं.२०७९ मा क्रमशः ३.८ र ३.२ प्रतिशत रहेका देखिन्छन्।

विवाह दर्ता गर्ने पुरुषको राष्ट्रियता हेर्दा प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता गरेका १५९४२०५ मध्ये ९९.९ प्रतिशत नेपाली रहेका छन भने बाँकी ७१५ जना विदेशी राष्ट्रियता भएका देखिन्छन्। वि.सं. २०७६ देखि वि.सं. २०७९ सम्म विवाह दर्ता भएका विदेशी राष्ट्रियता भएकाहरु क्रमशः २,५४,२०२ र ४५७ जना रहेका देखिन्छन्।

विवाह दर्ता गर्ने महिलाको राष्ट्रियता हेर्दा प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता गरेका मध्ये ९५.० प्रतिशत नेपाली रहेका छन भने बाँकी विदेशी राष्ट्रियता भएका मध्ये ४.८ प्रतिशत भारतीय र ०.१ प्रतिशत अन्य राष्ट्रका रहेका देखिन्छन्। वि.सं. २०७६ सालमा विवाह दर्ता भएका मध्ये ९९.५ प्रतिशत नेपाली रहेका र वि.सं. २०७७ सालमा ९५.८ प्रतिशत नेपाली र ४.९ प्रतिशत विदेशी रहेको देखिन्छ। यसै गरी विदेशी राष्ट्रियता भएकाहरु वि.सं. २०७८ र २०७९ मा क्रमशः ५.९ र ४.९ प्रतिशत रहेका देखिन्छ।

तालिका ७.६: विवाह दर्ता भएका संख्या अनुसार विवाह गर्ने महिलाको राष्ट्रियता

देश	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
नेपाल	१५१९७	९९.५	२६०६९३	९५.८	५९४६८८	९४.५	६४४०७६	९५.१	१५१४६५४	९५.०
भारत	७६	०.५	११३४०	४.२	३३९३५	५.४	३१८७८	४.७	७७२२९	४.८
अन्य	०	०.०	१७९	०.१	६३०	०.१	१५१३	०.२	२३२२	०.१
जम्मा	१५,२७३	१००.०	२७२,२१२	१००.०	६२९,२५३	१००.०	६७७,४६५	१००.०	१,५९४,२०५	१००.०

७.७ विवाह दर्ता भएको पुरुषको विवाह पूर्वको अवस्था

प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता गरेका पुरुषको विवाह पूर्वको अवस्थाको विश्लेषण गर्दा अधिकांश (६८.२प्रतिशत) अविवाहित रहेको देखिन्छ। उक्त अवधिमा गरिएको कुल विवाह दर्ता मध्ये २६.६ प्रतिशतले वैवाहिक अवस्था उल्लेख नगरेको, ४.४ प्रतिशत पूर्व विवाहित, ०.६ प्रतिशत सम्बन्ध विच्छेद र ०.२ प्रतिशत विधवा/विधुर रहेका देखिन्छन्।

तालिका ७.७: विवाह दर्ता भएको पुरुषको विवाह पूर्वको अवस्था

वैवाहिक अवस्था	दर्ता वर्ष (विसं.)									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
अविवाहित	११,६९३	७६.६	१८४,८०४	६७.९	४२८,६७२	६८.१	४६१,३७४	६८.१	१,०८६,५४३	६८.२
पूर्व विवाहित	३९८	२.६	१०,९७७	४.०	२६,७८७	४.३	३१,६७१	४.७	६९,८३३	४.४
विधवा/विधुर	२०	०.१	४१०	०.२	८९२	०.१	१,१४८	०.२	२,४७०	०.२
सम्बन्ध विच्छेद	१८	०.१	१,४७२	०.५	२,८९३	०.५	५,२९३	०.८	९,६७६	०.६
अलग बसेका	४	०.०	१९४	०.१	४३०	०.१	४४२	०.१	१,०७०	०.१
उल्लेख नगरेको	३,१४०	२०.६	७४,३५५	२७.३	१६९,५७९	२६.९	१७७,५३९	२६.२	४२४,६१३	२६.६
जम्मा	१५,२७३	१००.०	२७२,२१२	१००.०	६२९,२५३	१००.०	६७७,४६७	१००.०	१,५९४,२०५	१००.०

७.८ विवाह दर्ता भएको महिलाको विवाह पूर्वको अवस्था

प्रतिवेदन अवधिमा विवाह दर्ता गरेका महिलाको विवाह पूर्वको अवस्थाको अध्ययन गर्दा अधिकांश (६३.८प्रतिशत) अविवाहित रहेको देखिन्छ। उक्त अवधिमा गरिएको कुल विवाह दर्ता मध्ये ३३.३ प्रतिशतले वैवाहिक अवस्था उल्लेख नगरेको, २.५ प्रतिशत पूर्व विवाहित रहेको, ०.३ प्रतिशत सम्बन्ध विच्छेद र ०.१ प्रतिशत विधवा/विधुर रहेको देखिन्छ।

तालिका ७.८: विवाह दर्ता भएको महिलाको विवाह पूर्वको अवस्था

वैवाहिक अवस्था	दर्ता वर्ष (वि.सं.)									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
अविवाहित	११,००१	७२.०	१७०,६०६	६२.७	३९१,६५७	६२.२	४४३,५८८	६५.५	१,०१६,८५२	६३.८
पूर्व विवाहित	२०६	१.३	५,३९७	२.०	१४,०७३	२.२	१९,५२७	२.९	३९,२०३	२.५
विधवा/विधुर	१४	०.१	३८२	०.१	७४१	०.१	९५१	०.१	२,०८८	०.१
सम्बन्ध विच्छेद	१२	०.१	६२०	०.२	१,४३७	०.२	२,८३५	०.४	४,९०४	०.३
अलग बसेका	२	०.०	९८	०.०	१५३	०.०	१५४	०.०	४०७	०.०
उल्लेख नगरेको	४,०३८	२६.४	९५,१०९	३४.९	२२१,१९२	३५.२	२१०,४१२	३१.१	५३०,७५१	३३.३
जम्मा	१५,२७३	१००.०	२७२,२१२	१००.०	६२९,२५३	१००.०	६७७,४६७	१००.०	१,५९४,२०५	१००.०

खण्ड आठः सम्बन्ध विच्छेद दर्ता सम्बन्धी विवरणको विश्लेषण

८.१ दर्ता गरेको समयावधि अनुसार कुल सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको विवरण

प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका सम्बन्ध विच्छेद मध्ये सबैभन्दा बढी ३४.८ प्रतिशत सम्बन्ध विच्छेद भएको ३५ दिन भित्र दर्ता गरिएका छन् भने ३६ दिनदेखि १ वर्षसम्म दर्ता भएका संख्या २७.८ प्रतिशत र १ वर्ष भन्दा बढी समयपछि दर्ता भएका संख्या ३७.४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। २०७९ सालमा ३६.० प्रतिशत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता सम्बन्ध विच्छेद भएको ३५ दिनभित्रै भएको देखिन्छ। प्रतिवेदन अवधिमा दर्ता भएका सम्बन्ध विच्छेदकको विश्लेषण गर्दा नेपालमा सम्बन्ध विच्छेद बढ्दै गईरहेको देखिन्छ।

तालिका ८.१ः दर्ता गरेको समयावधि अनुसार कुल सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको विवरण

सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएको अवधि	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
३५ दिन सम्म	८	१४.०	१,६२०	३३.६	३,७८४	३३.३	७,५७२	३६.०	१२,९८४	३४.८
३६ दिनदेखि १ वर्षसम्म	२८	४९.१	१,२५१	२५.९	३,२७३	२८.८	५,८११	२७.६	१०,३६३	२७.८
१ वर्ष भन्दा बढी	२१	३६.८	१,९५४	४०.५	४,३०१	३७.९	७,६४३	३६.४	१३,९१९	३७.४
जम्मा	५७	१००.०	४,८२५	१००.०	११,३५८	१००.०	२१,०२६	१००.०	३७,२६६	१००.०

८.२ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको समयावधि अनुसार विवरण

सम्बन्ध विच्छेद दर्तालाई प्रदेशगत रुपमा विश्लेषण गर्दा प्रतिवेदन अवधिको कुल दर्तामध्ये सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशमा ९,८२० घटना दर्ता भएका छन् भने सबैभन्दा कम मधेश प्रदेशमा ९०० सम्बन्ध विच्छेदको घटना दर्ता भएका छन्।

स्तम्भ चित्र ८.१: प्रदेश अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या

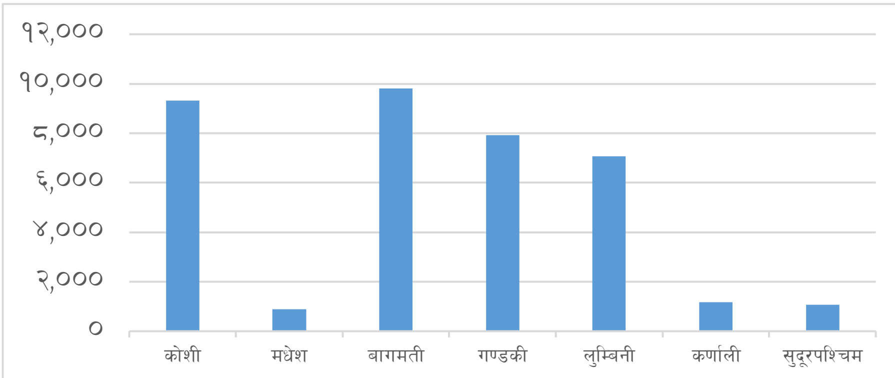

त्यसैगरी दर्ताको समयावधि अनुसार हेर्दा गण्डकी प्रदेशमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका मध्ये ३५ दिनभित्र सबैभन्दा बढी ४४.९ प्रतिशत घटना दर्ता भएका छन् भने कर्णाली प्रदेशमा सबैभन्दा कम २१.० प्रतिशतले सम्बन्ध विच्छेद भएको ३५ दिन भित्र दर्ता गरेको देखिन्छ।

तालिका ८.२: प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको समयावधि अनुसार विवरण

सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएको अवधि	प्रदेशअनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ता															
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदूरपश्चिम		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
३५ दिन सम्म	३,०६९	३३.०	२५५	२८.३	३,०८९	३१.५	३,५५६	४४.९	२,४३८	३४.५	२४७	२१.०	३३०	३१.१	१२,९८४	३४.८
३६ दिनदेखि १ वर्षसम्म	२,६६३	२८.६	२७१	३०.१	२,७५५	२८.१	१,९५८	२४.७	१,९५८	२७.७	४२५	३६.१	३३३	३१.४	१०,३६३	२७.८
१ वर्ष भन्दा बढी	३,५७७	३८.४	३७४	४१.६	३,९७७	४०.५	२,४१२	३०.४	२,६७४	३७.८	५०६	४३.०	३९९	३७.६	१३,९१९	३७.४
जम्मा	९,३०९	१००	९००	१००	९,८२१	१००	७,९२६	१००	७,०७०	१००	१,१७८	१००	१,०६२	१००	३७,२६६	१००

८.३ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका पुरुषको उमेर अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत

प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुषको उमेर हेर्दा ३० देखि ३४ वर्ष उमेर समूहका पुरुषहरु सबैभन्दा बढी २६.२ प्रतिशत रहेका छन भने ३५ देखि ३९ वर्ष समूहका २१.८ प्रतिशत र २५ देखि २९ वर्षसम्मका २०.० प्रतिशत रहेका छन्। २५ वर्ष भन्दा कम उमेरमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुष ५.७ प्रतिशत रहेका छन् भने ५० वर्षभन्दा बढी उमेरमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुष ६.४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका ८.३: सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका पुरुषको उमेर अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत

पुरुषको उमेर समूह	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१९ वर्षभन्दा कम	०	०.०	१०	०.०	१४	०.०	२६	०.०	५०	०.०
२० देखि २४ वर्ष	५	८.८	३२५	६.७	६६९	५.९	१,१४१	५.४	२,१४०	५.७
२५ देखि २९ वर्ष	१५	२६.३	९५०	१९.७	२,३४५	२०.६	४,१४२	१९.७	७,४५२	२०.०
३० देखि ३४ वर्ष	१२	२१.१	१,२८५	२६.६	३,०३७	२६.७	५,४१७	२५.८	९,७५१	२६.२
३५ देखि ३९ वर्ष	१२	२१.१	१,०१४	२१.०	२,५०२	२२.०	४,५८३	२१.८	८,१११	२१.८
४० देखि ४४ वर्ष	८	१४.०	६११	१२.७	१,३९६	१२.३	२,८८३	१३.७	४,८९८	१३.१
४५ देखि ४९ वर्ष	२	३.५	३१३	६.५	६९७	६.१	१,४२४	६.८	२,४३६	६.५
५० देखि ५४ वर्ष	२	३.५	१७८	३.७	३८८	३.४	७४९	३.६	१,३१७	३.५
५५ देखि ५९ वर्ष	१	१.८	९३	१.९	१६२	१.४	३७९	१.८	६३५	१.७
६० देखि ६४ वर्ष	०	०.०	२२	०.५	७८	०.७	१६६	०.८	२६६	०.७
६५ देखि ६९ वर्ष	०	०.०	१२	०.२	४९	०.४	६९	०.३	१३०	०.३
७० देखि ७४ वर्ष	०	०.०	६	०.१	१२	०.१	२३	०.१	४१	०.१
७५ देखि ७९ वर्ष	०	०.०	६	०.१	९	०.१	२४	०.१	३९	०.१
जम्मा	५७	१००.०	४,८२५	१००.०	११,३५८	१००.०	२१,०२६	१००.०	३७,२६६	१००.०

८.४ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका पुरुषको उमेर समुह अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत

प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद गर्ने पुरुषको उमेर हेर्दा प्रतिवेदन अवधिमा सबै प्रदेशमा ३० देखि ३४ वर्ष उमेर समूहका पुरुषहरुको बाहुल्यता देखिन्छ । सुदूरपश्चिम प्रदेशमा मात्र २५ देखि २९ वर्षसम्मका २८.३

प्रतिशतले सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेको देखिन्छ। कर्णाली प्रदेशमा २५ वर्ष भन्दा कम उमेरमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुष ११.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका ८.४: प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका पुरुषको उमेर समुह अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत

पुरुषको उमेर समूह	प्रदेशअनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ता															
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदूरपश्चिम		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१९ वर्षभन्दा कम	९	०	२	०	७	०	१४	०	९	०	४	०	४	०	५०	०
२० देखि २४ वर्ष	३७९	४.१	४६	५.१	५६९	५.८	४११	५.२	५२५	७.४	१३६	१२	७४	७	२,१४०	५.७
२५ देखि २९ वर्ष	१,४५१	१६	१५९	१८	२,००२	२०	१,५६२	२०	१,६४७	२३	३३०	२८	३०१	२८	७,४५२	२०
३० देखि ३४ वर्ष	२,३२६	२५	२५४	२८	२,४५५	२५	२,१२७	२७	१,९६५	२८	३४८	३०	२७६	२६	९,७५१	२६
३५ देखि ३९ वर्ष	२,१६७	२३	२१५	२४	२,१६५	२२	१,७०८	२२	१,४३४	२०	२०३	१७	२१९	२१	८,१११	२२
४० देखि ४४ वर्ष	१,५३१	१६	११९	१३	१,३०१	१३	९७७	१२	७७८	११	७६	६.५	११६	११	४,८९८	१३
४५ देखि ४९ वर्ष	७४०	७.९	५७	६.३	६३६	६.५	५४१	६.८	३७८	५.३	४४	३.७	४०	३.८	२,४३६	६.५
५० देखि ५४ वर्ष	४१८	४.५	२७	३	३६०	३.७	३०२	३.८	१७२	२.४	१५	१.३	२३	२.२	१,३१७	३.५
५५ देखि ५९ वर्ष	१६३	१.८	११	१.२	१६१	१.६	१९७	२.५	८४	१.२	१२	१	७	०.७	६३५	१.७
६० देखि ६४ वर्ष	६९	०.७	७	०.८	८५	०.९	५२	०.७	४६	०.७	७	०.६	०	०	२६६	०.७
६५ देखि ६९ वर्ष	३१	०.३	२	०.२	५६	०.६	१९	०.२	१९	०.३	१	०.१	२	०.२	१३०	०.३
७० देखि ७४ वर्ष	११	०.१	१	०.१	१५	०.२	७	०.१	६	०.१	१	०.१	०	०	४१	०.१
७५ देखि ७९ वर्ष	१४	०.२	०	०	९	०.१	९	०.१	६	०.१	१	०.१	०	०	३९	०.१
जम्मा	९,३०९	१००	९००	१००	९,८२१	१००	७,९२६	१००	७,०७०	१००	१,१७८	१००	१,०६२	१००	३७,२६६	१००

८.५ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका महिलाको उमेर समुह अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत

सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको उमेर हेर्दा प्रतिवेदन अवधिमा २५ देखि २९ वर्ष उमेर समुहका महिलाहरुले सबैभन्दा बढी २९.७ प्रतिशत र क्रमशः ३० देखि ३४ वर्ष समूहका २३.२ प्रतिशत र २० देखि २४ वर्षसम्मका १७.६ प्रतिशत रहेका छन्। १९ वर्ष भन्दा कम उमेरमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने महिला ०.९ प्रतिशत रहेका छन् भने ५० वर्षभन्दा बढी उमेरमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने महिला २.७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका ८.५: सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका महिलाको उमेर अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत

महिलाको उमेर समूह	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१९ वर्षभन्दा कम	१	१.८	५५	१.१	१३५	१.२	१५०	०.७	३४१	०.९
२० देखि २४ वर्ष	१७	२९.८	९६९	२०.१	२,०५७	१८.१	३,५०२	१६.७	६,५४५	१७.६
२५ देखि २९ वर्ष	१७	२९.८	१,३५९	२८.२	३,४४८	३०.४	६,२५०	२९.७	११,०७४	२९.७
३० देखि ३४ वर्ष	१५	२६.३	१,१४१	२३.६	२,६५१	२३.३	४,८५६	२३.१	८,६६३	२३.२
३५ देखि ३९ वर्ष	२	३.५	७०१	१४.५	१,६३८	१४.४	३,१९१	१५.२	५,५३२	१४.८
४० देखि ४४ वर्ष	४	७.०	३१०	६.४	८२१	७.२	१,७४५	८.३	२,८८०	७.७
४५ देखि ४९ वर्ष	०	०.०	१६९	३.५	३३४	२.९	७४०	३.५	१,२४३	३.३
५० देखि ५४ वर्ष	१	१.८	६५	१.३	१७२	१.५	३७९	१.८	६१७	१.७
५५ देखि ५९ वर्ष	०	०.०	३३	०.७	६५	०.६	११८	०.६	२१६	०.६
६० देखि ६४ वर्ष	०	०.०	१३	०.३	२७	०.२	६४	०.३	१०४	०.३
६५ देखि ६९ वर्ष	०	०.०	६	०.१	७	०.१	२६	०.१	३९	०.१
७० देखि ७४ वर्ष	०	०.०	४	०.१	१	०.०	४	०.०	९	०.०
७५ देखि ७९ वर्ष	०	०.०	०	०.०	२	०.०	१	०.०	३	०.०
जम्मा	५७	१००.०	४,८२५	१००.०	११,३५८	१००.०	२१,०२६	१००.०	३७,२६६	१००.०

८.६ प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका महिलाको उमेर समुह अनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ताको संख्या र प्रतिशत

प्रदेशगत रुपमा सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको उमेर हेर्दा प्रतिवेदन अवधिमा सबै प्रदेशमा २५ देखि २९ वर्ष उमेर समूहका महिलाहरुले सबैभन्दा बढी प्रतिशत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेको देखिन्छ। कर्णाली प्रदेशमा २५ वर्ष भन्दा कम उमेरमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुष २५.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका ८.६: महिलाको उमेर समूह र प्रदेशअनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ता

महिलाको उमेर समूह	महिलाको उमेर समूह	प्रदेशअनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ता															
		कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदूरपश्चिम		जम्मा	
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१९ वर्षभन्दा कम	१९ वर्ष भन्दा कम	५८	०.६	१३	१.४	७३	०.७	७६	१	८५	१.२	२३	२	१३	१.२	३४१	०.९
२० देखि २४ वर्ष	२०-२४ वर्ष	१,३७०	१५	१७८	२०	१,६१३	१६	१,४०१	१८	१,५१९	२२	२७७	२४	१८७	१८	६,५४५	१८
२५ देखि २९ वर्ष	२प्रतिशत-२९वर्ष	२,५२९	२७	२७३	३०	२,८००	२९	२,४७०	३१	२,२४४	३२	३८८	३३	३७०	३५	११,०७४	३०
३० देखि ३४ वर्ष	३०-३४वर्ष	२,१७९	२३	२०८	२३	२,३५२	२४	१,७६९	२२	१,५९०	२३	२७५	२३	२९०	२७	८,६६३	२३
३५ देखि ३९ वर्ष	३प्रतिशत-३९ वर्ष	१,६२०	१७	१२७	१४	१,५३३	१६	१,०७४	१४	९२७	१३	१३०	११	१२१	११	५,५३२	१५
४० देखि ४४ वर्ष	४०-४४ वर्ष	९२३	९.९	६१	६.८	७७९	७.९	६०८	७.७	४०७	५.८	४९	४.२	५३	५	२,८८०	७.७
४५ देखि ४९ वर्ष	४प्रतिशत-४९ वर्ष	३७०	४	२६	२.९	३४३	३.५	३०३	३.८	१५९	२.२	२३	२	१९	१.८	१,२४३	३.३
५० देखि ५४ वर्ष	प्रतिशत०-प्रतिशत४ वर्ष	१७७	१.९	११	१.२	२००	२	१३९	१.८	७६	१.१	८	०.७	६	०.६	६१७	१.७
५५ देखि ५९ वर्ष	प्रतिशतप्रतिशत-प्रतिशत९ वर्ष	४८	०.५	१	०.१	७१	०.७	४९	०.६	४४	०.६	२	०.२	१	०.१	२१६	०.६
६० देखि ६४ वर्ष	६०-६४ वर्ष	२३	०.२	१	०.१	३९	०.४	२७	०.३	११	०.२	२	०.२	१	०.१	१०४	०.३
६५ देखि ६९ वर्ष	६प्रतिशत-६९ वर्ष	९	०.१	१	०.१	१५	०.२	७	०.१	६	०.१	१	०.१		०	३९	०.१
७० देखि ७४ वर्ष	७०-७४ वर्ष	२	०		०	२	०	२	०	२	०		०	१	०.१	९	०
७५ देखि ७९ वर्ष	७प्रतिशत-७९ वर्ष	१	०		०	१	०	१	०		०		०		०	३	०
जम्मा	जम्मा	९,३०९	१००	९००	१००	९,८२१	१००	७,९२६	१००	७,०७०	१००	१,१७८	१००	१,०६२	१००	३७,२६६	१००

८.७ सम्बन्धविच्छेद दर्ता गरेका महिला र पुरुषको उमेर

उमेरगत रुपमा थप विश्लेषण गर्दा १९ वर्ष भन्दा कम उमेरमा सम्बन्धविच्छेद दर्ता गर्ने महिला ३४१ जना रहेका छन् भने पुरुष जम्मा ५० जना रहेको देखिन्छ। ५० वर्षभन्दा बढी उमेरमा सम्बन्धविच्छेद दर्ता गर्ने महिला ९८८ जना रहेका छन् भने पुरुष २४२८ जना रहेको देखिन्छ। यसैगरी सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने महिला र पुरुषको उमेर हेर्दा वि.सं. २०७६ देखि २०७९ सम्ममा २५ देखि २९ वर्ष उमेर समूहका महिलाहरु सबैभन्दा बढी २९.७ प्रतिशत र क्रमशः ३० देखि ३४ वर्ष समूहका पुरुषहरु सबैभन्दा बढी २६.२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

रेखा चित्र ८.१: महिला र पुरुषको उमेर समुह अनुसारको सम्बन्ध विच्छेदको प्रतिशत

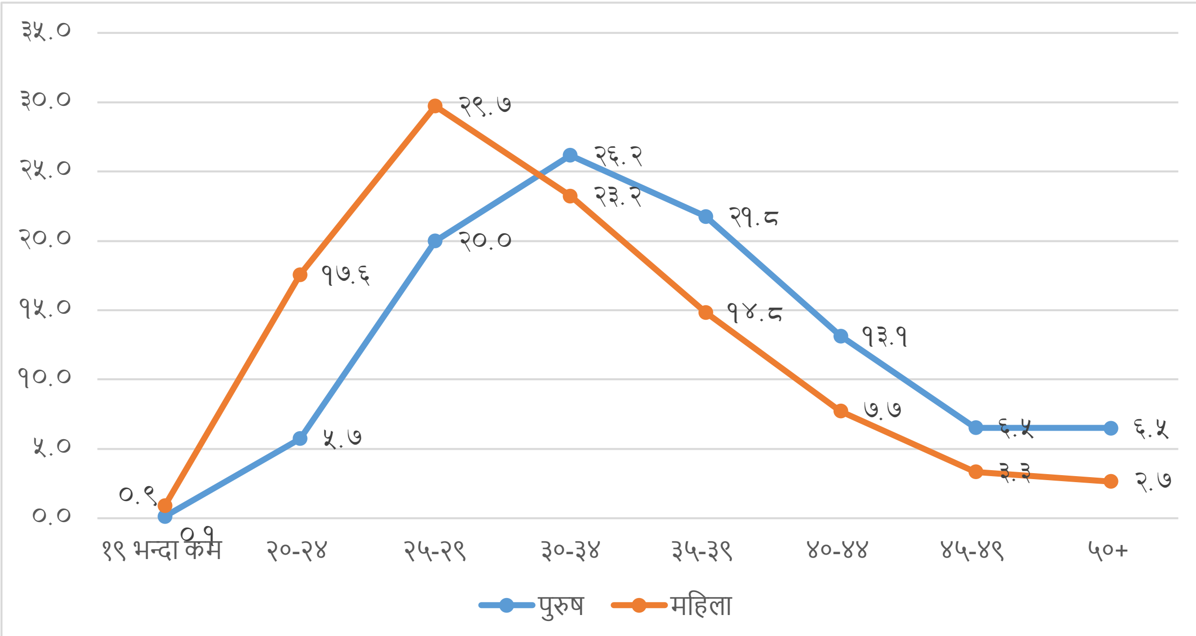

८.८ प्रदेशगत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने पुरुषको शैक्षिक योग्यता

प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका पुरुषमध्ये ४६.३ प्रतिशत पुरुषको शैक्षिक योग्यता उल्लेख भएको छैन। उल्लेख गरेको मध्ये कोशी, मधेश, बागमती, गण्डकी र लुम्बिनी प्रदेशमा सबैभन्दा बढी माध्यमिक तहको शैक्षिक योग्यता र साक्षर मात्र रहेको पुरुषको सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएको देखिन्छ। कोशी प्रदेशमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुषहरु १५.२ प्रतिशत माध्यमिक तह उत्तीर्ण र १२.६ प्रतिशत साक्षर मात्र रहेको देखिएको छ। कर्णाली प्रदेशमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने मध्ये अधिकांशको शैक्षिक योग्यता माध्यमिक तह १५.६ प्रतिशत, निम्न माध्यमिक तह १३.२ प्रतिशत र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा साक्षर १३.९ प्रतिशत र निम्न माध्यमिक तह १३.२ प्रतिशत देखिएको छ।

तालिका ८.७: प्रदेशगत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने पुरुषको शैक्षिक योग्यता

शैक्षिक योग्यता	प्रदेशअनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ता															
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदूरपश्चिम		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
नर्सरी/के.जी.	१८	०	१	०.१	१५	०.२	७	०.१	१६	०.२	२	०.२	२	०.२	६१	०.२
प्राथमिक शिक्षा	३४०	४	३४	३.८	४८७	५	३७२	४.७	४८९	६.९	११८	१०	४५	४.२	१,८८५	५.१
कक्षा ६,७,८	५७२	६	५९	६.६	५५९	५.७	६६१	८.३	५७८	८.२	१४०	१२	१०२	९.६	२,६७१	७.२

शैक्षिक योग्यता	प्रदेशअनुसार सम्बन्ध विच्छेद दर्ता															
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदूरपश्चिम		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
माध्यमिक शिक्षा	१,१४१	१२	७८	८.७	९४३	९.६	८५५	११	८४१	१२	१७०	१४	१६५	१६	४,१९३	११
प्रविणता प्रमाणपत्र तह	३६८	४	९०	१०	७९०	८	६१७	७.८	४५६	६.४	७८	६.६	७८	७.३	२,४७७	६.६
स्नातक	१०६	१	४३	४.८	३८९	४	१९४	२.४	१३४	१.९	२४	२	२१	२	९११	२.४
स्नातकोत्तर	३१	०	९	१	१०९	१.१	३८	०.५	२६	०.४	४	०.३	२०	१.९	२३७	०.६
स्नातकोत्तर माथि	२	०	०	०	३	०	२	०	०	०	०	०	०	०	७	०
साक्षर	२१	०	४	०.४	३९	०.४	१६	०.२	२०	०.३	२	०.२	३	०.३	१०५	०.३
थाहा नभएको	१,०६८	१२	८६	९.६	९१४	९.३	६५६	८.३	७८०	११	९०	७.६	१४९	१४	३,७४३	१०
अनौपचारिक शिक्षा	१७६	२	२९	३.२	३३४	३.४	२१६	२.७	१४९	२.१	२१	१.८	१५	१.४	९४०	२.५
निरक्षर	६७	१	४५	५	१९१	१.९	५५	०.७	१३६	१.९	२५	२.१	१६	१.५	५३५	१.४
उल्लेख नगरेको	५,३९९	५८	४२२	४७	५,०४८	५१	४,२३७	५४	३,४४५	४९	५०४	४३	४४६	४२	१९,५०१	५२
जम्मा	९३०९	१००	९००	१००	९८२१	१००	७९२६	१००	७०७०	१००	११७८	१००	१०६२	१००	३७२६६	१००

८.९ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने पुरुषको शैक्षिक योग्यता

सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका कुल ३७,२६६ पुरुषहरुमध्ये ४६.३ प्रतिशतले अध्ययन गरेको कुनै पनि शैक्षिक तह उल्लेख नगरेको देखिएको छ भने १४.१ प्रतिशतले माध्यमिक तहको शैक्षिक योग्यता मात्र हासिल गरेको देखिन्छ। १०.९ प्रतिशत साक्षर, ८.० प्रतिशतले निम्न माध्यमिक शिक्षा, ७.२ प्रतिशतले प्रविणता प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। वि.सं. २०७९ मा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका पुरुषमध्ये ४७.७ प्रतिशतले अध्ययन गरेको शैक्षिक तह उल्लेख नगरेको देखिएको छ। कुल सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका मध्ये ३९.० प्रतिशत माध्यमिक शिक्षा वा सो भन्दा तल्लो तहको शैक्षिक योग्यता भएको देखिन्छ।

तालिका ८.८: सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने पुरुषको शैक्षिक योग्यता

शैक्षिक योग्यता	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
नर्सरी/के.जी.	०	०	६	०.१	२८	०.२	२६	०.१	६०	०.२

शैक्षिक योग्यता	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
प्राथमिक शिक्षा	२	३.५	१८८	३.९	६७९	६	१,२०७	५.७	२,०७६	५.६
कक्षा ६,७,८	५	८.८	३४९	७.२	९६२	८.५	१,६४९	७.८	२,९६५	८
माध्यमिक शिक्षा	९	१६	६८०	१४	१,६४४	१५	२,९१६	१४	५,२४९	१४
प्रविणता प्रमाणपत्र तह	५	८.८	३७०	७.७	७८७	६.९	१,४२९	६.८	२,५९१	७
स्नातक	१	१.८	१२८	२.७	३१५	२.८	५४५	२.६	९८९	२.७
स्नातकोत्तर	०	०	५७	१.२	१४९	१.३	२२३	१.१	४२९	१.२
स्नातकोत्तर माथि	०	०	०	०	७	०.१	७	०	१४	०
साक्षर	१२	२१	७०२	१५	१,२०३	११	२,१३४	१०	४,०५१	११
थाहा नभएको	०	०	१५०	३.१	३४४	३	५६४	२.७	१,०५८	२.८
अनौपचारिक शिक्षा	०	०	९	०.२	५१	०.४	४२	०.२	९७	०.३
निरक्षर	०	०	४२	०.९	१२३	१.१	२५०	१.२	४२०	१.१
उल्लेख नगरेको	२३	४०	२,१४४	४४	५,०६६	४५	१०,०३४	४८	१७,२६७	४६
जम्मा	५७	१००	४८२५	१००	११३५८	१००	२१०२६	१००	३७२६६	१००

८.१० सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको शैक्षिक योग्यता

प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्धविच्छेद दर्ता भएका महिलामध्ये ५२.३ प्रतिशत महिलाको शैक्षिक अवस्था उल्लेख भएको छैन। ११.३ प्रतिशतले माध्यमिक तहको शैक्षिक योग्यता मात्र हासिल गरेको देखिन्छ। ०.३ प्रतिशत साक्षर, ७.२ प्रतिशतले निम्न माध्यमिक शिक्षा, ६.६ प्रतिशतले दश जोड दुई उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। वि.सं. २०७६ मा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका महिलामध्ये २२.८ प्रतिशतको शैक्षिक योग्यता थाहा नभएको उल्लेख भएको देखिन्छ। कुल सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका मध्ये २३.८ प्रतिशत माध्यमिक शिक्षा वा सो भन्दा तल्लो तह, ३.० प्रतिशत स्नातक वा सो भन्दा बढी उत्तीर्ण गरेका र १.४ प्रतिशत निरक्षर भएको देखिन्छ।

तालिका ८.९: सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको शैक्षिक योग्यता

शैक्षिक योग्यता	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
नर्सरी/के.जी.	०	०.०	८	०.२	२०	०.२	३३	०.२	६१	०.२
प्राथमिक शिक्षा	०	०.०	१७९	३.७	५९२	५.२	१,११४	५.३	१,८८५	५.१
कक्षा ६,७,८	४	७.०	२९९	६.२	८४०	७.४	१,५२८	७.३	२,६७१	७.२
माध्यमिक शिक्षा	६	१०.५	५९३	१२.३	१,३५३	११.९	२,२४१	१०.७	४,१९३	११.३
प्रविणता प्रमाणपत्र तह	६	१०.५	३२७	६.८	७२६	६.४	१,४१८	६.७	२,४७७	६.६
स्नातक	०	०.०	१२८	२.७	२८७	२.५	४९६	२.४	९११	२.४
स्नातकोत्तर	०	०.०	२४	०.५	७३	०.६	१४०	०.७	२३७	०.६
स्नातकोत्तर माथि	०	०.०	१	०.०	१	०.०	५	०.०	७	०.०
साक्षर	०	०.०	१४	०.३	३९	०.३	५२	०.२	१०५	०.३
थाहा नभएको	१३	२२.८	६५४	१३.६	१,११५	९.८	१,९६१	९.३	३,७४३	१०.०
अनौपचारिक शिक्षा	०	०.०	१२०	२.५	३२०	२.८	५००	२.४	९४०	२.५
निरक्षर	१	१.८	५५	१.१	१५७	१.४	३२२	१.५	५३५	१.४
उल्लेख नगरेको	२७	४७.४	२,४२३	५०.२	५,८३५	५१.४	११,२१६	५३.३	१९,५०१	५२.३
जम्मा	५७	१००.०	४८२५	१००.०	११३५८	१००.०	२१०२६	१००.०	३७२६६	१००.०

८.११ प्रदेशगत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको शैक्षिक योग्यता

प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका महिलामध्ये अधिकांश ५२.३ प्रतिशत महिलाको अध्ययनको तह उल्लेख भएको छैन। सबै प्रदेशमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने शैक्षिक अवस्था उल्लेख गर्ने महिलाहरु मध्ये साक्षर र माध्यमिक तहको शैक्षिक योग्यत हासिल गरेकाको वाहुल्यता देखिएको छ । कोशी प्रदेशमा १२.३ प्रतिशत माध्यमिक तह र ११.५ साक्षर मात्र रहेको देखिएको छ। मधेश प्रदेशमा १०.० प्रतिशत दश जोड दुई उत्तीर्ण गरेका र ९.६ प्रतिशत साक्षर मात्र रहेको देखिएको छ। कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा विवाह दर्ता गर्नेमध्य अधिकांशको शैक्षिक योग्यता माध्यमिक तह क्रमशः १४.४ प्रतिशत र १५.५ प्रतिशत र निम्न माध्यमिक तह क्रमशः ११.९ प्रतिशत र ९.६ प्रतिशत देखिएको छ।

तालिका ८.१०: प्रदेशगत सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्ने महिलाको शैक्षिक योग्यता

शैक्षिक योग्यता	प्रदेश अनुसार सम्बन्धविच्छेद दर्ता															
	कोशी		मधेश		बागमती		गण्डकी		लुम्बिनी		कर्णाली		सुदूरपश्चिम		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
नर्सरी/के.जी.	१८	०.२	१	०.१	१५	०.२	७	०.१	१६	०.२	२	०.२	२	०.२	६१	०.२
प्राथमिक शिक्षा	३४०	३.७	३४	३.८	४८७	५.०	३७२	४.७	४८९	६.९	११८	१०.०	४५	४.२	१,८८५	५.१
निम्न माध्यमिक	५७२	६.१	५९	६.६	५५९	५.७	६६१	८.३	५७८	८.२	१४०	११.९	१०२	९.६	२,६७१	७.२
माध्यमिक शिक्षा	१,१४१	१२.३	७८	८.७	९४३	९.६	८५५	१०.८	८४१	११.९	१७०	१४.४	१६५	१५.५	४,१९३	११.३
दश जोड दुई	३६८	४.०	९०	१०.०	७९०	८.०	६१७	७.८	४५६	६.४	७८	६.६	७८	७.३	२,४७७	६.६
स्नातक	१०६	१.१	४३	४.८	३८९	४.०	१९४	२.४	१३४	१.९	२४	२.०	२१	२.०	९११	२.४
स्नातकोत्तर	३१	०.३	९	१.०	१०९	१.१	३८	०.५	२६	०.४	४	०.३	२०	१.९	२३७	०.६
स्नातकोत्तर माथि	२	०.०	०	०.०	३	०.०	२	०.०	०	०.०	०	०.०	०	०.०	७	०.०
अनौपचारिक शिक्षा	२१	०.२	४	०.४	३९	०.४	१६	०.२	२०	०.३	२	०.२	३	०.३	१०५	०.३
साक्षर	१,०६८	११.५	८६	९.६	९१४	९.३	६५६	८.३	७८०	११.०	९०	७.६	१४९	१४.०	३,७४३	१०.०
थाहा नभएको	१७६	१.९	२९	३.२	३३४	३.४	२१६	२.७	१४९	२.१	२१	१.८	१५	१.४	९४०	२.५
निरक्षर	६७	०.७	४५	५.०	१९१	१.९	५५	०.७	१३६	१.९	२५	२.१	१६	१.५	५३५	१.४
उल्लेख नगरेको	५,३९९	५८.०	४२२	४६.९	५,०४८	५१.४	४,२३७	५३.५	३,४४५	४८.७	५०४	४२.८	४४६	४२.०	१९,५०१	५२.३
जम्मा	९३०९	१००.०	९००	१००.०	९८२१	१००.०	७९२६	१००.०	७०७०	१००.०	११७८	१००.०	१०६२	१००.०	३७२६६	१००.०

८.१२ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्दा भएको बच्चाहरुको संख्या

प्रतिवेदन अवधिमा सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका मध्ये ३५.१ प्रतिशतको सम्बन्ध विच्छेदको समय सम्म कुनै पनि बच्चा नभएको, ३७.६ प्रतिशतको एउटा बच्चा भएको, २१.१ प्रतिशतको २ वटा बच्चा भएको देखिएको छ । त्यस्तै ०.४ प्रतिशतको ५ वा सो भन्दा बढी बच्चा भएको देखिएको छ।

तालिका ८.११: सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या र सम्बन्ध विच्छेद गर्दा भएको बच्चाहरुको संख्या

बच्चाको संख्या	दर्ता वर्ष									
	२०७६		२०७७		२०७८		२०७९		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
बच्चा नभएको	१५	२६.३	१,७१४	३५.५	४,०५२	३५.७	७,२९६	३४.७	१३,०७७	३५.१
१ बच्चा	२५	४३.९	१,८२४	३७.८	४,२८६	३७.७	७,८६०	३७.४	१३,९९५	३७.६
२ बच्चा	१०	१७.५	९८४	२०.४	२,३७३	२०.९	४,४७९	२१.३	७,८४६	२१.१
३ बच्चा	६	१०.५	२३३	४.८	४८३	४.३	१,०६४	५.१	१,७८६	४.८
४ बच्चा	१	१.८	४२	०.९	१२७	१.१	२३२	१.१	४०२	१.१
५ बच्चा	०	०.०	२०	०.४	२५	०.२	६८	०.३	११३	०.३
६देखि ९ बच्चा	०	०.०	७	०.१	९	०.१	२३	०.१	३९	०.१
१० वा सो भन्दा बढी बच्चा	०	०.०	१	०.०	३	०.०	४	०.०	८	०.०
जम्मा	५७	१००.०	४,८२५	१००.०	११,३५८	१००.०	२१,०२६	१००.०	३७,२६६	१००.०

८.१३ सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका संख्या अनुसार सम्बन्ध विच्छेद गर्ने व्यक्तिको राष्ट्रियता

सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुषको राष्ट्रियता हेर्दा सबै जसो नेपाली पुरुष रहेको देखिन्छ । कुल सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका ३७,२६६ मध्ये ३७,२३० पुरुषहरु नेपाली रहेका देखिन्छन् भने बाँकी ३६ जना मात्र विदेशी पुरुष रहेका देखिन्छन्। सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने ३६ जना अन्य देशको राष्ट्रियता भएका मध्ये १५ जना भारत, ३ जना अष्ट्रेलिया, ३ जना यू.एस.ए. का पुरुष रहेका देखिन्छन्। प्रदेशगत रुपमा विदेशी राष्ट्रियता भएका सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने पुरुषहरु मध्ये बागमती प्रदेशमा १८ जना रहेका देखिन्छन्। सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने महिलाको राष्ट्रियता हेर्दा कुल सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएका ३७,२६६ मध्ये १२६ विदेशी राष्ट्रियता भएका

बाहेक सबै नेपालकै महिला रहेको देखिन्छ। सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गरेका विदेशी राष्ट्रियता भएका महिला मध्ये ५७ जना भारतीय, १४ जना यु.एस.ए, ७ जना भुटान, ७ जना फिलिपिन्सका रहेका देखिन्छन्।

सम्बन्ध विच्छेद दर्ता गर्ने कुल महिला मध्ये ९९.६ प्रतिशतको राष्ट्रियता नेपाली रहेको देखिन्छ भने कूल १२६ जना अन्य देशको राष्ट्रियता भएका महिलाको सम्बन्ध विच्छेद दर्ता भएको देखिन्छ। विदेशी राष्ट्रियता भएका सम्बन्ध विच्छेद गर्ने मध्ये बागमती प्रदेशमा ४२ जना, कोशीमा ३३ जना, लुम्बिनीमा २७ जना रहेका देखिन्छन्।